

Urejen status borcev Slovenskega Primorja in Istre

Zvezni odbor je na svoji seji 29. julija brez pripomb sprejel predlog zakona o dopolnitvi temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju. Z dopolnitvijo tega zakona so borce NOV iz Istre, Slovenskega Primorja in drugih osvobojenih krajev izenačujejo glede pravic iz pokojninskega zavarovanja s tistimi, ki so stopili v NOV pred 9. septembrom 1943. Dopolnitev zakona se nanaša na vse borce Istre in Slovenskega Primorja, ki so stopili v NOV oziroma začeli organizirano delati v NOV do 13. oktobra 1943. Zelo mnogo prebivalcev Istre in Slovenskega Primorja je namreč stopilo v narodnoosvobodilno vojsko šele po kapitulaciji Italije.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENE

Leto VI
ST. 31
6. VIII. 1968

BESEDE
IN
DEJANJA

Potreba po strokovnjakih

V Makedoniji je republiški sekretariat za delo anketiral 1403 delovne organizacije od skupno 2845, kolikor jih je v republiki.

Na posvetovanju v izvršnem svetu Makedonije so v tej zvezi ugotovili, da je samo anketiranim organizacijam potrebnih 7633 strokovnjakov, od tega 2117 z visoko in višjo izobrazbo, 2320 s srednjo in 3127 visokokvalificiranih in kvalificiranih delavcev.

Borba — 19. VII. 1968

Nekoč so rekli takim: tat in goljuf

Na večeršnji seji komisije za družbeni nadzor republiške skupščine so poslanci ostro obsodili nezakonito poslovanje zavoda za poslovne objekte v Ljubljani. Se posebej pa so poudarili, da je treba enkrat dokončno odpraviti vse možnosti za osebno okoriščenje, saj si je direktor tega zavoda, ki je s 1. januarjem postal gospodarstvena organizacija, v enem letu zaračunal za 9955 novih dinarcev, ter za 55 tisoč dinarjev kilometrin. Po vsem tem bi moral biti na poti skoraj večino delovnega časa.

Dnevnik — 20. VII. 1968

Rekord ima Ljubljana...

Med dvanajstimi večjimi mesti in potrošniškimi središči, v katerih Zvezni zavod za statistiko spremlja cene prodaje na drobno, je najdražja tržnica v Ljubljani, kot lahko sodimo po izdatkih za isto vrsto in količino izdelkov. Za pol kilograma kumpirja čebule, paradiznika, jabolko, hrusk, breskev, za eno jajce in pol kilograma mesa plača, na primer, gospodinja v Ljubljani 31,52 N-din, v Zagrebu 30, na Reki 29,45, v Kopru 28,80, Splitu 28,58, Beogradu 23,65, Titogradu 3,79, v Sarajevu 23,45, v Novem Sadu 23,93, Pristini 21,05, Skopju 20,25 in Sabcu 19,20 N-din. Kot se je pokazalo, je

SLAVJE KOROŠKIH PARTIZANOV V KAMNIKU

Koroški partizani so pred nekaj dnevi dobili domicil tudi v Kamniku. Na občinski praznik so odborniki občinske skupščine na slavnostni seji sprejeli odlok o sklepu o podelitvi domicila koroškim partizanskim enotam. Koroški partizani so podelitev domicila izkoristili tudi za tovariško srečanje in tako izpolnili svoj bogat program medsebojnih stikov borcev s te in one strani meje.

Kamniška občina je svoj praznik 27. julij — pred 27 leti sta pod streli nemških okupatorjev padla prva partizana in dolgoletna skojevca Anton Miklavčič in Dominik Mlakar — pričela praznovati z vrsto kulturnih in športnih prireditev že 21. julija. Na praznični dan je bila na Vegradu v Stahovici pri Kamniku slavnostna seja občinske skupščine. Kot gostje so se je udeležili podpredsednik zvezne skupščine dr. Marijan Breclj, predsednik ZZB NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka, župan mesta Gendringen iz Nizozemske in drugi družbeno-politični delavci. Dr. Breclj je vsem navzočim odbornikom izrazil iskreno priznanje za uspehe v gospodarstvu in družbeno-političnem življenju kamniške občine. Potem ko so izglasovali odlok o podelitvi domicila, se je Rado Lipičar v imenu koroških partizanov zahvalil za dosedanje pomoč in obljubil, da bodo koroški partizani to zaupanje tudi opravičili. Ob koncu slavnostne seje je predsednik skupščine občine Vinko Gobec podelil štiri nagrade iz sklada »Toma Brejca« ter šestim kamniškim občanom priznanja občinske skupščine za uspehe v gospodarstvu in družbenem življenju.

Po slavnostni seji so se od-

borniki in gostje udeležili krajše svečanosti ob otvoritvi asfaltirane ceste od Stahovice do spodnje postaje žičnice na Veliko planino, ob sedmih zvečer pa so se skupaj s tisoči Kamničanov zbrali pri spomeniku revolucije v Kamniku. Na zborovanju je predsednik Gobec prebral odlok o sklepu o podelitvi domicila koroškim partizanom in pripel na njihove prapore spominske trakovice. Zbrani množici je govoril tudi predsednik odbora koroških partizanskih enot ing. Pavle Zaucer:

»Današnje srečanje prebivalcev kamniške občine in koroških partizanov je namenjeno počastitvi našega občinskega praznika in 25. obletnici pomembnih dogodkov koroškega partizanstva. V imenu odbora koroških partizanov vas vse toplotno in tovariško pozdravljam ter vam čestitam ob prazniku. Razvoj NOB na Koroškem je tesno povezan z razvojem, rastjo in razmahom NOB na Gorenjskem in Stajerskem, posebno v letih 1941—1943, dokler se ni vseljudska vstaja na Koroškem politično in vojaško tako razmahnila, da je bilo jeseni 1943 postavljeno za Koroško samostojno vojaško in politično vodstvo. Gorenjska, Meziška dolina in Solčava pa so v vsej dobi borbe pomenili zaledje za koroško partizanstvo in od tod smo dobivali pomoč in prek tega ozemlja so potekale kurirske zveze s Koroško na Glavni štab, v CK in na IO OF Slovenije. Zato je tudi prav, da obmejne občine podeljujejo domicil koroškim partizanskim enotam. Tako so lani podelile domicile občinske skupščine Jesenice, Radovljica, Trzin, Kranj, Ravne na Koroškem, Dravograd, Slovenj Gradec in Mo-

zirje. S podelitvijo domicila se izpričuje borbena povezanost Kamnika s koroškim partizanstvom, z namenom, da se svetle tradicije NOB ohranijo in posredujejo mlademu rodu.»

Zvečer se je na Titovem trgu razvilo tradicionalno srečanje koroških partizanov z domačini. Prišlo je tudi okrog dvajset koroških partizanov iz Avstrije, med njimi tudi Karel Prusnik-Gašper. Srečanje je trajalo pozno v noč in partizani so si imeli mnogo povedati, čeprav se pogosto srečujejo. Imel sem dovolj časa, da se pomenim z nekaterimi izmed tistih, ki so se udeležili slavlja.

»Zakaj je občinska skupščina podelila domicil koroškim partizanskim enotam?»

Vinko Gobec, predsednik skupščine občine Kamnik:

»Občinska skupščina je podelila domicil koroškim partizanom, ker želimo podpreti njihovo prizadevanja pri obujanju borbene tradicije in ta prizadevanja uspešno postaviti v sodobni čas. Želimo tudi povedati, da imajo koroški Slovenci, ki žive v Avstriji, kljub neresnim problemom svoje brate onstran meje, da meja ne predstavlja nobene ovire.»

— Kakšne obveznosti vam nalaga podelitev domicila koroškim partizanskim enotam?

»Zavedamo se, da s tem dejanjem prevzemamo več, kot pomeni današnji svečani trenutek. Koroškim partizanskim enotam bomo morali po svojih spo-

O življenju in delu koroških partizanov, ki žive v Avstriji, mi je pripovedoval Karel Prusnik-Gašper, predsednik zveze koroških partizanov:

»Koroški partizani delujejo v vseh narodnih organizacijah, ki so vključene v Zvezo slovenskih organizacij. Prek njih posredno sodelujemo s koroško deželno

OBČANOVA BELEŽNICA

V predvždni številki »TV 15« ste v rubriki »Občanova beležnica« objavili dozdnevno mišljenje vojnih invalidov, torej vseh, o izjavi, ki jo je menda dal član izvršnega sveta Rino Simoneti, ob priliki razprave o zvišanju invalidskega dodatka. Izjava je bila dana, kot piše, v kulturnih skupščinah, »novica« o tem je bila objavljena pred tem že v Delu. Ne

vem za razloge, ki so vodili novinarja ali kogarkoli, da bi smatral za potrebno objavljati neko kulturno izjavo, ker se bi to bila splošna praksa, potem bi lahko pri nas izdajali še dvakrat toliko časopisov kot jih izdajamo danes. Ne morem se znebiti občutka, da

Ta svoja prizadevanja je reševal s številnimi praktičnimi ukrepi na svojem delovnem mestu in to poskušajo doseči tudi danes. Verjetno pa poskušajo pri tem jasno povedati svoja stališča, ki vsem prav gotovo niso po godu, zlasti kar zadeva pokrivanje stro-

NEKATERI MISLIJO DRUGAČE

je naplavanje in samovoljno razlaganje dane izjave bilo nekemu potrebno, verjetno ne iz dobrih namenov razlogov.

S tovarišem Simonetijem sem imel priložnost delati in sodelovati več let in to ne formalno po službeni dolžnosti temveč v družbeno-političnem delu. Zelo dobro vem in to ve tudi na stotine drugih, da je tovariš Simoneti eden izmed tistih, ki si z vso silo prizadeva, da se dokončno in kar se da pravično uredi problem starupokojevcem in položaj borcev med njimi tudi vojnih invalidov.

škov neproizvodne sfere. Tovariš Simoneti na izvršnem svetu dela na področju gospodarstva, ki ravno v sedanjem času nosi ogromna bremena, samo pa se bori za svoj lastni obstoj.

To ne pšiem zato, da bi branil izjavo tovariša Simonetija, temveč zato, da povem, da je razumna družba, da človeka cenimo po konkretnem delu in da se izločim iz skupnega podpisu vojnih invalidov v zadnji številki TV-15.

Stane Mešič,
Invalid NOV

sobnostih z denarjem pomagati, da izvršijo svoje programe, da se dogodki revolucije ne pozabijo, da se krepijo vezi med Slovenci v Avstriji in Slovenci v Jugoslaviji.»

vlado. Koroški partizani imamo zveze tudi z avstrijskimi antifašističnimi organizacijami. Sodelujemo tudi z dokumentacijskim arhivom odporniškega gibanja na Dunaju. Naj omenim, da smo bili z nedavno razstavo avstrijskega odporniškega gibanja, ki je obiskala tudi Slovenijo, razočarani. Zveza koroških partizanov je dala na razpolago prek 100 slik, toda nobena od njih ni bila razstavljena. Poleg zbiranja zgodovinskega gradiva imamo še druge naloge. Oskrbujemo 40 grobišč na avstrijskem Koroškem. Mnogo nam pomenijo medsebojna srečanja: enkrat na dve leti občni zbor — da napravimo program — in številna priložnostna srečanja.»

(Nadaljevanje na 3. strani)

PRIPRAVE NA PROSLAVO V NOVI GORICI

Naloge domicilnih občin

V okviru priprav na letošnjo osrednjo slovensko proslavo ob 25-letnici vseljudske vstaje v Novi Gorici deluje tudi komisija za borce, ki se je že nekajkrat sestala in obravnavala vprašanja v zvezi z udeležbo borcev na tej veliki prireditvi. Po sedanjih predvidevanjih se bo te prireditve udeležilo nad 10.000 borcev in približno trikrat tolikšno število njihovih svojcev.

Na glavni tribuni bodo navzoči komandanti in politkomisariji slovenskih partizanskih odredov, brigad, divizij, korpusov in glavnega štaba. Zastopstva vseh teh enot bodo pred tribuno grupirana po domicilnih občinah. Predvidene in določene so skupine v okviru naslednjih občin: Kranj, Škofja Loka, obalne občine, Ilirska Bistrica, Postojna, Sežana, Ajdovščina, Idrija, Tolmin in Nova Gorica.

Občinske skupščine in občinski odbori ZZB NOV v teh občinah ter odbori partizanskih enot, ki imajo pri teh občinah svoj domicil, imajo sedaj glavno nalogo, da se na to srečanje dobro pripravijo in da se pravočasno organizirajo, da bodo lahko in brez motenj skupno nastopili.

Po zaključeni osrednji prireditvi pred upravno stavbo Občinske skupščine v Novi Gorici se bodo vsi ti borce in člani njihovih družin zbirali na posebej določenih mestih v borovem in topolovem gozdiču vzhodno od osrednjega prireditvenega prostora. Vsaka skupina enot, ki imajo domicil v eni občini, bo tu imela svoj dovolj velik prostor, ki bo posebej obeležen ter se bo na njem odvijal poseben program tovariškega srečanja in zabave. Občinski odbori ZZB NOV in odbori domicilnih enot se za to srečanje in za zabavni

program na tem prostoru morajo že sedaj pripraviti. Po zamisli osrednjega pripravljalnega odbora bo namreč to srečanje imelo tudi kulturno zabavno vsebino. Tako organizirano borčevsko srečanje naj ponovno obudi stara poznanstva, snidenja, veselo razpoloženje in pravi

duh vojnih tovarišev.

Seveda bo vse to mogoče doseči in doživeti le tedaj, če bodo občinske skupščine in občinski odbori ZZB NOV, kjer imajo partizanske enote svoj domicil, že sedaj poskrbeli za to, da bo srečanje lepo organizirano in kulturno zabavni program tako

Značka prireditve

IZDELANA JE ZNAČKA PRIREDITVE, KI JO BODO DOBILI OZIROMA KUPILI UDELEŽENCI PROSLAVE 25-LETNICE VSELJDSKE VSTAJE 15. SEPTEMBRA LETOS V NOVI GORICI. BORCI — UDELEŽENCI PRIREDITVE BODO DOBILI ZNAČKO NA PROSTORU SVOJE DOMICILNE ENOTE V TABORU IX. KORPUSA. ZNAČKA IMA BAKRENO OSNOVO S CRNIMI KROGI IN RDEČO ZVEZDO V SPLODNEM DELU. ZNAČKE ZA BORCE SO OSTEVLJENE IN TUDI NEKOLIKO VEČJE OD TISTIH, KI BODO V PRODAJU ZA DRUGE UDELEŽENCE PRIREDITVE. TA ZNAČKA BO BORCEM — UDELEŽENCEM PRIREDITVE POMENILA NEKAJ VEČ KOT SAMO OBICAEN SPOMIN NA NAVADNO PRIREDITEV. ZNAČKA, KI BO TEGA DNE V PRODAJU, JE NEKOLIKO MANJŠA IN IMA POSREBNO OSNOVO, NA HRBTNI STRANI PA NI OSTEVLJENA. MOTIV ZNAČKE, KI JE OBENEM TUDI ZNAK PRIREDITVE, JE VALOVANJE, GIBANJE, KI GA JE POVZROČILA RDEČA ZVEZDA. V TEJ OBLIKI JE ARHITEKT PONAORIL SIMBOLIKO VSTAJE IN GIBANJA, KI SO GA VODILI PARTIZANI POD VODSTVOM KPJ.

šabski dinar največ vreden, saj gospodinja iz Sabca prihrani pri nakupu v primerjavi z ljubljansko 12,22 N-din.

Borba — 29. VII. 1968

Priraščeni na stoli...

Sedaj lahko zagotovo rečemo: reelekcija direktorjev je v mnogih ustanovah in podjetjih v Srbiji predstavljala zgolj formalnost. Velika večina direktorjev je zapustila svoj stol, da bi prepuščala svoja mesta mlajšim, sposobnejšim in bolj solanim ljudem. Družbeno-politični činitelji, ki so o praviem času opozarjali ustanove in podjetja na strogo spoštovanje, niso uspeli. V štirih mesecih letošnjih, od januarja do aprila, so v Srbiji imenovali samo 22 novih direktorjev v ustanovah in 26 v podjetjih, a ponovno so izvolili 347 starih direktorjev v ustanovah in 298 v podjetjih.

Politika-ekspres
— 26. VII. 1968

»Da bi šparovce ne našli cerovci«

Hranilne vloge v bankah in na drugih zbirnih mestih v Sloveniji izredno hitro naraščajo. V januarju so dosegle hranilne vloge skupaj 1451 milijonov din, mesec kasneje 1498 milijonov, marca — 1557 milijonov, aprila — 1558 milijonov in maja 1613 milijonov din. Letošnje mesečno popetje v prvih petih mesecih znaša torej 1541 milijonov din, v enakem razdobju lanskega leta pa je to popetje znašalo le 1122 milijonov din.

Gospodarski vestnik
— 26. VII. 1968

Teorija in praksa

Javna tribuna v Mrkonjič gradu je organizirala predavanja o škodljivosti alkohola. Škoda je le, da ne prirejajo predavanj v sosednji gostilnici, kjer se na veliko popiva. Ta gostilnica je last ljudske univerze, ki se na ta način vzdržuje.

Delo — 31. VII. 1968

Lep — toda izjemen primer

Ljubo Rakita, nosilec »Partizanske spomenice 1941« in udeleženec bitke na Sutjeski, je bil že pred nekaj leti upokojen kot visokokvalificiran delavec. Izkazoval se je »Natronke« Maglarju. Ker njegova nizka pokojnina ni bila zadostna za vzdrževanje številne družine, je pred kratkim delavski svet »Natronke« sklenil, da mu bo kolektiv podjetja do smrti izplačeval razliko med pokojnino in poprečnim osebnem dohodku visokokvalificiranega delavca.

Sedaj znaša ta osebni dohodek 1189 novih dinarjev, zato bo Rakita dobival mesečno od kolektiva nad 500 dinarjev. V prihodnje bodo to nadomestilo ugotavljali na podlagi poprečnega osebnega dohodka visokokvalificiranega delavca ob koncu vsakega leta.

Borba — 30. VII. 1968

Naši parlamentarci obiščejo L.A. — Delegacija zvezne skupščine bo v dneh od 10. do 29. avgusta obiskala Mehiko, Venezuelo, Ekvador in Čile; povabili so jo parlamentari teh držav. Delegacija bo vodil član sveta federacije Petar Stambolić, v njej pa bodo še predsednik jugoslovanske skupine medparlamentarne unije Peko Dapčević, član odbora za zunanje zadeve Cedo Borčić in drugi.

Pogovori v Čierni končani. — Končali so se 4-dnevni sovjetsko-čehoslovski pogovori v Čierni blizu meje med CSSR in SZ. Pogovorov so se udeležili najvišji partijski in vladni voditelji, nanašali pa so se na politični položaj na Češkoslovaškem. Na tem sestanku in nato na sestanku šestih partij v Bratislavi je CSSR ohranila suverenost in dobila zagotovila o nevmešavanju v njene notranje zadeve.

Manevri »nebesni ščit« končani. — Časopis sovjetske armade »Krasnaja zvezda« je sporočil, da so se končali manevri »nebesni ščit«. To je bila vaja protiletalske obrambe, ki so jo izvedli v okviru splošnih manevrov enot zaledja. Ti manevri so se začeli 23. julija; razširili so se bili do mere, da so jih šteli za največje dosedanje mirnodobske vojaške vaje.

DOGODKI TEDNA

24-letnica varšavske vstaje. — Te dni je minilo 24 let od junjske in tragične varšavske vstaje proti Hitlerjevemu okupatorju. Po 63 dneh boja so uporniki kapitulirali. Nemci so iz masčevanja do temeljev porušili mesto in pobili preko 200 tisoč njegovih prebivalcev. O varšavski vstaji še vedno niso razjasnjene nekatere stvari, katere sedaj preučuje skupina znanstvenikov.

Senat proti nacistični tvorbi NDH. — Senat ameriške zvezne države Kalifornije je razveljavil resolucijo, s katero je spomlad razglasil dan ustanovitve ustaške NDH — 10. april — za dan »hrvatske neodvisnosti«. Nov sklep je sprejel na predlog lokalnega kongresmana Zenovica. Spodnji dom senata se je opravičil hrvatskim izseljencem, katerih organizacije so odločno protestirale proti poveljevanju NDH.

Pogajanja Hanoi—Washington. — Petnajsta seja severnovietnamske in ameriške seje delegacije v Parizu ni prinesla nobenega rezultata, morda le zaostritev na obeh straneh. Šef ameriške delegacije Harriman je predložil »belo knjigo« laoske vlade, ki skuša dokazati, da je Hanoi kršil ženevske dogovore iz leta 1962 glede Laos. Vietnamci so zopet napadli ameriško vladoto kot agresorja.

Povečana dejavnost FNO. — Osvobodilne sile so na vietnamskih bojiščih povečale svojo dejavnost. Blizu Da Nanga so juristični oddelki osvobodilne fronte napadli enote prve ameriške konjeniške divizije. Devet kilometrov severozahodno od An Hoa so partizani zavzeli položaje ameriške mornariške pehote. Napade na položaje vladnih enot so izvedli na več krajih v delti reke Mekong.

Grožnja izraelskim oblastem. — Zveza mednarodnih transportnih delavcev je pozvala alžirsko vladoto, da takoj izroči letalo Boeing 707 izraelske družbe El-Al, ki je bilo prisiljeno pristati v Alžiru. Zveza grozi, da bo priporočila svojim članicam, da se bodo izogibali alžirskim letališč in ne bodo dajali tehnične pomoči alžirskim letalom.

Pogovori o Sueškem prekopu. — V Londonu se pogovarjajo o sprostitvi ladij, ki so blokirane v Sueškem prekopu od junija lani. Na pogajanjih sodelujejo pravni svetnik uprave Sueškega prekopa dr. El Hefnaui in predstavniki britanske zavarovalne družbe Lloyd. Po pisanju »Timesa« razpravljajo samo o deblokiranju ladij, ne pa tudi o tem, da bi prekop odprli za plovbo.

El Najefa so izgnali iz Iraka. — Iraški predsednik El Bakr je potrdil, da so premiera El Najefa izgnali iz države. El Najef in iraški obrambni minister Al Daud sta izključena iz sveta poveljstva revolucije, Razpuščena je tudi vlada, ki je bila imenovana po udaru 17. julija. Za vrhovnega poveljnika oboroženih sil je bil imenovan predsednik Iraka El Bakr, ki je obenem tudi novi predsednik vlade.

Spopadi v Kongu — Brazzaville. — Brazzaville je prizorišče hudih spopadov med privrženci in nasprotniki predsednika brazzavilskega Konga Massebo-Debata. Predsednikovi nasprotniki so levičarsko usmerjeni. Napetost se je zlasti povečala po sklepu predsednika Masseme, da bo razpustil ljudsko skupščino in odpravil politbiro vladajoče stranke narodnega revolucionarnega gibanja.

GORENJCI, POZOR!
(Prijava za potovanje v Dachau)

Turistično-avtobusno podjetje Kompas v Kranju sprejema prijave za tridnevno potovanje z avtobusi v Dachau (7. do 9. IX.) do 10. avgusta.

Umrli je Mito Hadži Vasilev

Sredi praznovanja 65-letnice ilindenske vstaje je makedonski narod prizadel žalostna vest: na oddihu v Brelah pri Makarski je umrl predsednik sobranja SR Makedonije Mito Hadži Vasilev, zadet od srčne kapi. Pokojnik je bil nosilec partizanske spomenice 1941 in več visokih jugoslovanskih odlikovanj. Za predsednika sobranja SR Makedonije je bil izvoljen maja 1967.

RAZMIŠLJANJE OB SREČANJU

Igor, pa dohtar in komisar Saša, bom videl Sivca? — imena so se vrstila drugo za drugim in prav tako so iz podzavesti prihajali predme znani obrazi dragih tovarišev.

Medlo sonce je za nekaj minut obsvetilo vrhove, a oblaki so grozili, da bodo pokvarili dan. Moj »voziček« je sopihal po strmini proti partizanski vasi Potok pri Zalem logu. Tam je bilo vse v zastavah, klopi in mize iz svežih desk so prijetno dišale po smoli, vmes pa se je mešal vonj po pečenem mesu od ognja, kjer so pripravljali »naše« specialitete. Skozi debela stekla očala so me nagajivo pozdravile oči odrednega intendanta Bena, ki je obračal čevapčice.

Začeli so prihajati stari znanci. Kreпки stiski rok, kratka vprašanja po zdravju in počutju, pa še kak najnovejši vic, nato pa spet oziranje naokrog, kje je še kdo, ki ga je treba pozdraviti. Prijetno me je počakal v ušesih prešerni smeh, ki me je opozoril, da je tu Janez — naš Mali, s katerim sva se po vojni že večkrat srečala. Za njim je resno koračil komisar Saša, prav kakor se spodobi komisarju. Izmenjala sva nekaj besed in že sva

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

OBISK NA GRAŠKI GORI

V počastitev našega praznika smo se člani aktivna ZB tovarne Libela iz Celja odločili, da letos obiščemo Graško goro oziroma vas Plešivec. Z našim obiskom smo želeli navezati stike in poznanstva s tamkaj živječimi borci in aktivisti. Vodstvo našega aktivna se je povežalo z občinskim odborom ZZB v Velenju, ki je nato pripravil vse potrebno za naš obisk. V listu TV-15 smo že lansko leto seznanili bralce, da naš aktiv vsako leto obišče kakšen znan partizanski kraj. Letos smo se odločili za Graško goro, ker nam je iz zgodovine znana pomembnost borb in delovanje NOB na tem terenu, nekateri člani našega aktivna pa so tudi aktivno sodelovali v raznih partizanskih enotah, ki so delovale na tem terenu.

Predvsem pa smo želeli, da se spoznamo s tamkajšnjimi borci in aktivisti. In tako nam to srečanje ni prineslo samo novih poznanstev, temveč tudi spoznanje, da so ti kraji in ljudje nekoliko preveč pozabljeni.

Ko smo se zbrali ob spomeniku na Graški gori, smo bili nemalo presenečeni, ko nam je s preprostimi besedami domačin Arlič opisal zgodovino NOB na tem terenu, predvsem pa smo bili presenečeni, ko smo se prepričali, kako ti ljudje poznajo vse, kar se dogaja v naši družbi in da jih bolj in bolj obenem razne nepravilnosti, ki se pri nas dogajajo. Prepričali smo se, da je NOB v teh ljudeh pustila globoke korenine, in da jih še danes spremlja čisti ideal, kar se je na žalost že marsikje izmaličilo.

Po svečanosti pri spomeniku smo se zbrali v veselem razpoloženju v vasi Plešivec. Tamkaj smo preživeli nekaj prijetnih uric v pogovoru s borci iz brigad in ostalimi sodelavci NOB. Ob tej priliki smo obdarili s skromnimi darili 10 partizanskih mamic in bivših bork.

Cepprav so bila darila skromna, smo občutili, da pozornost tem ljudem veliko pomeni. Zadovoljni smo odhajali z Graške gore, saj smo se naučili lepo našega gorskega sveta, skovali nova poznanstva s preprostimi, vendar zaslužnimi ljudmi.

Prepričani smo, da je pri nas veliko takih in podobnih krajev, ki si zaslužijo nekoliko več pozornosti. Obiski oziroma srečanja bivših borcev in aktivistov NOB se dajo pripraviti z zelo malo truda in skromnimi sredstvi; treba je le nekoliko dobre volje.

Ob tej priliki se zahvaljujemo občinskemu odboru ZB Velenje za pomoč pri organiziranju našega srečanja; prav tako se zahvaljujemo borcem in aktivistom kakor tudi odboru ZB na Plešivcu za prijetno doživetje na Graški gori.

J. Krašovec

Obisk in nastopi po Kozjanskem

Pevski odsek društva upokojencev iz Celja je na pobudo predsednika tega odseka tovariša Galšiča nedavno obiskal Kozjansko. Ob spomenikih iz NOB so zapeli partizanske pesmi in položili vence. Ob tej priložnosti so z domačini obujali spomine na težke dni v preteklih vojnih letih in na napore v dneh in letih obnove. V Kozjem je pozdravil pevce predsednik krajevnih skupnosti ZB NOV. Med potjo v Sevnico so upokojenci-pevci obiskali dom počitnice v Impolci in zapeli oskrbovancem narodne in borbene pesmi, za kar so poželi veliko navdušenja in pohvale. V Sevnici so doživeli izredno lep sprejem,

Poročilo o žrebanju denarne loterije
kurirjev in vezistov NOV Slovenije, ki je bilo 26. julija 1968 v Ljubljani

5000 dobitkov po 10 din so zadele srečke na končnice: 75, 99, 45, 03, 95.
500 dobitkov po 20 din so zadele srečke na končnico: 997, 952, 142, 518, 111.
500 dobitkov po 50 din so zadele srečke na končnico: 771, 798, 953, 299, 950.
200 dobitkov po 100 din so zadele srečke na končnico: 773, 158, 100 dobitkov po 200 din so zadele srečke na končnico: 990.
50 dobitkov po 300 din so zadele srečke na končnico: 6721, 6711, 6914, 1511, 2456.
20 dobitkov po 500 din so zadele srečke na končnico: 1305, 8463.
10 dobitkov po 1000 din so zadele srečke na končnico: 5768.
2 dobitka po 5000 din sta zadeli srečki s številkami: 51246, 58600.
1 premijo za 10.000 din je zadela srečka s številko: 64276.
1 premijo za 20.000 din je zadela srečka s številko: 75060.

Dobitki se izplačujejo le na osnovi uradnega poročila o izidu žrebanja. Za izplačilo dobitkov jamči Združeno podjetje za PTT promet v Ljubljani. Izplačevanje dobitkov začne 29. julija 1968 na vseh poštah v Sloveniji do vključno 27. septembra 1968. Obe premiji in oba dobitka po 5000 din izplača Loterijski odbor v Ljubljani, Cigaletova 15.

KINO SPORED

- KINO TRIGLAV, LJUBLJANA**
od 6. do 8. avgusta »Grk Zorba«, ameriško-grški film
od 9. do 12. avgusta »Sierra Charriba« (Major Dundee)
od 13. do 14. avgusta »Skrivnost bara Lolita«, nemška kriminalka
- KINO VEVČE**
7. in 8. avgusta »Pesem sveta«, francoski barvni CS film
od 9. do 1. avgusta »Vesela dekleta«, ameriški barvni glasbeni film
- KINO ZALOG**
8. avgusta »Vesela dekleta«, ameriški barvni glasbeni film
10. in 11. avgusta »Fantomase«, francoski barvni pustolovski film
- KINO ZADOBROVA**
7. avgusta »Lucija«, slovenski film
10. in 11. avgusta »Vrni se iz Mehike«, špansko-mehiški barvni film

Delo ZB v Ivančni gorici

V Ivančni gorici je bila med vojno zelo močna belogardistična postojanka in kjer je poskušal vplivati na domačine na različne načine. Vendar so ljudje kmalu spoznali, da NOV vodi pravičen boj. Zato je danes tamkajšnje ZB dokaj močno, pa tudi zelo delovno, saj so med drugim postavili spominska obeležja na Hudem, na koči strelske družine »Sonja Vesel«,

Borci iz Lukovice na Pohorju

Na dan vstaje so člani ZB Lukovica pri Domžalah odšli na izlet na Pohorje. Kar okrog 80 odstotkov vseh članov se je odzvalo povabilu. Prvi postanek je bil v Slovenskih Konjicah, kjer jih je pričakal borec iz leta 1941 tovariš Ježek. Skupaj z njim so se odpeljali na Osnakarico, kjer so se poklonili spomenu padlih borcev, tovariš Ježek pa je opisal tragedijo padlega pohorskega bataljona. Nato so si ogledali muzej pohorskega bataljona. Člani ZB Lukovica se tovarišu Ježku za pomoč lepo zahvaljujejo, zahvaljujejo pa se tudi šoferju Frančku za varno in prijetno vožnjo.

Zbiralna akcija za gradnjo spomenika

Do konca meseca junija so v tržiški občini zbrali za gradnjo spomenika NOB že 122.474 dinarjev. Prispevale so tudi nekatere gospodarske organizacije, med njimi tudi tovarna kos in srpov, ki je v ta namen dala 15.870 dinarjev. Spomenik NOB v Trzinu bo predvidoma zgrajen prihodnje leto, zbiralna akcija pa bo trajala tri leta, do leta 1970.

V. B.

Kdo je tovarišica na sliki?

— Fotografijo je nekdo prinesel na občinski odbor ZBZB NOV v Novi Gorici. Na skali poleg primorske partizanke je verjetno zabojček za prvo pomoč, kakršne so nosile bolničarke. Kdor bo tovarišico spoznal, naj piše uredništvu »TV-15« ali upravi Goriškega muzeja v Novi Gorici (Grad Kromberk).

OB TABORNEM OGNJU

ljati. Ko so debele kaplje udarjale ob pločevino, sem slišal glas padlega komandirja Andreja, ki me je spraševal, zakaj smo na marsikaj pozabili. »Se še spomniš tiste jase pod Porecnom, kjer sva si poslednjič segla v roke? Takrat sem ti naročil, da poskrbite za mojo Vido in najina dva otroka, če se ne vrnem. Kako izpolnjujete naročilo? Moja hčerka je že poročena, a prekopati se je morala skozi mnoge težave. Sin je dokončal študije na visoki šoli. Mu je kdo od vas čestital namesto mene? Ste kdaj obiskali Janeza, ki ga je več let mučila zahrbtna bolezen in je nazadnje osamljen umrl? Je kdo mislil na vse tiste dobre hribovce, ki so nam tako zvesto in zavedno pomagali, a ednj samevajo na svojih bornih kmetijah in počasi odhajajo z njih za vedno? Pa vi sami, kolikor vas je še ostalo, se kdaj zberete, da bi se tovariško pogovorili?«

Dež je ponehal, vžgal sem motor in brez besed zapeljal na izprano cesto. Molčal sem tudi, ko sem peljal skozi Zali log. Sele malo pred Sorico mi je odleglo. Prav je bilo, da sem šel na to slavo, sem se vsaj v mislih šeel tudi z onimi tovariši, ki niso imeli sreče, da bi se tega srečanja udeležili.

Se enkrat sem s pogledom objel hribe, ki hranijo toliko žalostnih, a vendar lepih spominov, nato pa sem se od njih poslovil z iskrenim: »Na svidenje prav kmalu!«

Edi

Kdaj boljši časi za partizanske vdove in matere?

S solzami v očeh sem prebral v »Nedeljskem« sestavek, ki ga je napisal Ferdo Godina o kočevskih partizanskih materah, katerim so italijanski fašisti na zverinski način pomorili njihove može, sinove ter jih metali v ogenj v vaseh, ki so tiste čase gorele po Kočevskem pa tudi drugod po naši domovini. Morilecved tedaj niso ganili ne jok mater, ne njihovih otrok, celo naslajali so se ob svojih žrtvah in zločinih, ki so jih delali nad nedolžnim in teptanim narodom. Kar so počenjali, skorajda nima primere v človeški zgodovini.

Zločinska roka je morila tudi po Štajerskem, Koroškem, Primorskem, Prekmurju, skratka povsod, kjer so okupatorji čutili količnik upornega duha. Prav te dni se tudi spominjamo prve slovenske vasi Rašice pri Ljubljani, ki so jo okupatorji požgali in v nebo so se dvigali oblaki dima, prasketanje ognja se je prepletalo z grozljivimi krikovi domačinov. Ta presunljivi krik pa okupatorji ni ganil. Divjali so naprej, misleč, da bodo s tem v kali zatrli upor duha naših narodov, ki si je že od nekdaj želel ustvarjati v svobodni domovini. Dosegli so seveda prav nasprotno. Naši ljudje so se temu hudodelstvu uprli goloroki in naši gozdovi so nudili zavetje vedno večjemu številu borcev in pričel se je neizprosni boj. Možeje in sinovi so padali, matere in žene so ostale same v črni in mnoge je še danes niso odložile, kajti preveč gorja so pretrpele in vendar v velikem upanju, da njihovi možeje niso padli zaman, da bodo one imele po končani vojni lepše življenje, kar so jim tedaj vsi obljubljali, vsi od aktivistov do partizanskih komandantov.

Vojne je naposled bilo konec, nemška in italijanska vojska sta se klavarno predali. Mnogo domačih izdajalcev je po vojni prejelo zasluženo kazen, nekateri so pobegnili pred roko pravice in pred lastno ve-

stjo ter z občutkom sramote, ker so izdajali lastni narod. Domov so se pričeli vračati zmagovalci iz naših gozdov,

vračali so se interniranci. Teh se je seveda zelo malo vrnilo na svoje, po večini požgane domove in veseli so bili, da so si

rešili vsaj golo življenje. Pričela se je obnova domačij, vasi, mest.

Zgodovinska pričevanja so prav gotovo neovrgljivi dokumenti o junstvu naših mater v času narodnoosvobodilnega boja. Njihovi možeje, očetje so se borili, one pa so podnevi delale na polju, v hlevih, ponoči pa kuhale in prale partizanov, vse v prepričanju, da jim bo prihajajoča svoboda in ljudska oblast, ki jo bo volilo ljudstvo samo, olajšala življenje, še posebno v primeru, če jim vojna vira odvzame njihove najdražje.

Kot Ana Obradović, Slavka Nagu iz Kočevja in še mnoge druge partizanske matere pa danes po tolikih letih svobode in miru ne morejo razumeti, da se nekdane obljube partizanov še niso uresničile. Nasprotno, njih življenje je iz dneva v dan težje. Njih domovi vidno propadajo in mnoge izmed nekdanih partizanskih mater nimajo niti toliko sredstev, da bi se primerno preživljale, kajti tistih nekaj stotakov, ki jih nekateri dobivajo, je kaj jalova tolažba, še posebno, ker jim ta denar po drugi strani poberejo občinski davkarji. Ti so neizprosni ter zahtevajo svoje pravice, ne meneč se za bado in revščino mnogih mater, ki živijo daleč od mest, vasi, osamljene in pozabljene, čeprav po drugi strani slišimo in beremo,

da je treba tradicijo narodnoosvobodilne borbe oživljati ter pomagati partizanskim materam in sirotam. Eno so besede, da o nekdanih obljubah partizanov niti ne govorimo, drugo pa dejanja. Zakon je namreč ostrejši prav za nosilce ljudske revolucije. Mnogo kmetov borcev je darovalo na oltar domovine svoja življenja, na domačijah so ostale žene in prav od njih danes davčne uprave terjajo davek v enaki višini kot ga imajo tisti, ki niso za osvoboditev niti s prstom mignili. Zanje skorajda ni davčnih olajšav, razen morda kakšnih 10 odstotkov, kar je seveda malo. Naše partizanske matere upravičeno negodujejo, še posebno, ker oblasti še ni uspelo obdavčiti tistih, ki si nezakonito ustvarjajo milijonske dohodke.

Prav zato menimo, da bi naša družba ne obubožala, če bi te partizanske matere povsem oprostili vseh davčnih obveznosti, posebno pa tiste, ki se po drugi strani brez družbene pomoči ne morejo preživljati. Brez teh nekaj tisočakov, ki jih občinske davkarje izterjajo (marsikaj tudi z rubežem) bi prav gotovo lahko družba obstajala, še posebno, če vemo, da mnoge občine vedé izpuščijo izpod davčnih vijakov ljudi, ki letno prikrijejo milijonske dohodke. S tem bi vsaj delno izpolnili svoje obljube iz časov vojne vihere in ljudje bi, posebno naše partizanske matere, imeli prav gotovo lepšo jesen svojega življenja in vedeli bi, za kaj so padli možeje in da žrtve res niso bile zaman.

FRANJO HOVNIK

Dr. JOŽE
BEŽEK

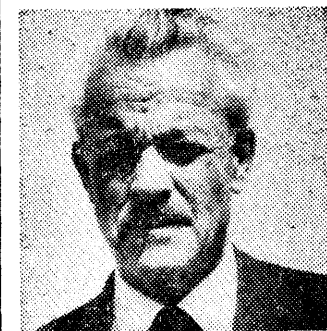
Hladnega jesenskega večera 1943 je na vrata lepe hiše na najprometnejši cesti »Na bekslu« v Kranju potrkalo blede dekle. Odprl je on — dr. Bežek in povedal, da ob tem času pač niso ure sprejemov in pregledov. Dekle se je nerodno obotavljalo in plaho ogledovalo naokrog po cesti, koder so se sprehajali nemški vojaki.

— Kako, da si prišla sem, prav k meni? Kdo te je poslal?

— Iz Kokre, tovariš..., je potihlo izjeklalo dekle.

— Ze vem vse. Takoj bi mi morala to povedati! Brž notri, je dejal on, spet pogledal naokrog in jo previdno potisnil v hišo.

Poslušal je njeno zgodbo, kako so v mrzli noči bredli ledeno Savo in... Na hitro jo je pregledal, zmeril vročino in se zgrozil, shudoval. Ponudil ji je kavč, se opro-

stil in odšel. Čez čas se je vrnil. Skril je bil njeno kolo in organiziral osební avto za prevoz nazaj v partizansko Kokro. — Pri meni, tu je nevarno, je dejal.

Takih in podobnih dogodkov vedo povedati mnogi ranjeni in bolni borci. Bežek je za vsakega skrbel z vso pozornostjo, strokovnostjo in toplino ter ob tem sam tvegaval vse. Bil je človek v pravem pomenu besede. Prizadejala ga je vsaka tegoba ljudi, pacientov, kogarkoli. Le zase je najmanj skrbel. Niti svojih osebnih pravic ni iskal, jih uveljavljal. Skromen, poln sočutja in poštenosti je bil srečen le, kadar je lahko drugim pomagal. Ko se je vračal iz ordinacije, iz obiskov na domu, je bil dostikrat potr, če je spoznal nesrečo ljudi, težke bolezní, otroke brez čustev in topline v neurejenih družinah, ljudi v vlažnih stanovanjih, nesrečne družine zaradi alkohola... Ob rožah v svojem vrtu, ob klavirju in umetniških slikah je skušal najti mir.

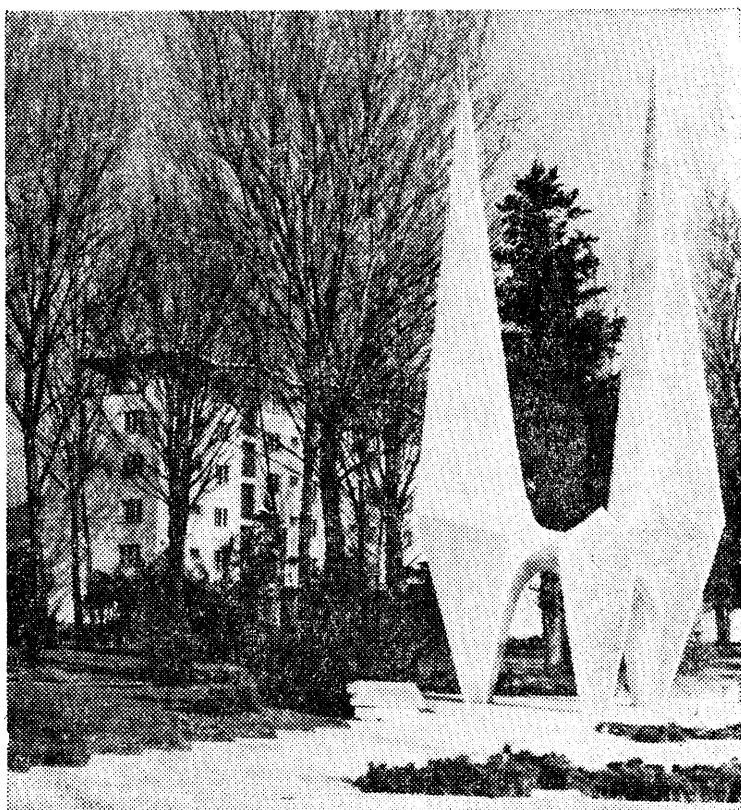
Ondan, 29. julija se je velika množica njegovih pacientov, znancev in sorodnikov ter zdravnikov — njegovih kolegov iz Gorenjske in Ljubljane za vedno poslovila od njega na ljubljanskih Zalah. Hitra in neizprosna bolezen ga je v 69. letu starosti še čilega in vedrega iztrgala od dela. Vse je onemelo ob tej nenadni in bridki resnici.

Po rodu je bil dr. Bežek iz Ilirske Bistrice.

Vihra prve svetovne vojne ga je zajela med odličnjaki ljubljanskih osmošolcev. Na italijanski fronti je bil zajet in poslan v ujetništvo. Takoj po vrnitvi se je oprijel medicine in študiral na ljubljanski, praški in na zagrebški univerzi. Ko je leta 1925 promoviral za doktorja vsega zdravilstva, se je nastanil v Kranju, kjer je na odgovornih delovnih mestih z vso vestnostjo opravljal kurativne, preventivne, protialkoholne, protituberkulozne, krovodajalske in druge službe. Dolgo let je bil predsednik kranjske podružnice zdravniškega društva in predsednik častnega razsodišča pri matičnem društvu v Ljubljani.

Njegova nacionalna, izredna zavest, izredna občutljivost do poštenja in socialnih pravic se je že pokazala v prvi, še bolj pa v drugi svetovni vojni. Že leta 1942 je začel ilegalno zdraviti partizane. Februarja 1944 se je zaradi tega moral umakniti v ilegalno. Z vso vneto in široko medicinsko znanostjo se je vrgel na organizacijo sanitetne službe ter s svojo zdravniško in očetovsko ljubeznijo vodil ranjene borce. Toda bil je ujet in poslan v koncentracijsko taborišče Flossenbürg. Prekaljen ob novih doživetih grozotah nad človeštvom in navdušen nad dokončno svobodo se je po vojni še z večjo vneto lotil plemenitega poklica kot zdravnik in kot družbeni delavec ter v tem izgorel.

Slava njegovemu spominu!

SPOMENIK PRVEMU SLOVENSKEMU LETALCU EDVARDU RUSJANU V NOVI GORICI

Srečanje nekdanih ranjencev na Bohorju

V nedeljo, 21. julija, so se spet srečali nekdani ranjenci 14. divizije, ki so se zdravili v bolnišnici na Travnem Lazu na Bohorju, z borci in aktivisti Kozjanskega odreda in domačini. Kljub močnemu dežju in hladnemu vremenu se je pri bolnišnici zbralo preko sto ljudi. Že v petek so prispeli semkaj bivši ranjenec Matija Ožanič z ženo iz Pirč pri Kočevju, Ljubo Nikolič iz Mostarja ter bivši bolničar Janez Šiško z ženo. Prenočevali so kar v bolnišnici. Na dan srečanja je prispel še nekdani ranjenec Ivan Kljukelj z ženo iz Zagorja ter nekdani ranjenec in kasneje kuhar bolnišnice Ivan Makovec iz Ruš ter bivši komandir bolnišnice Milan Alič-Matevžek z ženo iz Ljubljane. Na Bohor je prispel tudi bivši brigadni zdravnik dr. Beniger z družino. Kljub močnemu naliwu smo se udeleženci napotili iz bohorske planinske kočje po položni stezi proti bolnišnici, vrisajoč in s harmoniko na čelu. Pri bolnišnici so se ob tabornem ognju pozdravili tovariši in tovarišice, prisrčno in s krepkimi stiski rok. Prvi je ranjenec pozdravil tovariš Sterban, Pevski oktet iz Senovega je zapel nekaj lepih pesmi in mladinka Kuselnova je recitala pesem. Pod vodstvom tovariša Ivačiča iz Brestanice so prikazali napad na bolnišnico, obvezovanje in prenos ranjencev.

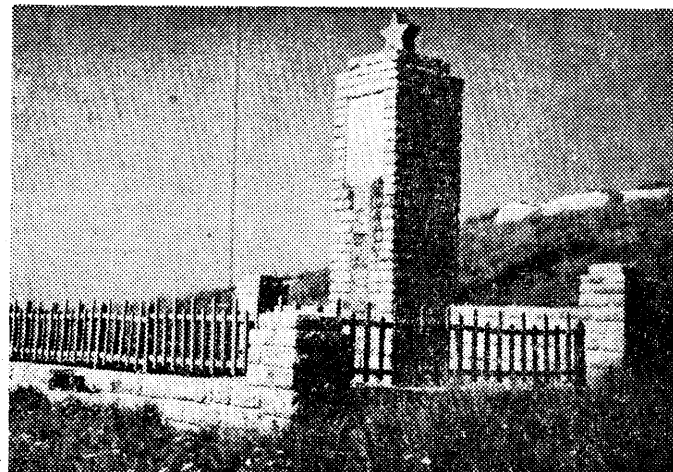
Naslednjega dne je bilo na Bohorju odkritje novega spominskega obeležja 23. brcem,

ki so tukaj padli 24. marca 1944. Obeležje je dalo postaviti ZB iz Senovega. Navzoče je pozdravil predsednik Lovro Breznik, tovariš Sterban pa je opisal dogodke tistega dne, ko je padlo 23 partizanov. Senovski oktet je zapel več pesmi in mladinka iz

Senovega je podala skrbno pripravljeno recitacijo. Člani ZB iz Senovega so ob tej priložnosti priredili prisrčen sprejem bivšima ranjencema 14. divizije Matiji Ožaniču in Ljubu Nikoliču.

M. Zmavc

Spomenik na Poreznu

Naš bralec Matko Herman iz Ljubljane nam je pisal: »To sliko sem posnel na dan borca letos na Poreznu. Ob tem me je stisnilo pri srcu, ko sem se spomnil na čase vojne in na to, da je kraj, kjer stoji spomenik, prežet s krvjo mladih fantov, polnih idealov. Toda tega dne je prišlo k spomeniku le nekaj izletnikov; na poti s Porezna do Cerknega sem srečal le dva turista. Zakaj ljudje tako kmalu pozabljajo...?«

Slavje koroških partizanov v Kamniku

(Nadaljevanje s 1. strani)

O programu odbora koroških partizanov sem se pogovarjal s predsednikom komisije za propagando Radom Lipičarjem:

»Povezujemo vse koroške partizane, njihove sodelavce in vse prijatelje Koroške, posebno mladino, s te in one strani meje. Prirejanje srečanj in zbiranje zgodovinskega gradiva bi mogle označiti kot naši temeljni nalogi. Predvsem prvo smo konec lanskega leta in letos dobro izvrševali: decembra lani smo priredili srečanje v Solčavi; 12. maja letos v Mežici; 19. maja srečanje nad Jesenicami; 2. junija srečanje dveh generacij na Veliki Planini. Posebnega pomena za sodelovanje s koroškimi partizani onstran meje je bila komemoracija 28. aprila v celovškem domu glasbe. Tam smo legalno dali čimbolj svečano in javno priznanje žrtvam, ki so bile umorjene na najbolj grozovit način. Na komemoracijo je prišlo okrog tisoč ljudi in dvorana je bila polna do zadnjega kotička. Pel je tudi PIPZ — prvič na Koroškem po vojni.

Prireditev je zelo uspela, čeprav so klerikalne organizacije istega dne priredile več prireditev, neonacisti pa so na več mestih protestirali, tudi prek tiska.

Koroške partizane nas močno povezuje tudi naš interni časopis »Vestnik koroških partizanov«, ki bralce seznaja z delom odbora in priobčuje razne dokumente. Kar zadeva publikacije, smo doslej izdali življenjepise koroških partizanov, ki so narodni heroji, in jih poslali vsem slovenskim šolam. Sedaj pa se pripravljamo na izdajo čitanka s sedanjim delovnim naslovom »Koroška čitanka«. To naj bi bila čitanka, ki bi na poljuden način prikazala zgodovino Koroške. Izšla naj bi leta 1970. Redaktor bo prof. dr. Klemenčič. Izdali bomo tudi zbornik koroških partizanskih enot v treh knjigah.

France Rems, predsednik občinskega komiteja Zveze mladine Slovenije je o obujanju tradicij NOB v Kamniku in sodelovanju kamniške mladine s koroškimi partizani povedal: »Na srečanju na Veliki pla-

nini junija letos smo se domeni za tesnejše sodelovanje med slovensko napredno mladino, ki živi na avstrijskem Koroškem in kamniško mladino. Kmalu po tem srečanju smo sklenili, da bomo septembra letos priredili kulturno srečanje: mladina iz Kamnika bo odšla v Celovec, si ogledala slovenski mladinski dom in obiskala še druga koroška mesta. Kasneje bodo Koroški vrnil obisk kamniškimi mladincem. To obiskovanje naj bi postalo tradicionalno, ker malo vemo o življenju mladine onstran meje. S koroško mladino pa smo se povezali tudi na nedavnem kongresu ZMS. Kar pa se tiče obujanja tradicij, naj povem, da načrtujemo pohod na Veliko planino. Po vabilu bomo borce, ki nam bodo pripovedovali o borbah na Veliki planini in o 5. državni konferenci SKOJ leta 1939. Udeležili se bomo tudi srečanja bivših partizanov v Rogu 31. avgusta. Mladinski aktiv iz Tuhinja vsako leto prireja partizanska srečanja na Menini planini z borci iz Tuhinja.

-ž-

Številčna moč prostovoljcev in žrtve v bojih za severno mejo

Ko zadnje čase ugotavljamo stanje še živčih prostovoljcev, ki so domala vsi stari že čez 70 let, se postavlja zanimivo vprašanje, koliko je vseh prostovoljcev sodelovalo v bojih za našo severno mejo, to je onih, ki so se prostovoljno javili in niso bili mobilizirani.

Veliko je bilo navdušenje ob razpadu stare avstro-ogrske monarhije in marsikdo, namesto da bi šel domov, je ponovno prijel za orožje, da brani komaj rojeno novo državo, v kateri dobijo Slovenci svoje narodne pravice. Prostovoljci so se zbirali v glavnem v Ljubljani, Celju in Mariboru, kjer je general Maister takoj prevzel vso oblast in bil prvi, ki se je zavedal, da bomo le z orožjem v roki dosegli naše pravice. Tudi v drugih manjših krajih, kjer so še obstajale narodne straže, so po razpustu le-teh ustanovili prostovoljne oddelke.

Značilno je število vseh slovenskih prostovoljskih enot proti koncu novembra 1918, to je tedaj, ko še ni bila razglašena nobena mobilizacija. Po podatkih iz neke brošure je razvidno, da je bilo stanje celotnega vojaštva tedaj v Sloveniji naslednje:

	oficirjev	vojakov
Ljubljanski polk	90	1045
Slovenski pešpolk	80	930
26 pešpolk	80	1695
Celjski pešpolk	65	1005
Mariborski polk	170	1940
Tržaški polk	30	535
Topništvo Ljubljana	50	450
Topništvo Celje	25	420
Topništvo Maribor	20	292
Skupno	610	8315

Bila pa so še nekatera manjša poveljstva in vojne ustanove. Vprašanje pa je, koliko teh je sodelovalo v bojih za severno mejo, ker kolikor se lahko spominjamo, so bile edine na meji in preko nje zelo šibke vse do zadnje ofenzive proti koncu 1919. leta. Šele takrat ali malo prej so prispela večja ojačenja. Morda nam bodo kaj več o tem povedali naši zgodovinarji, ali še prej tisti tovariši, ki pripravljajo kroniko takratnih dogodkov.

V zadnjem času, ko je mnogo zanimanja v javnosti o bojih za severno mejo, marsikdo sprašuje tudi to, koliko je bilo v tem času žrtve. Je bilo to število sploh ugotovljeno in kje zapisano, ali so morda le ugibanja, da to število presega 400 mrtvih? Vemo namreč, da so bili ponekod večji spopadi, pri katerih so bile obojestranske žrtve. Ponekod, kot na primer v Dravogradu, stoji spomenik padlim prostovoljcem, ki so padli v tamkajšnji okolici, so taki spomeniki še kje drugje, z imeni padlih? Našo javnost bo gotovo zanimalo, kje so bili še postavljeni spomeniki in če še stojijo.

Na Jesenicah stoji spominsko znamenje — kapeliča, katero je dal postaviti oče padlega prostovoljca borca, poročnika Janka Vilmana z Jesenic. Le malo je na Jesenicah ljudi, ki bi vedeli, čemu je to spominsko znamenje postavljeno. Poročnik Janko Vilman je padel pri Podroščici na Koroškem v bližini karavanskega predora, kjer je tiste dni padlo več prostovoljcev. Iz arhiva pri oddelku za notranje zadeve pri občinski skupščini je dobil odbor Zveze prostovoljcev borcev na Jesenicah podatke, da je padel Janko Vilman 10. 1. 1919. Dalje tudi, da so padli prav tako pri Podroščici 12. januarja 1919. še štirje prostovoljci, in sicer: Ivan Zejn, Dragoljub Savič, Savo Stanojevič in Dimitrij Petrovič. Zadnji trije so gotovo Srbi, bivši vojni ujetniki v Avstriji, ki so se vračali proti domu in se na poti vključili v sestav prostovoljnih odredov. Tako so tudi Srbi dali svoj krvni davek za obrambo naše severne meje, ne samo tu, tudi v Podjunu. Po nekkih podatkih je pri Podroščici padel tudi neki Smid, doma z Dovjega in Favel Stroj, ne ve se pa, od kod je bil doma. Ne bi bilo prav, če se ne bi spomnili padlih prostovoljcev iz teh časov letos, ko bomo slavili 50. letnico bojev, v katerih so izgubili svoja življenja.

Srečko Šorli

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Katero letalo za ZRN

Znano je, da je zahodnonemška inženirsko ameriškega prestrežalca »starfighter« zelo slaba in da je v zadnjih letih strmo padlo že na desetino letal te vrste. Zato Nemci razmišljajo o tem, kako bi zamenjali vseh 700 letal tupa »starfighter«, kolikor jih imajo. To naj bi storili že v prvi polovici naslednjega desetletja, ko bo to letalo spadalo med najbolj zastarele aparate na svetu.

Niso pa se odločili, katera letala naj bi jih nadomestila. Kandidatov je več, med njimi tudi ameriški letali »phantom« in »F-111« ter francosko letalo »jaguar«. Bono obrambno ministrstvo je od parlamenta že zahtevalo, naj odobri nakup 88 letal »phantom«, ki bi jih uporabljali za izvidniško dejavnost. To pa zato, ker njihova letala »starfighter« v te namene ne ustrezajo.

Vse kaže, da bo zahodnonemško letalstvo dobilo povsem nov aparat. Letalski komandanti Kanade, Italije, Zahodne Nemčije, Nizozemske, Belgije in Luksemburga so se namreč sporazumeli o konstruiranju novega letala, ki naj bi ga začeli izdelovati 1974. leta.

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Naši prestrežalci

Sovjetski lovcil — prestrežalci Mig-21 spadajo nedvomno med najboljše letala na svetu. Razen sovjetskega letalstva so z aparati te vrste oborožene še nekatere druge države, med njimi tudi naša. So izredno hitra in učinkovita letala, namenjena pa so predvsem za obrambo našega neba pred morebitnim vdorom sovražnikovih letal. V tem primeru pilotu ne bi bilo treba iskati cilja, temveč ga med poletom usmerjajo proti njemu z radarji s tal. Od tod dobi tudi znak, kdaj naj sproži rakete »zrak-zrak«. V mnogih primerih pilot sploh ne bo videl sovražnikovega letala, toda njegove rakete bodo kljub temu zanesljivo zadele cilj in ga uničile.

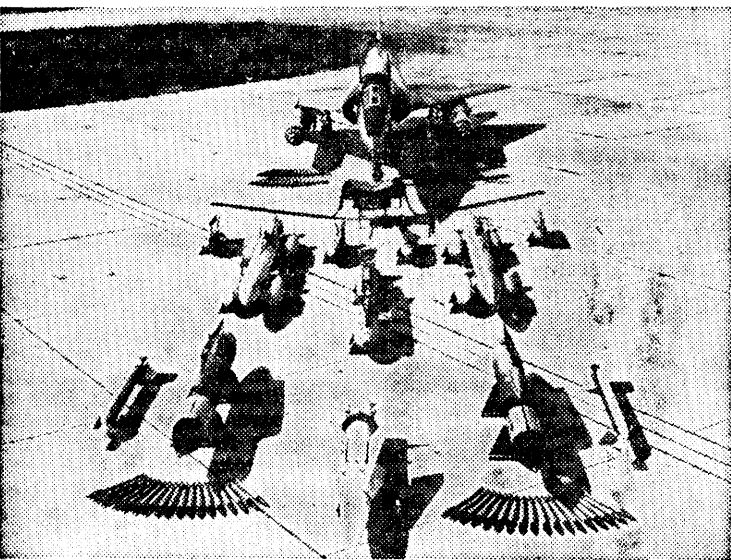
Oficirji-žene v protiletalski službi

Na Kubi so imele žene doslej pristop le v oficirski vojaško-tehnični inštitut v Havanu. Pred kratkim so objavili, da se bodo odslej dekleta lahko vpisovale tudi na oficirske tečaje za protiletalsko službo in službo zveze. Poročajo, da je število kandidatov za te tečaje zelo visoko.

Mehanizirano ukopavanje min

Se pred kratkim je bilo ukopavanje min zelo naporno opravilo. Za vzpostavitev enega samega minskega polja so potrebovali mnogo vojakov in mnogo delovnih ur. Sedaj pa to delo tudi v naši vojski opravljajo z mehaniziranimi polagalnici min.

Na sliki vidimo del takega polagalca — tekoči trak s protitankovskimi minami. Mine drse v brazdo, ki jo za strojem pušča plug. Nož na plugu pa ruše le prerezajo in jo toliko privzdignejo, da je pod njo dovolj prostora za mino, nato pa jo plug tako poravnava, da ne ostane o mino in brazdo nobenega sledu. Pod travo bo mina mirovala vse dotlej, dokler nanjo ne zapeljejo kolesa ali gosenice sovražnikovega vozila in s tem sproži njeno strašno uničevalno moč.

Oborožitev francoskega letala »mirage V«

Sodobna letala lahko ponesejo s seboj najrazličnejšo oborožitev. Med taka letala spada tudi francoski »mirage V«, ki ga vidimo na sliki. Otovoriyo ga lahko z naslednjim orožjem in opremo: z raketo AS-30 in 2 x 18 raket SNEB 68 mm (spredaj); z dvema raketama »zrak-zrak« tipa »sidewinder« in s kombinacijo rezervorji-metalci raket JL-100 (v sredini); z metalcem bomb in dvema 450-kilogramskima bombama (v sredini); s štirimi metalci in štirimi 225-kilogramskimi bombami (zadaj); z dvema topoma 30 mm in 250 granatami (pred letalom); z metalcem raket JL-300 (obesena sta na krila letala).

Dardanelska operacija spada med večje neuspehe zaveznikov v prvi svetovni vojni. Zgodovinarji pa si še vedno niso enotni v ocenah, kdo je krivec tega poraza

KDO JE KRIV ZA PORAZ V DARDANELAH

Še vedno je precej zgodovinskih dogodkov, ki niso dovolj raziskani in osvetljeni zaradi pomanjkanja zanesljivih dokumentov, na podlagi katerih bi bilo mogoče sprejeti trdna stališča. Mednje spada tudi dardanelska operacija, o kateri imajo nasprotujoča si mnenja celo nekdanji udeleženci teh bojev.

vojne naprej. Stroge pogodbe so prepovedovale dostop v Dardanelsko ožino vsem ladjam razen turškim. Da bi bili varnejši, so Turki sklenili z Nemci vojaško pogodbo, od berlinske vlade pa so kupili tudi dve ladji, ki sta potem dobili turški imeni.

Takoj zatem, ko je bilo v začetku avgusta 1941 objavljeno

eno svojo divizijo, ki ji je poveljeval general Hamilton. Tem enotam je francoski vrhovni poveljnik Joffre naposled pridružil še eno svojo divizijo pod poveljstvom generala Amadeja, ki se je bil proslavil pri zavzetju Maroka, in ji dodal še manjšo eskadro.

Do prvih bojev je prišlo

dar so doživeli popoln neuspeh: Turki so jim potopili tri oklepnice, izmed teh tudi eno francosko s 700 možmi posadke.

CHURCHILLOVA OSTAVKA

V naslednjih tednih so se skušale zavezniške podmornice vtihotapiti v Marmorno morje, da bi onemogočile oskrbovanje turških enot v dardanelskih utrdah. Toda vzdolž obal Dardanelske ožine, ki je dolga kakih šestdeset in povprečno široka štiri do pet kilometrov, so Turki razpostavili plavajoče mine. Razen tega pa so izvršni obrambni sistemi, ki so jih bili vzpostavili Nemci, varovali obalo in ožino. Posledica tega je bila, da je bilo ob tem poizkusu osem zavezniških podmornic uničenih ali poškodovanih.

Tako so zavezniški ugovori, da se samo z vojnimi ladjami ne bodo mogli prebiti skozi ožino. Zato je Churchill sklenil, da

bo v te namene uporabil tudi kopensko vojsko, ki naj bi se z močnejšimi enotami izkrcala na polotok. Potreboval pa je mesec dni, preden je lahko poslal tja kopenske enote na manjših ladjah. Ob tej priložnosti je prišlo med njim in angleškim admiralom Fisherjem do ostrih preprirov. Admiral mu je dobesedno napisal tudi tole: »Nikar se toliko ne razburjajte! Prenehajte pošiljati telegrame! Pustite, naj stvari gredo po običajni poti.«

Fisher, ki je bil že na robu živčnega zloma, je dal ostavko, kot mornariški minister pa je moral odstopiti tudi Churchill. Odtlej so operacije potekale drugače in sta kopenska vojska in mornarica napadali skupno:

PRIHODNJIČ:

Anglo-francosko izkrcanje — Neuspeh — Umik v Solun

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

Janez Blažič-Fuks iz Maribora, Prešernova 20, nam je pojasnil fotografijo z vprašajem iz 27. številke »TV 15«. Pravi, da je nastala novembra 1944, posnetka pa je bila izpred hiše Mihelića na križišču v Semiču. Partizani so oblečeni v angleške uniforme in so predstavljali del čete EKG V. letalske baze GSS. Na sliki so: Janez Blažič-Fuks, doma iz Broda pri Novem mestu — komisar čete; Leopold Šerjak iz Ljubljane — ekonom; Slavko Kralj, doma iz Gorenjske, sedaj stanujoč v Kranju; tovariš Sintič, harmonikar, doma blizu Kostanjevice; tovariš Vilko iz Ljubljane (na plašču nosi odlikovanje); Jože Vesel; tovariš Fink, doma blizu Dol. Toplice; tovariš z brki je pokojni Mile iz Adlešičev. — Vodnik voda je bil Jože Macerle, ki ga ni na sliki. Kaj več o tej sliki bi uganila povedati še Leopold Šerjak in Jože Slovenec; slednji je polkovnik L.M. v pokoju iz Ljubljane. — Bralce prosimo tudi za pojasnilo današnje fotografije

KAKO SE POVEZATI Z RUSIJO

Kakšen je bil potek te operacije?

V Turčiji je vladalo tako neurejeno stanje, da so jo že pred vojno imenovali »bolnik ob Bosporju«. Ko pa je izbruhnila svetovna vojna, je bila zelo oslabiljena tudi zaradi udeležbe v prejšnjih balkanskih vojnah.

Navzlic temu pa je Turčija le imela pomembno vlogo pri vzdrževanju tako imenovanega evropskega ravnotežja. Glede na to, da je bila Francija ruska zaveznica, se je tudi Nemčija povezala s Turčijo, da bi ta preprečila Rusiji dostop na Sredozemsko morje. Brž ko je bila ključavnica postavljena na svoje mesto, zavezniški niso mogli več oskrbovati Rusije z orožjem in raznim materialom.

»Na dardanelsko ključavnico« so zelo pazili že od krimske

vojno stanje, sta nemški oklepnic »Geben« in »Breslau« obstrlevali francoski mesti v Alžiriji Bonne in Philipville, nato pa vdrla na Črno morje in obstrlevali še ruski mesti Odeso in Sevastopolj.

CHURCHILL SI ŽELI CARIGRAD

Britanska vlada je takrat imela za mornariškega ministra nekega mladega in neukrotljivega človeka. To je bil Winston Churchill, ki je pripravil načrt o čiščenju Dardanelske ožine in zavzetju Carigrada. Tako bi Francozi in Angleži lahko združili svoje sile z zavezniki iz Moskve.

Francozi se sicer niso mnogo navduševali za ta načrt, toda Angleži so le poslali na Orient

19. februarja 1915, ko je združena britansko-francoska mornarica napadla turške utrdbe vzdolž ožine. V tej akciji je sodelovalo osemnajst oklepnic — štirinajst britanskih in štiri francoske. Britanci so nekaj enot tudi izkrcali, toda Turki so se odločno uprli in jih zavrnili. Nekaj dni kasneje so se zavezniški spet poskušali izkrcati, vendar tudi tokrat niso dosegli nobenega pomembnejšega uspeha.

Medtem je Churchill v Londonu besnel. Pričakoval je, da bodo turške utrdbe hitro zavzele. Ker pa se to ni zgodilo, je svoje podrejene bombardiral z brzojavkami, v katerih jim je očitil nesposobnost.

Osemnajstega marca so zavezniški ponovno napadli, ven-

Pohvala za neizpolnjeno povelje

Na ozkem prostoru pred karavlo ob mostu čez Neretvo blizu Aleksinega Hana je bilo prostora največ za eno četo. Zato nas je toliko bolj presenetilo, ko je približno opolnoči na naš položaj prispel komandir Labud s svojimi borci.

»Ukazali so mi, naj zasidem ta položaj in prevzamem nase vašo nalogo,« nam je kratko dejal.

Komandantov sklep o zamenjavi je bil vsekakor utemeljen. Naša 2. četa 1. bataljona je bila že od Grabovice, kjer smo razbili večjo sovražnikovo posadko, nenehno v predhodnici 4. proletarske brigade. Šele pred Aleksinim Hanom nas je postavila sovražnikova posadka te karavle pred nami. Podnevi se utrdbi nismo mogli približati, obiti pa je tudi nismo mogli zaradi nepretrdnih kamnitih sten nad njo. Počakali smo, da se je znočilo, nato pa smo se po ozki stezi priplazili na razdaljo kakih petdeset metrov od sovražnikove utrdbe. Vsi nadaljnji poskusi, da razbijemo zidove ali kako drugače vdremo v karavlo, nam niso uspeli. Komandant je nedvomno upošte-

val tudi to, da že ves dan in dve noči nismo dobili nobene hrane, ker se nam ni mogel nihče približati, in zato je poslal 3. četo, da nas zamenja.

Ko sem to z rahlim očitkom, češ da nismo opravili svoje naloge, sporočil borem, so mi odgovorili, da se ne bodo ganili odhod, dokler karavla ne bo v njihovih rokah.

Labudovo četo sem nato poslal nazaj s sporočilom, da borci 3. čete nočejo zamenjave.

S tem smo prevzeli nase veliko odgovornost. Kaj naj storimo v tem kratkem času, ki nam ga je ostalo do zore, če sovražnika vso noč nismo uspeli prisiliti k vdaji? Toda za nami je bila brigada, razen tega pa še druge enote naše 2. proletarske divizije.

Med iskanjem najboljšega načina za odstranitev te pomembne ovire na poti proti Jablanici je nekdo predlagal, naj ne bi več obstrlevali lin v karavli, temveč da ves naš ogenj usmerimo na njeno streho. Vse kaže, da je prav to odločilo izid boja. Mitraljezni rafali so kmalu prerešali streho, na-

pravljeno iz lesa in pločevine. Kmalu zatem, približno ob deveti uri dopoldne, smo na okencu karavle zagledali belo čunjo — znak za vdajo.

Nehali smo streljati, nekdo izmed nas pa je sovražnikovim vojakom po italijansko povedal, naj se nas ne boje in naj mirno stopijo na plan. Ubogali so nas in se razvrstili pred karavlo.

proti Jablanici, kjer so naše enote 22. februarja 1943 razbile kakih 800 močno sovražnikovo posadko, nato pa smo krenili proti Konjicu.

Divizijski komandant Peko Dapčević je kasneje večkrat omenil primer naše 3. čete, kako si je za »neizpolnjeno povelje« zaslužila pohvalo. Čeprav so bili borci 3. čete utrujeni,

Tekmovanje invalidov v Bloudkovem parku

V počastitev dneva vstaje je balinarski klub »Tivoli« priredil balinarski turnir na štiristeznem balinišču v Bloudkovem parku v Tivoliju. Poleg treh tekmovalnih četvork »Tivolija« so se ga udeležile še ekipe iz »Invalida«, Šiške, Rožne doline in Litostroja. Zmagali so Šiškarji, drugi so bili balinarji »Tivolija«, tretji pa tekmovalci »Invalida«. Zmagovalci so prejeli pokale v trajno last.

V. Boycon

Samo eden izmed njih se nas ni upal počakati. Ko smo bili že prav blizu, je planil iz vrste in skočil v prepad. Povedali so nam, da je to bil fašist.

Z osvojitvijo karavle smo odstranili zadnjo oviro na poti

je poudarjal Peko, in so bili na položajih nepretrgoma dve noči in en dan, ne da bi kaj jedli, le niso hoteli prepustiti svojih položajev sveži in spočiti 2. četi.

Polkovnik Vaso Gnjatić

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Sestrelil sem admirala Jamamota

(Nadaljevanje in konec)

NATANČNO
OB NAPOVEDANEM ČASU

Medtem ko smo se vzpenjali kvišku, sem s pogledom preskočil brezmejno nebo pred seboj. Vse, kar sem lahko videl, pa je bilo le nekaj kumulusnih oblakov. Vsak hip bi nas utegnili odkriti japonski lovci, ki so pristajali in se dvigali z letališča Kahili. Ker pa na nebu nisem bil ničesar opazil, sem se že začel spraševati, kaj je s toliko hvaljeno natančnostjo japonskega admirala.

Takoj zatem sem v slušalkah zaslišal gles enega izmed svojih pilotov:

»Japonci! Lete visoko proti severozahodu!«

ora
najboljša ta hip!

In zares, v daljavi sem zagledal skupino temnih pik v obliki klina. Kmalu nato sem že lahko razločil dva zeleno-pobarvana dvomotorna bombnika, ki ju je spremljalo šest lovcev tipa »zero«. Na uri, ki je bila vgrajena v ploščo z instrumenti, je bilo natančno 9.35. To je pomenilo, da je bil admiral Jamamoto tudi tokrat zelo natančen. Pa tudi mi smo prispeli natančno ob napovedanem času! Usklajeno prizadevanje mnogih ljudi nam je omogočilo, da smo na tem ogromnem tihomorskem prostoru prispeli ob pravem času na pravo mesto. Vse drugo pa je bilo odsej v naših rokah.

Priljubljen sem se za napad. Skupina japonskih letal je letela naravnost proti nam in vse je kazalo, da sovražnikovi piloti še ne vedo, kdo je pred njimi.

Tedaj pa smo že pomislili, da nam sreča obrača hrbet. Ne ki pilot iz moje skupine me je po radiu obvestil, da z njegovimi instrumenti nekaj ni v redu in da se ne bo mogel udeležiti napada na Japonce. Dovolil sem mu, da se sme spustiti nizko nad morskno gladino in se vrniti v oporišče. Njegovemu spremljevalcu sem tudi ukazal, naj ga spremlja in varuje med vrnitvijo. Tako sta mi za napad na admirala Jamamota ostali le še dve letali.

ADMIRAL JAMAMOTO
JE SESTRELJEN

Japonski lovci so nas opazili, ko so se nam približali na približno dva kilometra. Poleteli so proti nam in nas skušali ne-

kako odvrniti od bombnikov, ki so ju varovali. Prvi bombnik se je začel naglo spuščati proti džungli, drugi pa je še nadalje letel naravnost proti nam. Pohitel sem za prvim bombnikom, toda takoj so me napadli trije japonski lovci. Medtem ko sem se z veliko hitrostjo bližal bombniku, mi je nenadoma prestregel pot eden izmed treh lovcev. Takoj sem sprožil svoje strojnice in topove, čeprav je zelo malo manjkalo, da nisva pri tem trčila drug ob drugega.

Toča mojih krogel in granat je razsekala krilo japonskega lovca, ki se je zatem začel obračati, nato pa med ognjem in dimom padati proti zemlji. Znova sem se začel dvigati kvišku. Ko pa se mi je hitrost že močno zmanjšala, sem letalo preobrnil na hrbet in se oziral za japonskim bombnikom, ki mi je bil med zračnim spopadom začasno ušel.

Ob tej priložnosti sem opazil, kako se moj spremljevalec bori z dvema japonskima lovčema, druga dva pa se približujeta meni. Takoj zatem sem nizko pod seboj zagledal zeleno senco, kako se naglo pomika nad džunglo. To je bil bombnik, ki mi je bil ušel.

Nemudoma sem planil za njim in letalo tako usmeril, da bi ga lahko čimprej dohitel. Ko pa sem se znašel na zadostni razdalji, sem pritisnil na prožilac. Letalo je začelo bruhati

ogonj kot še nikoli dotlej. Na bombniku sta se najprej vnela desni motor in krilo, kmalu zatem pa mu je krilo tudi odletelo.

Razločno sem videl, kako je med gostim dimom in ognjem strmoglavil med vrhove dreves v džungli.

Medtem je tudi moj spremljevalec sestrelil drugi japonski bombnik, ki je padel v vodo. Po vsem tem se je bilo treba kar najhitreje vrniti v oporišče.

VRNITEV V OPORIŠČE

Letel sem tik nad drevesnimi vrhovi v cikcakasti črti, da bi se tako otrese japonskih lovcev, ki so bili nadležni kot ose. Izenada mi je nekaj prah zameglil šipe na kabini. Ko sem bil izogibal japonskih lov-

cev, sem nehoti preletel japonsko letališče Kahili. Prah, ki me je za hip zasleplil, pa so povzročili sovražnikovi piloti, ki so se v rojih dvigali v zrak z namenom, da nas po tako drznem napadu na njihovega admirala sestrelje.

Z največjo hitrostjo, ki sem jo zmozel, sem nad japonskim pristaniščem pohitel proti morju. Tam sem se začel naglo dvigati v zrak. Ker je bila odlika mojega letala prav v tem, so japonski lovci kaj hitro zaostali za menoj.

Vožnja nazaj v oporišče je bila zelo napeta. Nekatera letala so bila poškodovana, vsem pa je primanjkovalo goriva. Vrnil sem se zadnji. Komaj sem se bil dobro dotaknil tal, sta mi motorja utihnili, kajti v rezervuarjih ni bilo niti kapljice bencina več. Takoj zatem so k letalu pritekli drugi piloti, mehaniki, mornarji in vojaki, me potegnili ven in na ramah odnesli pred barake. Isto so storili tudi z mojim spremljevalcem, ki je bil razen že ome-

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

Izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

Potrošniki — prepričajte se o izredni dobri kvaliteti naših testenin.

ce, sem nehoti preletel japonsko letališče Kahili. Prah, ki me je za hip zasleplil, pa so povzročili sovražnikovi piloti, ki so se v rojih dvigali v zrak z namenom, da nas po tako drznem napadu na njihovega admirala sestrelje.

njenega bombnika sestrelil še dve japonski lovski letali. V tem napadu na admirala Jamamota smo izgubili enega samega pilota.

SKRIVNOSTI NISO RAZKRILI
DO KONCA VOJNE

Za večerjo so nas postregli z velikimi kosi mesa, bambusovimi mladikami in hladnim pivom. Kmalu nato nam je poveljnik ameriških pomorskih sil v južnem delu Tihega oceana poslal naslednjo brzojavko:

»Čestitam majorju Mitchellu in njegovim lovcom. Zvedeli smo, da so v njegovi lovski torbi razen gosi odkrili tudi divjega pava.«

Skrivnosti o napadu na admirala Jamamota niso razkrili vse do konca vojne. Iz bombnika, ki ga je bil sestrelil moj spremljevalec, so Japonci potegnili dva hudo ranjena admirala. Drugi bombnik pa se je v džungli povsem razbil. Admiral Jamamoto je še po smrti stiskal v roki svoj meč.

Tokijski radio je šele mesec dni kasneje priznal smrt admirala Jamamota, medtem ko v Združenih državah Amerike niso objavili o njegovi smrti nobenih podatkov. Eden izmed razlogov za tako ravnanje je bil tudi ta, da Američani niso želeli izdati podrobnosti o načrtovanju in izvedbi napada, kajti v nasprotnem primeru bi Japonci zvedeli, da je njihova šifra v ameriških rokah.

Srečanje nekdanjih borcev 4. bataljona
2. brigade VDV na Vogrskem

Preživeli borci 4. bataljona 2. brigade VDV se bodo letos zbrali na tovariškem srečanju v partizanski vasi Vogrsko na Goriškem. Srečanje bo v okviru proslav ob 25-letnici vseh splošne vstaje primorskega ljudstva. Srečanje organizira pripravljalni odbor 4. bataljona VDV v sodelovanju z organizacijo Zveze borcev Vogrsko in drugimi organizacijami.

V programu na tem srečanju bodo sodelovali: domača godba na pihala in godba garnizona JLA iz Tolmina, pevski zbor z Vogrskega in šolska mladina. Gledališče iz Nove Gorice bo izvedlo pester kulturni program. Nastopali bodo tudi nekdanji člani kulturne skupine IX. korpusa s svojimi šaljivimi točkami. Kot govornika bosta nastopala predstavnik Zveze borcev Vogrsko in predstavnik bataljona. Organiziran bo obisk nekaterih domačij in posameznikov, ki so največ žrtvovali za NOB.

Za udeležence bo poskrbljeno partizansko kosilo z dobro kapljico. Po predvidenem slavnostnem sporedu bo veselo rajanje, za veselo razpoloženje bo poskrbel orkester JLA iz Tolmina in domača godba.

Odbor vabi na to srečanje vse preživle borce 4. bataljona VDV, vse tiste, ki so sodelovali z enotami tega bataljona in drugo prebivalstvo.

Srečanje bo 18. avgusta ob 9. uri na Vogrskem, kjer je bilo med NOB žarišče upora, zatočišče mnogih borcev in aktivistov na Goriškem.

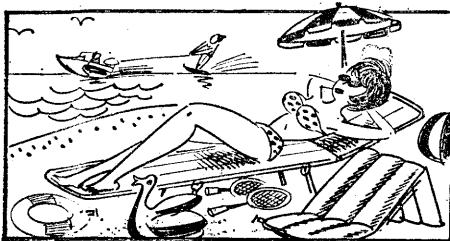
Odbor

TUDI POD ŠOTOROM JE ODDIH LAHKO PRIJETEN
VSE POTREBŠČINE ZA TABORJENJE —
DOMAČE IN IZ UVOZA

šotori • postelje • mize • stoli • blazine • kuhalniki
• gorilniki • kamp jedilni pribor in druga oprema vam
je na voljo v III. nadstropju Trgovske hiše

Nakup tudi na potrošniški kredit!

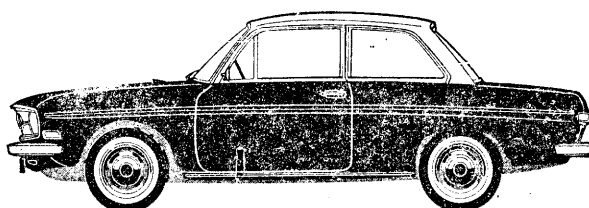
nama

NAGRADNO
ŽREBANJE

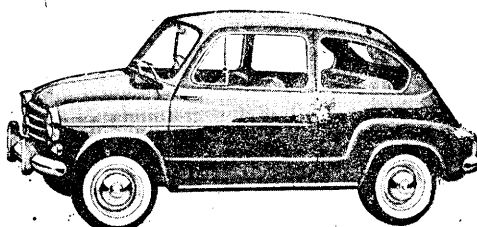
725
NAGRAD

- 20 prenosnih avtomatičnih šivalnih strojev MIRNA — VERITAS
- 50 ročnih avtomatičnih ur DARWIL — model 1968
- 50 koles PONY — ROG

•••••
KMETIJSKA MEHANIZACIJA PO IZBIRI
3 NAGRADE — VSAKA
V VREDNOSTI 5000 Ndin
•••••

• 1 AUDI 80 L

• 1 ZASTAVA 750

Vlagatelji vseh vrst vezanih hranilnih vlog, torej tudi stanovanjski in kmetijski varčevalci ter lastniki vezanih deviznih računov, ki ste že ali boste do 31. avgusta 1968 vložili najmanj 2.000 Ndin na odpovedni rok nad eno leto, sodelujejo pri velikem nagradnem žrebanju.

OB SOBOTAH POSLUJEJO S HRANILNIMI VLOGAMI NAŠIH VARČEVALCEV VSE POŠTE V SLOVENIJI

Dr. Tone Ferenc

Narodnoosvobodilni boj
na Gorenjskem januarja 1942

Vstajo so res začeli 16. decembra zvečer. Najprej je skupina petih partizanov, ki jo je vodil Ivan Vovk, v gostilni Kristine Abruč na Dovjem iznenadila in napadla dva orožnika, ki sta tam večerjala. Z naperjenimi samokresi ju je prisilila, da sta dvignila roke, izročila orožje in ključne orožniške postaje. Odpeljala ju je na šolsko dvorišče in ju tam dala zastražiti. Ivan Vovk in Lojze Rabič pa sta odšla na orožniško postajo. Ko jima je komandir Kazianka, misleč, da prihajata njegova orožnika z novimi tremi orožniki iz Bohinjske Bele, ki naj bi okrepili dovško orožniško postajo, odprl, sta ga takoj ujela in razorožila ter pobrala vse orožje in strelivo na postaji. Vtem se je v vasi zbralo že nekaj desetih moških, ki so se bili pripravljeni vključiti v partizansko vojsko.

Vovk in Rabič sta nato odšla v Mojstrano, kjer se je v hiši Jožeta Pezdirnika zbralo že precej upornikov. Odšli so napast graničarsko postajo. Toda nekdo je namero upornikov izdal graničarjem in ti so jih pričakali v zasedi za poslopjem postaje. Ko sta Vovk in Rabič že naskočila in razorožila stražarja, je vsa posadka planila nanju in sta se morala umakniti; pri umiku je Rabič padel, smrtno zadet.

V tem času so v osvobojenem Dovjem uporniki hoteli požgati cestni most pri Belci in žagati drevje ob železniški progi, da je padalo nanjo. Ker ni uspel napad v Mojstrani in ker se je na glavni cesti z Jesenic ustavilo nekaj nemških avtomobilov, na katere so začeli streljati, ni bilo mogoče zažgati še železniške postaje. Proti jutru so se uporniki umaknili iz Dovjega v hrib severno nad vasio, nato pa naprej proti Vream, kjer se jih je do jutra zbralo že več kot sto. Toda izsledilo so jih ženske in prinesle novico, da Nemci groze s požigom vasi, če se moški ne vrnejo, nakar se je število upornikov zelo zmanjšalo. Preostali so se umaknili na rovt za Borovlje in se formirali v Triglavsko četo. Orožnike, ki so jih ujeli na Dovjem, so en dan vodili s seboj, 17. decembra zvečer pa so jih izpustili. Skupina upornikov, ki jih je vodil Ivan Vovk na mojstranski strani, je odšla na Mežakljo. Obe skupini sta se 28. in 29. decembra združili na Zabreški planini. 16. in 17. decembra je iz Dovjega, Mojstrane in Belce sodelovalo v vstaji 124 ljudi, vendar jih je zatem le malo ostalo v partizanih.

Orožniško okrožje Radovljica je 24. decembra 1941 takole poročalo o vstaji v predelu Dovjega in Mojstrane:

»Vstaja naj bi se začela 17. 12. V resnici je od 16. do 18. 12. izostalo z dela v jeseniški železarni 140 delavcev, ki pa so v naslednjih dneh prihajali nazaj, tako da jih je sedaj le še malo odsotnih.

Tisti dan, ko je prišel gauleiter, so bile na cesti od Jesenic proti Kranjski gori na 7 mestih barikade in pretrgani telefonski vod. Prejšnji večer so likvidirali orožniško postajo Dovje, orožnikom je po 24 urah uspelo pobegniti.

Isti večer so komunisti nameravali likvidirati graničarsko postajo v Mojstrani. Ta pa je bila prej na to opozorjena in je napad odbila. V nočnem obstrejanju je bil ustreljen neki komunist, graničar pa je bil ranjen.

Kljub temu je gauleiter lahko nadaljeval vožnjo. To je bilo v glavnem zasluga orožništva, ki je bilo v spremstvu, kakor tudi orožniških postaj...

Ceprav lahko rečemo, da je vstaja zadušena, pa bojevanje s tolpmi še dolgo časa ne bo končano, čeprav so prispeli tudi večje enote.«

Enako kot v Poljanski dolini je tudi na območju radovliškega okrožja okupator na množično vstajo odgovoril najprej z ukinitvijo manjših in najbolj izpostavljenih orožniških postaj. Tako je orožniško okrožje Radovljica 17. decembra po ustnem ukazu orožniškega glavarja v Kranju ukazalo opustiti orožniške postaje v Kranjski gori, Dovjem, Zgornjih Gorjah, Bohinjski Beli in Bohinjski Srednji vasi, Breznici in Begunjah, Brezjem in Podnartu ter z moštvovm opuščenih postaj okrepiti sosednje postaje na Jesenicah, Bledu, v Bohinjski Bistrici, Radovljici in Podbrezju. Ukazalo je tudi, naj bodo orožniška stanovišča ponoči zaprta in posamezne orožniške postaje »tako zavarovane, da lahko vsak čas z uspehom odbijejo vsak napad«, orožniki morajo prenočevati na orožniški postaji, njihovi svojci naj takoj zapustijo Gorenjsko itd. Nemški okupator je bil torej prisiljen, da v dveh dneh, tj. 17. in 18. decembra zaradi množične vstaje OPUSTI NA CRENJSKEM KAR 18 OROŽNIŠKIH POSTAJ. Poleg orožniških pa je okupator takrat opustil mnoge šole — na uporniškem območju nemški učitelji sami prenehali poučevati, v večjih krajih, npr. v Ovsji Kropi, Kamni gorici, Lešah, Ljubnem in na Bledu pa so šole prene s poukom, ker so se vanje vselile nemške policijske in vojaške ene

114 Franc Konobelj-Slovenko, Ivan Vovk-Zivan: Decembrska v. v zgornji Savski dolini, v: Gorenjska v. b. za svobodo, št. 5, str. 37—42 (navajam: Konobelj-Vovk, Decembrska vstaja); Mikuž: P. gled zgodovine NOB, I, 260; Križnar: Socialna in politična pripadn. borcev, 324—325; Jan: Viharni december na Gorenjskem, 661.

115 Poročilo orož. okrožja Radovljica Handlu 24. 12. 1941, arhiv IZDG, f. 22.

116 Navodilo orož. okrožja Radovljica 17. 12. 1941 (Zbornik NOV, VI/1, dok. 207.)

117 Do sedaj so posamezni pisci govorili le o opustitvi 9 orožniških postaj v radovliškem okrožju, ker niso poznali enakih ukrepov v kranjskem okrožju.

118 Poročilo orožniškega okrožja Radovljica Handlu 24. 2. 1942 (Zbornik NOV, VI/2, dok. 144).

(NADALJEVANJE)

Novi Sad z ekspoziturnami • Mestna hranilnica ljubljanska • Domžale • Kamnik • Kočevje • Trbovlje • Ekspoziture: Bežigrad • Moste • Stara Ljubljana • Šiška • Vič • Črnomelj • Grosuplje • Hrastnik •

bep

KREDITNA BANKA IN HRANILNICA LJUBLJANA, ŠUBIČEVA 2 DENAR PRI KB PRINAŠA VEČ

Litija • Logatec • Medvode • Rakov • Ribnica • Vrhnika • Zagorje

Moreče zatišje na fronti ni obetalo nič dobrega. Frontna črta se že nekaj dni ni premaknila, zato so se vojaki vkopali. Od borbenih linij Nemcev do prvih položajev enot Rdeče armade je bilo komaj 300 metrov. Med njimi je bila majhna vzpetina, tako da se z lahkim pehotnim orožjem niso mogli obstreljevati, ker se niso videli. Zato je komandir čete, kapetan Schultz, postavil 150 metrov pred borbeno linijo vojaka na predstražo, da bi ga obveščal o vseh premikih sovražnika. Tisto jutro je dvignil slušalko in vprašal: »Kdo je danes na predstraži?«

»Kanonier Stanislav Legat,« je dobil odgovor. »Ali si kaj novega opazil pri Rusih?« se je nadalje zanimal komandir. »Nikjer jih ne vidim,« je odgovoril Legat, ki je bil na predstraži in nadaljeval: »Kaže, da Rusi še smrčijo.« Več ni utegnil povedati, ker je takrat zagrmelo več sto topov, minometalcev in Stalinih orgel. Po položajih nemških vojakov so padale granate kakor toča. Zemlja je grozeče bobnela in se tresla od eksplozij granat. Ogenj in dim sta se dvigala visoko proti nebu.

Grmenje je zadušilo stok ranjencev in obupne krike smrtno zadetih vojakov. Nobena komanda se ni več slišala. Bil je to pravi peklen na zemlji, ki je trajal štiri ure; nato je za trenutek nastala tišina. Toda samo za trenutek, kajti takoj nato so se na vzpetini prikazali ruski tanki in začeli bruhati svinčen ogenj. Dvesto tankov je krenilo v napad na položaj čete kapetana Schultza. Po sedem tankov je šlo eden za drugim. Rusi so na tem delu fronte izvršili glavni udar (preboj fronte), zato je bilo na ozkem delu fronte skoncentrirano mnogo vojskova in tehnike. Ze med topniškim obstreljevanjem so padli skoraj vsi vojaki iz čete kapetana Schultza. Ta je iz svoje opazovalnice dobro videl, da je čez rov vojaka na predstraži peljalo sedem tankov. Zgrozil se je ob misli, kaj se je z njim zgodilo. Ni imel več časa za razmišljanje, ker so začeli Rusi jurišati in Nemcem ni preostalo drugega, kakor da se začno hitro umikati.

To se je zgodilo 30. aprila 1944. leta pri vasi Dubosari v bližini reke Dnjester, 90 km severno od Odeše.

TOLAŽBA V MOLITVI

Nekaj dni kasneje je pismo- noša prinesel Cilki Legat iz Smokuča pri Zirovnici na Gorenskem črno-obrobjeno pismo. Ko je mati zagledala črni rob na pismu, je zakričala in padla v nezavest, še preden je odprla pismo. Pred vojno sta ji umrla mož in hčerka. Ostala je sama s sinom Stankom. Prišla je vojna in Nemci so ga spomladi 1943. leta mobilizirali. Bil ji je edina nada in smisel življenja. Sedaj pa je prišlo pismo in oznanilo, da je njen sin padel na ruski fronti. Obledela je črno obleko in vsak večer molila za svojega sina. V sosednji vasi na Rodinah so zvonovi dva dni vonili in oznanjali, da je smrt opet kosila med domačimi. Domovina se ga bo s hvaležnostjo spominjala,« je pisalo v stem obvestilu. Katera domo- na? Kako posmehljivo se je

zčelo sedaj to pismo materi. Nekateri vaščani so med seboj šepetali, češ, prav mu je, zakaj pa je šel v nemško vojsko, zakaj ni odšel v partizane, kakor toli- ko drugih fantov. In če bi pa- del, bi padel vsaj doma, za svo- jo domovino.

V časopisu »Karawanken Bote«, ki je med vojno izhajal v Kranju, je izšel oglas: »V neizmerni žalosti nazna- njam vsem sorodnikom, prijate- ljem in znanecem, da sem prešla namesto veselega snidenja ža- lostno vest, da me je za vse dni zapustil moj nenadomestljivi ljubljeni edini sin Legat Stani- slav, v cvetu mladosti, star še ne polnih 19 let.

Padel je na vzhodu dne 30.

ali je tvoj duh?« Stanko je bil seveda živ. Pripravljeno vsake- mu ne samo enkrat, ampak dva- krat, trikrat. Celotno iz sosednje vasi so prišli ljudje poslušat po- vest o njegovem nenavadnem doživljanju.

POT V UJETNIŠTVO

Vrnimo se k dogodkom, tako kot so potekali.

Stanko je bil februarja 1943. leta mobiliziran v nemško vojsko. V kraju Landsberg am Lech na Bavarskem so ga dode- lili k topništvu. Tam je bilo še okrog 300 Slovencev, ki jih je doletela ista usoda. Vadili so jih do decembra, potem pa poslali na rusko fronto. Ognjeni krst

Skupaj s še 14 ujetniki so ga zaprli v hlev in hranili z ječme- nom. Čez 14 dni so vse poslali v taborišče v Tiraspol 90 km se- verno od Odeše, kjer se je Stan- ko srečal z mnogimi drugimi ujetniki, med njimi je spoznal tudi dva Slovence iz Stajerske. Eden se je pisal Anton Trlep in sedaj živi v Mariboru, drugemu pa je bilo ime Ivan.

Iz Tiraspolja so vse ujetnike poslali v Odeso. Taborišče je bilo pri obali Črnega morja, po- leg glavnega pristanišča. Tu je Stanko spoznal Silva Jezerška iz Javornika, vendar je v tabori- šču umrl. Ujetniki so v Odesi skladali ladje, pospravljali ru- ševine po mestu, ali pa kopali jarke za protiletalsko topništvo.

V PARTIZANIH NA SLOVAŠKEM

Opolnoči se je letalo dvignilo in jih popeljalo v višave. Front- no črto so preleteli v višini 6000 metrov. Od letališča so se že od- daljili več sto kilometrov, ko je pilot sporočil, da se morajo vrni- ti, ker so krila zaledenela in je letalo preobremenjeno. Grozila je namreč nevarnost, da se bo letalo vsak hip zrušilo. Srečno so se vrnili nazaj, potem pa so morali vsak večer priti točno ob desetih na letališče in sesti v letalo. 13 dni so zaman prihajali na letali- šče v popolni vojni opremi ter v letalu zaman čakali vesti o ugod- nih vremenskih razmerah in po- letu. 13. novembra pa so odleteli. Ponoči so prispeli nad mesto Zi- lina na Slovaškem. Letalo je bilo na višini 2000 metrov, ko sta iz- skočila dva Slovaka in dva Itali- jana. Letalo je naredilo še en krog in tedaj so izskočili po vrsti najprej polkovnik, potem radi- stkinja Vera, za njo Legat, Trlep in nazadnje še dva Slovaka. Pa- dalci niso videli, kam padajo. Pod njimi je bila moreča tema in neznana pokrajina. Nihče ni videl, niti vedel, kam pada. Lahko si misli- mo, s kakšnimi občutki so ti ljudje prvič v življenju skaka- li v neznan. Niso vedeli, ali je pod njimi gozd, voda, mesto, skalovje ali kaj drugega. Legat je priletel na smreko, ki mu je strgala padalo in je skozi vejev- je padel v globok sneg. Trlep je obvisel na buki, vendar se je

Krenili so po zasneženi strmini proti vrhu hriba. Čez dva dni so se v neki vasi sestali s skupino ruskih partizanov na Slovaškem. Ti so jih odpeljali na Ojstri vrh, kjer je bilo zbranih veliko slo- vaških partizanov, ki so se m- zlično pripravljali, da odbijejo najavljeno nemško ofenzivo. Ra- distkinja Vera je takoj vzposta- vila zvezo s štabom partizanskih odredov v Ukrajini.

Podpolkovnik je na Slova- škem ustanovil močno diverzan- sko skupino in z njo krenil pro- ti fronti. V zaledju blizu fron- te je želel napadati manjše za- ledne enote, štabe, kurirje itd. Zelel je maščevati svojo ženo, ki so mu jo Nemci ubili v Ode- si. Zelel je maščevati stotisoče nedolžnih žrtev vojne. Toda ni imel sreče. Ko se je diverzan- ska skupina pomikala proti fronti, je še na Slovaškem šel v neko vas po informacije. To pa je bilo zanj usodno. Slučaj- no, da tega sam ni vedel, je prišel v vas, v kateri so prebi- vali nemški kolonisti. Njega in njegova dva spremljevalca so vaščani ubili. Zaradi smrti po- veljnika so diverzanti ostali na Slovaškem vse do prihoda Rde- če armade.

S prihodom Rdeče armade so diverzante zopet poslali v isti štab, ki jih je poslal na Slova- ško. Čestitali so jim za uspešno opravljene naloge in jim dali odpustnice. Stanko jo še danes hrani, podpisal pa jo je načel- nik štaba partizanske vojske pri vojnem svjetu četrte ukra- jinske fronte, generalmajor An- drejev.

Vrnimo se zopet nazaj, na začetek zgodbe, ko se je naš padli vojak pripeljal z vlakom v Zirovnico. Javil se je na po- staji ljudske milice, vendar tega vojaka Rdeče armade nihče ni prepoznal. Ko je povedal, čigav je, so vsi zazijali od začudenja. Svetovali so mu, naj ponoči ni- kar ne hodi domov, ker bo ma- ti mislila, da je prikazen in jo lahko zadene kap. Ostal je na postaji milice in jim pripove- doval svojo zgodbo, tako da ti- sto noč niso zatisnili oči. Zju- traj se je napolnil proti domu, še prej pa je poslal naprej so- vaščanko Heleno, naj mami po- ve, da se je vrnil živ domov. Ko ga je mati zagledala, je zajoka- la in ga trdno objela, potem pa je padla v nezavest in se dolgo, dolgo ni zbudila. Tudi Stanku so teklo solze, ko je gledal ma- ter črno oblečeno. Šele takrat je spoznal, kako je prav nare- dil, da ni prišel ponoči domov. Nemci so materi plačevali me- sečno po 50 mark za padlega si- na in so ostali pedantni do kra- ja. Še leta 1948, torej tri leta po koncu vojne, je Deutsche Dienststelle iz Berlina poslalo materi v Smokuču ponovno ob- vestilo, da je njen sin padel 30. aprila 1944. leta pri vasi Duro- skoje v Ukrajini in da ni zna- no, kje je njegov grob.

Stanko danes živi v Zirovni- ci, je poročen in oče dveh otrok, dela pa v železarni Jesenice. Zgodbo, ki sem jo opisal, je mo- ral za šestletokrat pripovedovati otrokom, sosedom, prijateljem in znanecem. Jože Vidic

»MOLITEV ZA MOJEGA SINA«

Resnična zgodba o Slovcu, ki je aprila 1944. leta uradno padel na ruski fronti, potem pa je bil ruski diverzant, slovaški partizan, danes pa dela v Železarni Jesenice.

aprila 1944. leta, daleč proč od svoje ljubljene domovine. Pustil si me samo, skrušeno, pridružil pa si se svojemu dobremu očetu in sestrici. Počivaj mirno, dragi Stanko. Tvoj spomin bo večno živl v mojem srcu. Glo- boko potrta mama.«

Mati je našla tolažbo v mo- litvi in delu. Nekega dne je potrkala na župnišče v Begu- njah in zaprosila duhovnika, če lahko mašuje za njenega sina. V mali cerkvi na Rodinah so bile 1944. leta štiri maše, ki jih je mati plačala za edinega sina.

DUHOVI V VLAKU

Nastopila je svoboda. Ljudje so se vračali iz raznih krajev na svoje domove. V vagonu to- vornega vlaka, ki je maja 1945. leta zvečer peljal iz Ljubljane proti Jesenicam, je bila skupina partizanov in civilistov. V va- gonu ni bilo luči, zato so se po- tnikhi lahko videli samo ob svitu svetilk na železniških postajah. V kotu vagona je zamišljeno se- del mlad fant, oblečen v vojaško uniformo Rdeče armade. Pa ga nekdo povpraša: »Fant, kam pa ti?« »Domov,« je utrujeno odgo- voril mladenič. »Ja, kje pa si doma?« je bil oni še naprej ra- doveden. »Iz Smokuča sem,« je odgovoril vojak. Takrat je ra- dovednež prižgal vžgalico in vojaka osvetlil v obraz. »Ljudje božji, duhovi so med nami,« je zakričal radovednež in odskočil nekaj korakov nazaj ter jecljav- no nadaljeval, »ja, a nisi ti padel na fronti. Sam sem bil štirikrat pri maši, ko smo molili za tebe.«

Tako je Stanko v vagonu zvedel, da njegova mati žaluje za njim in da nosi črno obleko. To zanimivo zgodbo je časo- pis ameriških izseljencev »Glas naroda« objavil že leta 1946. Med drugim je bilo v tem časo- pisu zapisano: »Zgodilo se je nekaj nena- vadnega. Sosedje in mati so šli ravno od maše, ki je bila za padlega. Naenkrat se pojavi Stanko v ruski uniformi. Mati mu zakliče: »Stanko, ali si ti,

je Stanko doživel na božič leta 1943 v kraju Čerson blizu Odeše. Ruske granate so jih »pozdrav- ljale« že na železniški postaji, tako da so se morali takoj od- daljiti od ogroženega kraja. V neki porušeni stavbi jih je s kratkim govorom pozdravil neki general, vojni kurat pa je dal vsem vesoljno odvezo (kot neki »potni list« za nebesa). Še isti večer so jih porazdelili po vo- jaških enotah. Rusi so namreč za božič začeli z ofenzivo, zato so bile okrepitve dobrodošle. Novi vojaki so zamenjali tiste, ki so za vedno ostali na ruski zemlji. Topniško enoto, v kateri je bil Stanko, so kmalu preme- stili v Vinico, kjer je bil naj- večji pritisk enot Rdeče arma- de. Stanko se spominja, da so se Nemci morali v januarju vsak dan umikati, včasih celo od 30 do 50 km. Obojestransko obstreljevanja in juriši so čes- to odmevali pozno v noč. Rusi niso dovolili, da se Nemci od- dahnejo in ogrejejo v mrzli zimi sredi Ukrajine.

V začetku februarja 1944. leta so Rusi popolnoma uničili celotno topniško vojaške enote, v kateri je bil Stanko. Ker niso mogli dobiti drugih topov, so vojake dodelili planinski pehoti. Pri vasi Dubosari, 90 km sever- no od Odeše, je fronta nekaj časa mirovala, čeprav sta si bila sovražnika oddaljena eden od drugega samo 300 metrov. Tu se je zgodilo tisto, kar sem opisal v začetku tega sestavka. Stanko je bil na predstraži takrat, ko se je začel siloviti ruski napad. Sedem tankov je šlo čez njegov, samo 40 cm globok rov. Ruska pehota, ki je jurišala za tanki, je drvela mimo njega, ne da bi ga opazila. Šele kasneje ga je opazil neki ruski vojak. Stanko pripoveduje, da sta se oba ustra- šila drug drugega. Dvignil je roke in tako prišel v rusko ujetništvo. Takoj za fronto so ga zaslislali, nato pa ga je stra- žar beselega odpeljal 28 km daleč do štaba višje vojaške enote, kjer ga je zaslislal neki major.

»Od danes naprej niste več ujetniki, ampak vojaki Rdeče armade,« so jim povedali, ne da bi jih kdo spraševal, če želijo to postati. Drugo jutro pride k njim neki podpolkovnik in jim pove, da se bodo urili za diver- zantsko vojskovanje. »V pro- stem času lahko pomagate kol- hozo,« je dejal podpolkovnik.

Bivši ujetniki, sedaj vojaki Rdeče armade, so imeli na kol- hozo dovolj hrane. Podpolkov- nik jih je vsak dan obiskal in učil. Ko je menil, da že dovolj znajo, so vsi skupaj odpotovali v Lvov. Obledeli so jih v unifor- me vojakov Rdeče armade, pri- peli vsakemu padalo na hrbet in odpeljali na letališče. V ne- kaj minutah so jim povedali, kako se ravna s padalom, potem pa so se vkrcali v transportno letalo douglas-18. V letalu jim je polkovnik dejal: »Vi greste kot diverzanti z menoj na Slo- vaško.« V letalu je bilo dva- najst ljudi, mednarodna skupi- na diverzantov, ki so jo sestav- ljali štirje Slovaki, dva Italija- na, dva Jugoslavana in dva Ru- sa, podpolkovnik in 18-letna ra- distkinja Vera. »Joj, saj nismo nikdar skakali s padali,« so vsi v en glas dejali in proseče gle- dali podpolkovnika, naj se jih

po veji približal stebli, kjer se je rešil padala in spustil na zem- ljo. Kmalu nato sta zagledala dve rdeči raketi. To je bil dogo- vorjeni znak za zborna mesto, ki ga je dal podpolkovnik. Padalci, ki so skakali v drugi skupini, so se kmalu sestali. Pod seboj so zaslislali streljanje. Vedeli so, da se tam bijejo njihovi štirje tova- riši. Toda pomagati jim niso mo- gli, ker nihče ni poznal kraja.

»Ja željo bjalcev, predvsem vojaških vojnih invalidov, objavljamo zakon v celoti.)

ZAKON O VOJAŠKIH VOJNIH INVALIDIH

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen
Vojaški vojni invalidi (v nadalj- njem besedilu: invalidi) in uvažili družinske invalidine imajo pravice po zveznem zakonu o vojaških vo- jnih invalidih in po tem zakonu ter po predpisih, izdanih na njuni pod- lagi.

Ta zakon določa natančneje po- goje in elemente, od katerih je od- visen invalidski dodatek in oskrb- nina za čas poklicne rehabilitacije, način, kako se uveljavlja zdravstve- no varstvo in kako se urejajo raz- merja z naravnimi zdravilišči in z organizacijami, ki izdelujejo proteze, ortopedske in druge pripomočke ter sanitarne priprave in postopek za dobivanje pripomočkov, pavšalno povračilo za stroške za popravilo motornih vozil, ki so dodeljena v uporabo, način izplačevanja tega po- vračila in obseg zavarovanja vozila, natančneje pogoje in elemente, od katerih je odvisno povračilo pri na- kupu motornega vozila ter učinek odtujitve.

2. člen

Finančna sredstva za uresničeva- nje invalidskih pravic iz drugega odstavka prejšnjega člena so zaga- tavljajo v republiškem proračunu.

II. INVALIDSKI DODATEK

3. člen

Pravico do invalidskega dodatka imajo uvažili osebe in družinske invalidine s pogoji, ki so določeni v zveznem zakonu o vojaških vojni- invalidih, če nimajo sami in dolo- čeni člani njihovega gospodinjstva rednih dohodkov, ki bi na upravi- čenca presegli mesečne zneske, ki so določeni v tem zakonu za redne dohodke od kmetijske dejavnosti in za druge redne dohodke (v nadalj- njem besedilu: cenzus).

Cenzus za redne dohodke od kmetijske dejavnosti znaša 160 di- narjev, cenzus za druge redne do- hodke pa 200 dinarjev.

4. člen

Invalidski dodatek je enak raz- liki med delom rednih dohodkov, ki mesečno pride na upravičenca, in poimnim invalidnim dodatkom, ven- dar pa ne more biti manjši kot 30 dinarjev. Poniž invalidski dodatek za uvažilce osebe in družinske in- validine znaša 350 dinarjev.

Invalidski dodatek se zaokroži tako, da se znesek 50 ali več par zaokroži na 1 dinar, znesek pod 50 par pa se ne upošteva.

Če dva ali več souživalcev dru- žinske invalidine izpolnjuje pogoje za pravico do invalidskega dodatka, se invalidski dodatek, odmerjen in zaokrožen po prejšnjih odstavkih, poveča za vsakega nadaljnjege so- uvažilca za 30 % (za dva nadaljnja souživalca za 60 % itd.).

Invalidom, ki se sami preživljajo ali bolehalo za aktivno tuberkulozo ter uvažilec družinske invalidine, ki se sami preživljajo, se invalidski dodatek, odmerjen po prejšnjih od- stavkih, poveča za 100 dinarjev, če gospodinjstvo nima dohodkov od kmetijske dejavnosti.

5. člen

Če živijo souživalci družinske in- validine skupaj, jim gre invalidski dodatek v enakih delih, če pa živijo ločeno (razvezani starši, zakonci in nezakonski otroci itd.), in nimajo dohodkov iz skupnih virov, gre in- validski dodatek samo tistim sou- uvažilec, ki izpolnjuje pogoje za pridobitev pravice do invalidskega dodatka.

Če dva ali več souživalcev dru- žinske invalidine, ki živijo ločeno in nimajo dohodkov iz skupnih vi- rov, izpolnjuje pogoje za invalidski dodatek, gre vsakemu od njih zne- sek, od katerega bi imel praviček kot samostojen uvažilec, vendar se- števek teh zneskov ne sme presega- ti polnega invalidskega dodatka, pove- čanega za vsakega nadaljnjege so- uvažilca. Če je števček večji, gre vsakemu souživalcu del invalidske- ga dodatka, sorazmeren znesku, do

katerega bi imel pravico kot samos- tojen uvažilec.

Če eden od souživalcev izpolnjuje pogoje za povečanje invalidskega do- datka, ker se sam preživlja, mu gre do- datno povečanje. Če izpolnjuje pogoje za povečanje invalidskega dodatka več souživalcev, jim gre povečanje po enakih delih.

6. člen

Z drugimi rednimi dohodki po 3. členu tega zakona so mišljeni: osebni dohodek iz delovnega raz- merja, pokojnina, osebni dohodek od samostojne poklicne oziroma go- spodarske dejavnosti, dohodek od stavb, razen dohodek od lastnega stanovanja, v katerem upravičene- stanuje, prenužitke, štipendija, uživa- lca in dohodek od v zakup vzete zemlje.

7. člen

Za osebni dohodek iz delovnega razmerja člana gospodinjstva šteje poprečni mesečni osebni dohodek iz prejšnjega leta, zmanjšan za 67 %.

Za pokojnino upravičena in članov gospodinjstva se šteje pokoj- nina iz meseca decembra prejšnjega leta; pri tem se pokojnina upravi- čenca zmanjša za 33 %, pokojnina člana gospodinjstva pa za 70 %.

Za osebni dohodek od samostoj- ne poklicne oziroma gospodarske dejavnosti in za dohodek od stavb se šteje dohodek iz prejšnjega leta, ki je bil podlaga za odmero davka, za dohodek od v zakup vzete zemlje pa se šteje katastrski dohodek iz prejšnjega leta po odbitku zakup- nine.

8. člen

Za redni dohodek od kmetijske dejavnosti se šteje katastrski doho- dek iz prejšnjega leta, ki je bil podlaga za odmero davka, povečan za štirikrat.

Če gre za uvažilca invalidine, ki se sam preživlja, za invalida I. ali II skupine, ki prejema dodatek za potrebo in tujo pomoč, za vdo- vo in otroke invalida, ki je do smrti

dobival dodatek za potrebo in tujo pomoč, se vzame nepovečan kata- strski dohodek.

Če je kmetijsko zemljišče od- dano v zakup delovni organizaciji za dobo 10 let, se šteje katastrski dohodek, povečan dvakrat, če pa je zemljišče oddano v zakup delovni organizaciji za daljšo dobo, pa me- sečni znesek zakupnine.

9. člen

Del rednih dohodkov, ki pride na upravičenca, se dobi tako, da se redni dohodki gospodinjstva sešte- jejo ter delijo na upravičenca in članov gospodinjstva, ter na ožje dru- žinske članove upravičenih otrok, ki jih upravičene ali otrok pre- življa.

Med članov gospodinjstva se šte- jejo tudi polnoletni člani ožje dru- žine upravičenega otroka, ki ži- vijo na posestvu in se izključno preživljajo iz dohodkov posestva.

10. člen

Sprememba višine rednih doho- dkov iz 7. in 8. člena tega zakona v preteklem letu vpliva na pravico do invalidskega dodatka šele od 1. aprila tekočega koledarskega leta do 31. marca naslednjega leta.

Novi redni dohodki v gospodinj- stvu se upoštevajo od prvega dne naslednjega meseca po nastanku, iz- ključno rednih dohodkov pa od prvega dne naslednjega meseca, ko je upra- vičene sprejeli spremembo organu prve stopnje. Na enak način se upošteva tudi sprememba v številu članov gospodinjstva.

Smrt družinskega člana, na kate- rega se je delni dohodek pri odloča- nju o pravici do invalidskega do- datka, vpliva na dodek šele po šestih mesecih.

11. člen

Pri ugotavljanju pravice do in- validskega dodatka se ustrezno upo- rabljajo predpisi o otroškem doho- dek, če niso v nasprotju z določami zveznega zakona o vojaških vojni- invalidih in z določbami tega zakona.

12. člen

O usklajitvi invalidskega dodat- ka z gibanjem poprečnih življenj- skih stroškov po 44. členu zveznega zakona o vojaških vojni invalidih odloča izvršni svet.

III. OSKRBNINA ZA ČAS POKLICNE REHABILITACIJE

13. člen

Invalidom pripada v času po- klicne rehabilitacije oskrbnina. Pol- na oskrbnina znaša 250 dinarjev me- sečno.

Oskrbnina je odvisna od rednih dohodkov od kmetijske dejavnosti in drugih rednih dohodkov invalida samega; pri tem se kmetijski do- hodki upoštevajo po katastrskem dohodku iz prejšnjega leta v dejan- skem znesku. Del rednih dohodkov, ki pride na invalide, se izračuna tako, da se njegov redni dohodek delijo nanj in na članov njegovega gospodinjstva, ki jih preživlja, po določbah 9. člena tega zakona.

Znesek oskrbnine se zaokroži po drugem odstavku 4. člena tega za- kona.

Če znaša del dohodkov, ki pride na invalida, več kot je polna oskrb- nina po prvem odstavku tega člena, ima invalid pravico do minimalne oskrbnine v višini 30 dinarjev me- sečno.

14. člen

Invalid, ki mu preneha delovno razmerje, ker uveljavlja pravico do poklicne rehabilitacije, lahko zaht- eva, da se mu namesto oskrbnine po 13. členu tega zakona prizna oskrb- nina v višini in pod pogoji iz 106. in 107. člena temeljnega zakona o invalidskem zavarovanju, če ima v preteklem obdobju pred vložitvijo zahteve za poklicno rehabilitacijo najmanj dve leti zavarovane dobe.

Od oskrbnine, ki je odmerjena po prejšnjem odstavku, se odšteje pokojnina, ki jo invalid dobiva po predpisih o socialnem zavarovanju.

15. člen

Če je invalid na poklicni reha- bilitaciji zunaj kraja svojega stalne-

16. člen

V času, ko invalid prejema oskrb- nino, nima pravice do invalidskega dodatka.

IV. ZDRAVSTVENO VARSTVO

17. člen

Uvažili invalidine uveljavljajo zdravstveno varstvo tako, kot to do- loča zvezni zakon o vojaških vojni- invalidih. Lastnost upravičena do zdravstvenega varstva se dokazuje z invalidsko zdravstveno knjižico.

Republiški sekretar za zdravstvo in socialno varstvo določi obrazec za invalidsko zdravstveno knjižico ter predpisuje način izdajanja in uporabe te knjižice.

18. člen

Invalidi se zdravijo v naravnih zdraviliščih ob pogojih in po po- stopku, ki je določen v tem zakonu. Razmerja z naravnimi zdravilišči se urejajo s pogodbi, ki jih skle- pa vsako leto Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo.

Naravno zdravilišče daje invalidu vse oblike zdravstvenega varstva in storitve po sklenjeni pogodbi.

19. člen

Zdravljen v naravnem zdravi- lišču je dopolnilna oblika zdravlje- nja, če je tako zdravljenje po medi- cinskih indikacijah potrebno.

Steje se, da so podane medicins- ke indikacije za zdravljenje v na- ravnem zdravilišču, če invalid bo- leha za kakšno izmed bolezni, ki so navedene v seznamu indikacij in

(Nadalj. na 7. strani)

Afriška tragedija

Le malo je afriških dežel, kjer ne bi kmalu po proglasitvi neodvisnosti nastali neredi, kjer ne bi bilo državnih udarov, intervencij od zunaj in včasih tudi državljanske vojne. Potem ko se je afriška država z najhujšimi notranjimi nemiri Kongo (nekdanja belgijska kolonija) kolikor toliko umirila, je izbruhnila državljanska vojna v Nigeriji, vojna, ki je za svet nekako »periferna« zaradi vietnamske, ki pa je po krutosti in srditosti hujša; v petnajstih mesecih je bilo v Nigeriji več žrtev kot v vseh letih vietnamske vojne!

Afriški kontinent z neštetiimi plemenskimi in etničnimi skupinami so razdelili evropski diplomati na berlinski konferenci leta 1888. Brez občutka za dejansko stanje so s svinčnikom vlekli meje po zemljevidu Afrike in »delali« države. Kolonizatorji so takšne države kolikor toliko lahko držali skupaj s svojo vojsko. Osvobodilna prizadevanja afriškega prebivalstva so bila seveda najprej usmerjena v boj proti kolonializmu, belcu. Ko je bil kolonialist na lep ali gro način pregan odzira, ko se je moral umakniti tudi zaradi naglega razvoja po drugi svetovni vojni, pa so se v hujši obliki pokazala notranja, medafriška nasprotja.

Tako je bilo tudi v Nigeriji. Angleži so dobro vedeli, da je v deželi, ki je bila največja afriška kolonija Velike Britanije, okoli 250 plemen in etničnih skupin, toda reševanje teh problemov bi terjalo preveč naporov (in denarja). Zato je bila Nigerija predvsem kolonija z bogatimi zalogami nafte (za te je »poskrbel« petrolejska družba »Shell«), premoga in drugih rud, obilico »južnega sadja«, kolonija, ki je merila okoli 950 tisoč kvadratnih kilometrov in v kateri je živelo okoli 57 milijonov ljudi.

Nigerija je postala suverena dežela 1. oktobra 1960. leta, čez tri leta pa samostojna republika s federativno ureditvijo. Federalna vlada je bila v Lagosu, dežela pa je bila razdeljena na štiri avtonomne province, imenovane kar po straneh neba: Severna, Zahodna, Srednjazahodna in Vzhodna. Nigerija je postala članica Organizacije združenih narodov, dobila je ustavo, 312-članski parlament itd. Uradni jezik je angleščina, saj boja druge rešitve ni bilo: leta 1960 so ob proglasitvi neodvisnosti tiskali posebne letake v kakšnih šestih jezikih najmočnejših plemenskih skupin, toda kaj, ko tega vsi niso razumeli.

Vse do leta 1966 je Nigerija veljala za nekakšno zgledno afriško deželo, kakršni sta bili na primer Gvineja in Gana. Nigerija je dajala vojake za enote OZN in večjih problemov s svojo zunanjo politiko svetu ni povzročala. Potem pa je leta 1966 doživela dva vojaška udara. V prvem so ubili predsednika vlade Balewo, za poglavarja države pa se je proglasil general Ironsi. Tako se je v Nigeriji začela »vladavina« predstavnikov plemena Ibo iz Vzhodne province. Ibovcem velja za »afriške žide«: podjetni so, znajo zaslužiti, pridni so, baje pa so tudi slabi vojaki. Ibovcem so začeli prevladovati v političnem in gospodarskem življenju Nigerije zlasti po udaru 15. januarja 1966, ko je šef države postal njihov general Ironsi.

Toda 1. avgusta istega leta je prišlo do novega vojaškega udara z enakim potekom in drugačnimi posledicami. Udar je izvedel polkovnik Gowon, generala in poglavarja države Ironsija so ubili, potem pa so začeli preganjati pripadnike plemena Ibo, ki so že vsem presedali. V svet je prišlo o tem bolj malo novic, sem ter tja je kakšna ilustrirana revija objavila reportažo o »lovu na ljudi«, ko so pripadniki drugih plemen lovili in klali Ibovce. Baje so bili ti pogromi tako hudi, da so v enem samem mesecu (septembru 1966) pobili 80.000 ljudi.

Ibovcem so začeli bežati v Vzhodno provinco, kjer so večina doma. In 30. maja lani je ta Vzhodna provinca naredila usoden korak: odcepila se je od nigerijske federacije, proglasila neodvisnost in si dala ime Republika Biafra. Voditelj Biafre je postal vojak: polkovnik Ojukwu, eden najbogatejših ljudi v vsej Afriki.

Federalne oblasti so bile seveda proti temu, da bi bila Vzhodna provinca samostojna, in z orožjem so jo skušale prisiliti k poslušnosti. V Nigeriji je tako izbruhnila državljanska vojna, ki traja še danes, v kateri je padlo nad 100.000 ljudi, od lakote in pomanjkanja pa pomrlo okoli milijon ljudi. Poznavalci pravijo, da bo žrtev še enkrat toliko, če Biafra v pravem času ne dobi pomoči v hrani in zdravilih.

Nigerijska državljanska vojna je vojna brez ujetnikov, izredno surova in ni ji videti konca. Državlani nove republike Biafre so predvsem Ibovcem in v svojem morebitnem porazu vidijo tudi konec svojega obstoja. Zakaj Afričan je naprej predstavnik svojega plemena, šele potem pa državljan; najprej je Ibovec, šele potem pa Nigerijec oziroma pozneje državljan republike Biafre.

Ta plemenska nasprotja tudi ovirajo pomoč od zunaj, ki so jo ponudili v zadnjem času. Tako na primer je Ojukwu zavrnil angleško pomoč v višini 250 milijonov funtov, češ da se gre Velika Britanija hinavskega človekoljuba. Tudi pomoč ZDA in drugih je zavrnil. Drug problem je nastal s samim prevozom pomoči. V Lagosu so namreč najprej rekli, da v Biafri le ni tako hudo, kot pišejo po svetu (čeprav so predstavniki mednarodnega Rdečega križa zatrli, da bodo šle žrtve v milijone, če ne bo pomoči), potem pa so pristali na pošiljanje pomoči Biafri, vendar ne po zraku. Zavrnili so tako imenovani zračni most in predlagali kopenskega. Toda vlakovi in tovornjakovi je premalo, da bi bila pomoč pravočasna, razen tega pa je treba računati na življenjske navade Afričanov. Prebivalec neke vasi se ne bo dotaknil hrane, pripravljene v drugi vasi, ker se boji, da je zastrupljena. Zlasti je takšna bojazen močna in za Afričana utemeljena, ko gre za to, da bi hrano prevažali čez sovražnikovo ozemlje, v biafrskem primeru čez Nigerijo.

Vojna sreča v Nigeriji je bila že nekajkrat opoteča, pogajanja pa so se izjalovila, čeprav je vsem jasno, da bi le tako prišli do miru. Maja letos so bila na primer pogajanja v Kampali, toda obe strani sta postavili nesprejemljive pogoje. Lagos je terjal, naj Biafra prekliče sklep od odepitvi od Nigerije, potem naj bi določili črto premirja, nato pa naj bi na »ozemlje, ki ga imajo v rokah uporniki«, vkorakale mešane sile in razorožile biafrske vojake. Stališče Biafre je bilo nasprotno: boji naj bi se takoj brezpogojno prenehali, potem pa bi se pogovarjali o politični ureditvi položaja v Nigeriji. Pogajanja so se izjalovila in pozneje, ko se je nigerijska državljanska vojna še razširila v genocid, so predstavniki Biafre poudarili, da imajo obstoj svoje republike za jamstvo plemenskega obstoja in da si ne morejo več predstavljati življenja v nigerijski federaciji (medtem so v Lagosu federaciji razdružili s štirih na dvanaest področij, pri čemer so Biafro razdelili na štiri dele).

Stališča sveta do Nigerije so različna. Federacijo politično in z orožjem podpirajo Velika Britanija, Sovjetska zveza in politično tudi Združene države Amerike, Biafro pa predvsem Portugalska in Francija (prejšnji teden je Francija kot prva neafriška država sklenila priznati Biafro). Od vseh afriških držav so Biafro priznale samo štiri, sicer pa so njihova stališča različna. V večini primerov so proti Biafri, zakaj priznanje odepjene republike bi utegnilo slabo vplivati na njihovo notranjepolitično življenje.

Medtem vojna traja, žrtev je vsak dan več, konca pa ni videti.

STANE IVANC

Tedaj je tovarštvo pomenilo zakon »ZASEDA« V DOLOMITIH

Pod krošnjo košatega oreha, ob robu kmečke hiše, sedijo trije partizani. Nizki sončni žarki se poigravajo na njihovih obrazih: fantje brezbržni, toda z rahlim nezaupanjem, klepetajo. Nedaleč od skupnine sedi in postopa še več partizanov. Pod kotlom pri kozolcu plapolajo ogenj. Nekdo izvalja iz orglic otožne zvok.

— Ej, kako je to bilo včasih, v začetku! Takrat je tovarštvo pomenilo še zakon.

— Ne pretiravaj! Tisto, kar gre mimo, je zmeraj lepše. Bo že še slabše...

— Pravijo, da zdaj postajamo redna vojska, kaj češ.

— In po vojni bomo postali civili. Če bo šlo to tako naprej... kje bo pa tovarštvo takrat?

Dva partizana izmed treh pod orehom sta starejša. Ozlovoljena drug drugega pretikata z očmi. Mlajši borec vse sprejema kot nužno.

— Fantje, meni je nekdo premetal moje reči v torbici, medtem ko sem se umival na vodnjaku.

Tudi te tri fante je v hipu zadela ost nezaupanja, ki že dolgo mrtviči partizanski odred. Zdaj so že vsi sumljivi, nihče nikomur ne zaupa.

Režiser France Kosmač je ustavil filmsko kamero. Njegova filmska ekipa je v prijazni vasi nekje med Horjulom in Polhovim Gradcem v Polhograjskih Dolomitih pravkar posnela enega izmed štiristo kadrov. Trije partizani, sicer igralci Sandi Pavlin, Pavle Rakovec in Jure Kavšek, so se razšli, vsak tja, kjer ga je rabil objektiv Kosmačeve kamere.

Majhna vas v Polhograjskih Dolomitih je postala filmsko mesto; vaščani so nove prebivalce gostoljubno sprejeli. Ves dan je v vasi čuti utrip vojne: po bližnjih obronkih regljajo strojnice in drugo avtomatično orožje, vojaštvo prihaja in odhaja iz vasi, na partizanskem mitingu zadoni pesem o svobodi. Skratka tako, kot je bilo nekdaj v marsikateri partizanski vasi.

En dan sem preživel med »partizani« v tej vasi. V velikem človeškem mravljišču sem doživel delček tistega, kar bo prikazal novi slovenski film »Peta zaseda«.

Prvi metri filmskega traku za »Peto zasedo« so stekli 25. junija letos. Filmska ekipa je prizore v atelejih že posnela. Ostalo je še nekaj dni dela na prostem, v hribovski vasi.

— Fantje, stavek se da povedati na mnogo načinov. Povejte to kot senzacijo, z velikimi očmi. Resnica je otožna, položaj trpek!

Tako je režiser Kosmač naročal fantom med vajo. Ugotovitve, da imajo partizani med seboj švabskega špijona, je treba povedati na primeren način.

Potem ko je filmska kamera utihnila, je tovariš Kosmač ljubeznivo pristal na razgovor z menoj.

— Povejte na kratko vsebino »Pete zasede«!

— Zgodba se dogaja spomladi 1944. Večja partizanska enota je nekajkrat zapovrstjo padla v sovražno zasedo in utrpela precejšnje izgube. Ko se je to zgodilo petič, je štab enote sklenil, da je treba odkriti vohuna, ki se je najbolj verjetno vtihoval v partizanske vrste. Enota se je nato za nekaj časa naselila v oddoljni vasi Planjava, kjer je priredila miting, potem pa počivala. Spočetka potekajo preiskave naskrivaj in oprežno. Kmalu pa so o preiskavah vedeli že vsi v enoti. Nezaupanje je zavladalo tudi v samem štabu enote. Moralno stanje se stopnjuje do nevzdržnosti. Razplet doseže neki fanatik, ki strelja na načelnika.

— Kaj želite povedati v filmu?

— Da se človek v psihozi strahu in nezaupanja izkaže enako v času, kot je bila NOB, tudi dandanes. Zgodba o nezaupanju med partizani v kritičnih trenutkih boja nam pomeni podobo stanja, kakršno zajema sleherni skupino ljudi tudi v današnjem času, kadar zavladava prevlada nezaupanja s svojimi strupi. Mar smo zoper nje dovolj odločno iskali zadržila?

— Kaj bo »Peta zaseda« prinesla novega slovenskemu filmskemu partizanstvu?

— Prizadevam si prikazati človeške značaje, take, kot so.

POGOVOR MED ODMOROM. — REŽISER KOSMAČ SE MED ODMOROM POGOVARJA Z IGRALCI (OD LEVE PROTI DESNI) JURETOM KAVŠKOM, SANDIJEM PAVLINOM IN PAVLETOM RAKOVCEM. NASLEDNJI PRIZOR BODO SE BOLJE ODIGRALI.

Obnavam dobre in slabe strani partizanov. Razglaš sem človeške značaje take, kot so, ki se posebno močno odražajo v odločitvah trenutkih. Film ne vsebuje »heroizacije«, ki je bila pred leti nužno prisotna v partizanskih filmih.

— Kako je prišlo do filma »Peta zaseda«?

— Lani sem pri Filmskem skladu za pospeševanje proizvodnje filmov konkuriral s svojim scenarijem za film »Sam proti vsem« — kot scenarist, kot režiser pa za film »Peta zaseda«. Prvo je bilo odbito, drugo sprejeto. Zakaj mi je bil ravno scenarij za »Peto zasedo« tako všeč, vprašujete. Ker sem videl, da lahko neko psihično stanje v partizanih povem tudi z današnjim jezikom.

— Kako vam je uspelo v vasi ustvariti tako pristno partizansko vzdušje?

— Pri tem mi pomagata scenograf ing. Eli Likarjeva in kostumograf ing. Maruša Zelenkova. Prva je doma iz Idrije in dobro pozna življenje in navade v hribovskih vaseh, pa tudi v vasi, kjer snemamo. Ing. Zelenkova je v Muzeju revolucije temeljito preštudirala opravila, ki jih ima sedaj pri filmu.

— Je to vaš prvi partizanski film?

— Ne. Leta 1958 sem režiral »Dobri, stari pianino«. Napisal sem tudi več scenarijev na temo NOB. Pred enajstimi leti sem hotel režirati film po scenariju Mateja Bora »Kurir«, pa mi ni bilo dano.

— Tudi vi ste bili partizan. To vam pri režiranju »Pete zasede« gotovo koristi.

— Da. Predvsem dvema, direktorju fotografije Francu Cerarju in meni, koristijo izkušnje iz NOB. Od 9. septembra 1943 naprej sem bil v NOB, na Do-

lenjskem, Hrvaškem, Stajerskem, od Cankarjeve brigade do 14. divizije. V vsakem kadru se mi utrne del spominov na partizanjenje. Z borci sem, kjer koli so: ali v zasedi, ali na mitingu, ali takrat, ko kurir skoči na konja.

— Kaj menite o igralski zasedbi?

— Igralce je izbrala posebna komisija. Ker so bili partizani pretežno mlajši ljudje, smo tudi za snemanje izbrali mlade: to so študentje ali absolventi Akademije za gledališče, radio, film in televizijo iz Ljubljane, ki jih spremlja nekaj starejših, izkušenih igralcev. Tone Gogala je prevzel vlogo komandanta Harija, Boris Cavazza pa vlogo komisarja. Med mladimi naj omenim še Janeza Vajevca, Daret Valiča, Iztoka Jereba, Nadjko Vidmarjevo in Marjano Brecljevo. Od starejših generacij pa nastopajo Arnold Tovernik, Brane Ivanc, Jože Zupan in Andreas Valdes.

Režiser Kosmač je odhited nazaj k snemalni kameri. Do večera je bilo treba v snemalno knjigo zabeležiti še več kadrov. Njegov glas je spet neumorno spodbujal igralce: »Fantje, mošt, ki ga pijete, ste si zelo težko pridobili. Zato naj gledalci vidijo, da ga pijete z užitek. Zanj ste morali dati svoje rezervne nogavice ali pa so bile vmes lire...«

V odmoru sem za pomenek zaprosil tudi glavna igralca Toneta Gogala in Borisa Cavazza.

Tone Gogala:

»Letos sem končal akademijo za gledališče, radio, film in televizijo. Prvič igram tako pomembno vlogo. Doslej sem že igral v TV kratkih filmih. V vlogo komandanta se mi ni težko vživeti, ker me vodita besedilo scenarija in situacija.«

Boris Cavazza:

»To je moja prva vloga. Težave mi povzročajo oziroma so mi povzročali tehnični prijemlji igranja: razlika je med odrsko igro in igro pred kamero. Ker sem bil med vojno in po njej — do leta 1956 — v Italiji, so mi dogodki iz NOB nekoliko odmaknjeni. Sicer pa bi mi bili, kjerkoli bi živel, saj sem ravnokar končal akademijo. Vživljam se v vlogo komisarja se mi zdi prijetno in mislim, da so uspeli, ko so mi poverili to vlogo.«

Zivljenje v vasi v Polhograjskih Dolomitih je te dni zares živahno. Pa ne samo zato, ker so prišli nenavadni obiskovalci. Prizori, ki jih snemajo, so napeti in novi »partizanski thriller« bo pritegnil marsikatero, tiste, ki so bili priče dogodka, kakršne opisuje film, pa tudi mnoge mlade, ki vojne niso doživljali.

ZAKON O VOJAŠKIH VOJNIH INVALIDIH

(Nadalj s 6. strani)
kontraindikacij. Ta seznam predpiše republikanski sekretar za zdravstvo in socialno varstvo.

20. člen
Zdravljenje v naravnem zdravilišču traja 21 dni.
Izjemno se lahko zdravljenje podaljša za največ 21 dni, če je to podaljšanje nužno potrebno. Do 7 dni podaljša zdravljenje lahko zdravnik zdravilišča, za več pa pristojna zdravniška komisija iz 21. člena tega zakona.

Spremljevalce, ki ga invalid neobhodno potrebuje med zdravljenjem v naravnem zdravilišču, ima pravico do popolne oskrbe ves čas, dokler je z invalidom v zdravilišču.

21. člen
V postopku za pošiljanje invalidov v naravna zdravilišča sodelujejo: posamezni zdravnik oziroma zdravstveni zavod, zdravniška komisija pri organu prve stopnje in zdravniška komisija izvedencev pri organu druge stopnje.
Zdravniško komisijo pri organu prve stopnje sestavljajo 3 člani, in sicer: dva zdravniška specialista in predstavnik združenja vojaških vojni invalidov.
Zdravniško komisijo izvedencev pri organu druge stopnje sestavljajo 5 članov, in sicer: 4 zdravniški specialisti in predstavnik združenja vojaških vojni invalidov.

Republiški sekretar za zdravstvo in socialno varstvo določa območje in sedež zdravniških komisij ter imenuje člane komisij.

22. člen
Zdravnik oziroma zdravstveni zavod, pri katerem se invalid zdravi, da organ prve stopnje obrazložen predlog za zdravljenje invalida v naravnem zdravilišču.

Organ prve stopnje predloži predlog pristojni zdravniški komisiji. Če zdravniška komisija sprejme predlog, določi zdravilišče in ugotovi, ali invalid neobhodno potrebuje spremljevalca med zdravljenjem. Zoper mnenje zdravnika oziroma zdravstvenega zavoda lahko invalid

ugovarja pri pristojni zdravniški komisiji, zoper mnenje pristojne zdravniške komisije pa pri zdravniški komisiji izvedencev. Ugovor mora vložiti najpozneje v 8 dneh, ko mu je bilo mnenje sporočeno.

Predlog in mnenje o potrebi zdravljenja se vpiše v bolniški list. Obrazec bolniškega lista predpiše republikanski sekretar za zdravstvo in socialno varstvo.

23. člen
Organ prve stopnje vodi evidenco o invalidih, ki so se zdravili v naravnih zdraviliščih.
Obrazec evidence predpiše republikanski sekretar za zdravstvo in socialno varstvo.

24. člen
O oskrbovanju invalidov s proteti, ortopedskimi in drugimi pripomočki ter s pomočnimi in sanitarnimi pripravami (v nadaljnjem besedilu: pripomočki), odloča na zahtevo upravitelja organ prve stopnje.

Mnenje o potrebi po pripomočku in o njegovi vrsti da zdravnik ustrezne specialnosti. Prav tako da zdravnik mnenje, ali je treba pripomoček zamenjati pred določenim rokom ali pozneje oziroma ali ga je treba popraviti.

25. člen
Pripomoček, ki se izdelava po meri, dobi invalid na podlagi naročilnice organa prve stopnje pri delovni organizaciji, s katero je sklenil Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo pogodbo o izdelovanju pripomočkov.

Delovna organizacija sme izročiti invalidu po meri izdelan pripomoček šele tedaj, ko se s strokovno kontrolo ugotovi, da je pripomoček dober kakovosti in funkcionalno brezhiben.

Strokovno kontrolo pripomočkov, ki se izdelujejo po meri, opravlja posebna komisija, ki jo imenuje republikanski sekretar za zdravstvo in socialno varstvo.

26. člen
Organ prve stopnje vodi evidenco o invalidih, ki dobivajo pripomočke.

Obrazec evidence predpiše republikanski sekretar za zdravstvo in socialno varstvo.

27. člen
Invalidom I. skupine, ki jim je dodeljeno osebno motorno vozilo v uporabo ali ki so sami kupili motorno vozilo, pripada za stroške popravila pavšalno povračilo v mesečnem znesku:

	dinarjev
za prvo leto	40
za drugo leto	30
za tretje leto	20
za četrto leto	10
za peto leto	10
za šesto leto	10
za vsako nadaljnje leto	10

Pavšalno povračilo izplačuje organ prve stopnje polletno vnaprej v mesecu januarju ali juliju.

28. člen
Invalidi iz prejšnjega člena imajo pravico do povračila stroškov za zavarovanje vozila. To povračilo znaša toliko, kolikor znaša premija za zavarovanje protidogovornosti za škodo, povzročeno drugim in za kasko zavarovanje za osebno vozilo do 1.000 cm³.

29. člen
Povračilo pri nakupu motornega vozila (regres), ki se odobri invalidu po 68. členu zveznega zakona o vojni invalidit, je odvisno od odstotka invalidnosti in rednih dohodkov gospodinjstva invalida in znaša:

— za invalide s telesno okvaro spodnjih okončin s 100-odstotno invalidnostjo in za slepe invalide — 40 % od osnove;
— za invalide s telesno okvaro spodnjih okončin s 80-odstotno ali 70-odstotno invalidnostjo — 35 % od osnove;
— za invalide s telesno okvaro spodnjih okončin s 60-odstotno ali 50-odstotno invalidnostjo — 30 % od osnove;

Regres se poveča za 10 %, če redni dohodki ne presegajo 350 dinarjev mesečno na člana invalidovega gospodinjstva.

Delež dohodkov, ki pride na člana gospodinjstva, se izračuna tako, kot je določeno za izračunavanje dohodkov v zvezi z invalidskim do-

datkom; pri tem se kmetijski dohodki upoštevajo po katastrskem dohodku v dejanskem znesku, drugi redni dohodki pa brez zmanjšanja.

30. člen
Osnova za določitev regresa pri nakupu osebnega avtomobila je znesek 17.000 dinarjev, pri nakupu motornega kolesa ali skuterja pa prodajna cena vozila.

31. člen
Pravico do regresa ima invalid enkrat v šestih letih za osebni avtomobil, oziroma enkrat v treh letih za motorno kolo ali skuter.

Če invalid, ki je dobil regres, odtuji motorno vozilo pred potekom navedene dobe, mora vrniti sorazmeren del regresa, računano od prvega naslednjega leta po letu, v katerem je vozilo odtujil pa do preteka šestih oziroma treh let, in sicer za vsako leto po eno šestino oziroma tretjino skupnega zneska regresa.

V. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

32. člen
Določbe tega zakona, ki se nanašajo na invalidske dodatke in na oskrbovanje za čas poklicne rehabilitacije, učinkujejo za čas od 1. julija 1968 dalje.

Prevedbo invalidskih dodatkov in oskrbine opravi organ prve stopnje z izdajo odločbe. Če uživalec invalidnine vložil zahtevo za priznanje invalidskega dodatka v treh mesecih od uveljavitve tega zakona, mu gre pravica do invalidskega dodatka po določbah tega zakona od 1. julija 1968, če pa vložil zahtevo pozneje, mu gre pravica do invalidskega dodatka od prvega dne naslednjega meseca, ko je bila zahteva vložena.

33. člen
Dosedanjim uživalcem invalidskega dodatka, ki imajo večje dohodke od kmetijske dejavnosti kot »našči« cenzus, ki je določen v drugem odstavku 3. člena tega zakona, se še do nadalje izplačuje invalidski dodatek.

34. člen
Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu SRS«.

IZ SPOMINOV PARTIZANSKEGA ZDRAVNIKA

IMELI SMO LJUDI ...

Franc Belič

Na pokopališču v Babič pri Mariboru smo pokopali Francu Beliču, člana ZB Cerkljanske brigade. Beliču vse življenje domači kraj. Tam se je rodil in dorasli v času, ko je naš primorski človek doživljal ponižanja in zatiranje s strani fašizma.

Ciril Trček

Meščani so se s cvetjem in govori poslovlili ob Cirilu Trčku. Njegova plemenita dejanja bodo ostala vsem v trajnem spominu.

Tovariši Ciril je že leta 1941 pričel pomagati partizanom. Njegov dom je bil vedno zatočišče za ranjene in bolne partizane. Obiskovali so ga tudi gojenci oficerške šole GS NOV Slovenije na Geršičih. Tudi mnogi kurirji in obveščevalci so se radi ustavljali pri njem, saj so vedeli, da jih bo oskrbel z vsem, kar so nujno potrebovali.

Po vojni se je tovariš Ciril udeleževal v družbeno-političnih organizacijah. Partizanskega mlinarja bodo pogrešali tudi mnogi njegovi bivši sodelavci.

Amalija Fijavž

V 85. letu starosti je umrla Amalija Fijavž-Poldekova mama iz Stranice pri Celju. Ze pravnomočno vojno smo se vključili v revolucionarno gibanje in pomagala svojemu možu, ki je bil član KP. V začetku vojne so se pri njej pričeli ustavljati prvi partizani, ki jim je tovariš Amalija dajala potrebna obvestila in seveda tudi hrano. Leta 1943 sta odšla v partizane sin Stanek in hčerka Amalija; sin je padel ob prihodu 14. divizije iz Stari Loke. Druzi sin je v partizanih zbolel za tuberkulozo in doma pozneje umrl. Po vojni je bila Amalija prizadevna članica ZB. Stevilno spremstvo na njeni zadnji poti je bilo dokaz njene priljubljenosti.

Janez Ržek

V Cerklju smo pokopali Janeza Ržeka, člana ZB Cerkljanske brigade. Na njegovi zadnji poti so ga spremlili številni člani ZB, člani delovnega kolektiva Kombinata Brest-Cerklja in drugi partizani.

Pokojnik se je rodil leta 1904 v vasi Godovci pri Idriji. Ze v rani mladosti je okusil težko fašizma. Ko mu je bilo dvajset let, so ga poslali k vojakom na Kabinjo; ob prvem dopustu je pobegnil v Jugoslavijo. Leta 1942 je padel v roke Italijanom. Po zmagi Italije se je na Rakotku pridružil istim, ki so pomagali partizanom. Kmalu so ga odpeljali v Ravensbrück, kjer je dočkal svobodo.

Po osvoboditvi je bil pionir LTP v Cerklju. Toda kmalu je postal 100-odstotni delovni invalid. Vsi njegovi stanovalski tovariši ga bodo ohranili v trajnem spominu.

Tone Hafner-Strogov

Na predvečer dneva vstale smo na pokopališču v Stari Loke pokopali Toneta Hafnerja - Strogova. Dolga vrsta pogrebcev, ki je segala od pokojnikov kove hiše v Binku do pokopališča, je prišla, kako so ljudje cenili tega skromnega partizanskega borca.

S partizani se je tovariš Tone navezal julija 1942, januarja 1943 pa je moral v ilegalno. Bil je eden pomembnih organizatorjev NOR na Skofljem. Kmalu je postal komandir kurirske postojanke. Sile deloval je pri ustanovitvi partizanskega vojnega področja, kjer je kot komandir deloval do osvoboditve. Tudi po vojni je tovariš Tone veljal za prizadevnega družbenega delavca, najbolj pa se je udeleževal v ZB. Zadnja leta je bil zaposlen v LTH.

Zaradi pogostih okupatorskih preiskav po gozdovih, pomankljive konspiracije in ker nismo imeli posebne enote za zaščito, smo morali našo bolnišnico pogosto premeščati.

Zadnjič smo se nastanili maja 1944 v pravkar zgrajeni raki s posebnim, prostornim bunkerjem za nepokretno ranjence. Vse skupaj so zgradili po mojih načrtih v gozdu pod Šmohorjem.

Pod bolnišnico je bil mlin in tam je bila tudi javka. Pri delu in delovanju nam je veliko pomagal tovariš Franc Malečkar iz Šmagorja, ki je stanoval v mlinu. Skoraj vsak dan mi je posodil konja, da sem lahko hitreje obiskoval vasi in partizanske enote. Veliko nam je tudi pomagal komandant odreda Karlo Maslo, namestnik komisarja odreda Anton Pišot ter bataljonski komisar Ado Vižintin-Slavce, pa tudi drugi tovarši iz štaba odreda. V bolnišnici pa smo imeli dobre in zanesljive ljudi kot partizanko Matejo, Dušana Dujca, Jožeta Petkovška-Branka, Dušana Dobro in druge.

Tudi z domačini sem imel obilo stikov. Ljudje so nam izdatno pomagali s hrano, zdravili, oblačili, opremo in obvestili o sovražniku. Naši najboljši pomočniki pa so bili aktivisti Franc Maslo-Kadilčnik, Franc Šprohar (oba z Ostrožnega brda) ter Stefan Šprohar iz Suhorjega. Prav tako so nam veliko pomagali Justina Trebec iz Tater, Ivanka, Darinka in Eva iz Kozjan, Ivanka Frank iz Čelija ter nešteti drugi, vsi vdani osvobodilni borbi. Mnoge primke sem na žalost pozabil.

Posebno pa moram poudariti iskreno, obilno in širokorsno pomoč, ki so nam jo dajali vaščani Ostrožnega brda, Kozjan, Suhorjega, Padeža in drugih vasi v okolici. Seveda smo jim tudi mi pomagali po naših močeh, saj zdravnikov v teh krajih ni bilo razen mene in pa bolničarjev naše bolnišnice.

Drugače pa je bila slabost položaja naše bolnišnice to, da je bila preblizu poti, komaj 80 do 100 metrov in le dva kilometra od najbližje vasi. Kljub temu pa ni bilo moč najti za bolnišnico pripravljene kraja v vseh Brkinih, saj je bilo celotno območje kar prepredeno s potmi, cestami in polno vasi. Zato smo tudi predvidevali, da nas bodo fašisti kljub strogi konspiraciji in disciplini, ki smo jo uvedli, kaj kmalu izsledili ter poskusili uničiti in smo bili vedno pripravljeni na obrambo ali umik.

Dne 18. novembra 1944 so Nemci našli našo kuhinjo in jo zažgali. Pred tem se nam je posrečilo odnesti in skriti vse ranjence. Porazdelili smo jih kar po gozdu v zasilna skrivališča. Tja se je umaknilo tudi osebje. Prav do solz nam je bilo hudo, ko smo videli goreti našo kuhinjo, kjer je drugače stanovalo tudi naše osebje. Pestni smo stiskali, ko smo slišali kričanje fašistov in njihovo streljanje. Če bi streljali še mi, bi nas zlahka odkrili.

Ko so Nemci odšli, smo šli pogledat pogorišče. Tik ob kuhinji je na stezici, ki je peljala do bolnišnice, v prepadu, ki ga od tam ni bilo moč opaziti, ležal tovariš A. Plackar

iz Rodika mrtev. Kot lahki ranjenec se je ob prihodu Nemcev skrival v listje ob poti. Zaradi nepazljivosti so ga najbrž našli in ujele. Zahtevali so, naj jim pokaže pot do bolnišnice in ker ni hotel postati izdajalec, so ga ustrelili. Našli smo ga z navzven obrnjenimi žepi na hlačah in suknjiču, odvezli so mu tudi zapesno uro.

Sam sem zlezal v bolnišnico. Baraka je bila cela in na vratih je ce-

Naše pričakovanje se je uresničilo. Seveda smo pri tem veliko tvegali, toda drugače nam ni kazalo.

Medtem so Nemci natančno pregledovali celotno območje Brkinov. Zato so tudi partizani odšli drugje. Ostali smo sami in 14 dni živeli v najstrožji tajnosti, disciplini in tišini. Jedli smo le po enkrat na dan pa še to samo ponoči. Tedaj so intendantje skupaj z ostalim osebjem hodili po hrano k zanesljivim ljudem po vseh. Obenem so tudi poizvedovali za sovražnikom. V takih razmerah sta se posebno odlikovala Jože Petkovšek-Branko in Dušan Dujca.

Ko so Nemci nehali stikati po gozdovih, smo se vrnili na kraj, kjer je stala naša bolnišnica. Našli smo požgano bolnišnico barako ter razdejano bunker in skladišče. Zato smo sklenili prenesti se zadnje ranjence na osvobodeno ozemlje. To je bilo sklenjeno, da že skoraj legendarne bolnišnice Zalesje ne bo več.

Najprej sem vprašal sanitetni oddelek 7. korpusa, kaj naj naredim v takih razmerah. Odgovorili so mi, naj se preselim v slovensko vojnopartizansko bolnišnico »Snežnik« na Notranjskem. Razen tega sem januarja 1945 še zbolel za pljučnico in da ne bi bilo samo to, so se mi spet pojavile bolečine zaradi starega preloma 3. hrbtničnega vretenca. Neke noči so me prenesli na Ostrožno brdo. Tam sem čakal, kdaj pridejo pome partizani, ki naj bi me odnesli na osvobodeno ozemlje. Vse skupaj so organizirali terenski politični aktivisti. Ti so me tudi spravili v skrivališče pri tovarišu Francu Šproharju-Grgčcu.

Zdravnik Mogamed Gadžiev je doma iz sovjetske republike Dagestan. Rojen 10. maja 1914 je bil aktivni oficir Rdeče armade in kot tak 1942 ujet od Nemcev pred Stalingradom. Kot nerusa so ga Nemci prisilno mobilizirali v svojo vojsko in je konec 1943 prišel na Primorsko. Januarja 1944 je pobegnil iz postojanke Senožec in se po tridnevnem bledenju po hribih 17. januarja prijavil Istrskemu odredu na Ostrožnem brdu v Brkinih. Ze nekaj dni mu je odredni štab zaupal dolžnost zdravnika v bolnišnici, ki je bila takrat v Padežu nad Šproharjevim mlinom. V začetku marca 1944 je izbral za bolnišnico nov kraj v gozdu nad Šmagorsko dolino. Tam je, nesebično, ob hudem pomanjkanju zdravil in orodja reševal ranjenecem življenja ter pomagal tudi domačinom. Kot odličen zdravnik in dober človek je postal kmalu zelo priljubljen. Dne 17. januarja 1945 se je zaradi hude ogroženosti bolnišnica morala umakniti v snežniške gozdove. Tam je Gadžiev v bolnišnicah nadaljeval svoje človekoljubno delo do konca vojne.

Zdaj živi Gadžiev kot zdravnik-kirurg v mestu Mahačkala ob Kaspijskem morju, zaposlen v bolnišnici. Leta 1966 je prvič po vojni obiskal Brkine in Ljubljano, kjer ima zdaj 22 let starega sina. Sestavek, ki ga objavljamo, je napisal na prošnjo odbora Istrskega odreda in obenem obljubil, da pride letos spet k nam na proslavo 25-letnice upora na Primorskem, ki bo 29. septembra na Kozini.

lo visela karikatura Hitlerja na bergah. Na želju je visela tudi brozstrelka, ki jo je nekoč v naglici pozabil. Zazdalo se mi je, da so Nemci barako opazili in jo nalašč pustili za vabo. Zato sem se posvetoval z osebjem in smo nazadnje sklenili, da se vanjo več ne vrnemo. Le za bunker in skladišče hrane smo bili prepričani, da ju Nemci niso opazili.

Dne 18. novembra smo zato vse ranjence razmestili po šotorih. Te smo lahko poljubno razmeščali in premeščali. Večkrat smo se prav čudežno izognili zasledovalcem — nemškimi vojakom in italijanskim fašistom, na Ostrožnem brdu pa tudi četnikom. Kmalu pa smo večino ranjencev prenesli na osvobodeno ozemlje. Le v okolici vasi Celje so ostali v bunkerju in domači oskrbi štirje ali morda pet domačih ranjencev. Zanje je skrbel bolničar Ivanka Frank. Večkrat sem te ranjence obiskal. Med nemško ofenzivo decembra 1944 mi je neke noči kučerka prinesla sporočilo, da naše območje obkoljujejo Nemci in da bodo ob zori preiskali tudi naš gozd. Opozorilo smo smatrali kot resno in se takoj lotili premestitve ranjencev. Tik pred obkolitvijo, tako rekoč sovražniku pred nosom, se nam je posrečilo prenesti vse ranjence iz bunkerja po strmini do potoka, ga prebrsti in nato ranjence spraviti v vas Kozjano.

Takoj ob zori 28. novembra 1944 smo zaslišali v območju bolnišnice hudo streljanje. Proti večeru so Nemci, ki niso razen prazne barake našli ničesar, odšli proti Kozjanom. Seveda so barako zažgali.

Medtem smo se mi nastanili v gozdu nasproti Vremski dolini, tik ob drugi strani reke, v vasi Vreme. Pogosto smo prav v bolnišnici poslušali nemško govorico, tako blizu smo si bili. Pri vsem tem smo računali, da Nemcem sploh ne bo padlo v glavo, da smo si upali tako blizu.

Ni še minil cel dan, ko je že prihajala iz Istrske Bistrice kučerka, ki je sporočila, da Nemci že vedo, kako se skriva na Ostrožnem brdu ruski zdravnik in bo zato takoj jutraj preiskava. Takoj so me prenesli v gozd in me skrili v bunker komiteja SKOJ. Res je prišel v vas nemški kazenski oddelek. Zaman so iskali bunkerja in partizanov niso našli. Zato so odpeljali tri mlada dekleta, osumljena zveze s partizani.

Jaz pa sem v hladnem in s snegom zamenetem bunkerju prebival ves dan do večera. Takrat so prišli pome tovariši in partizanka Mateja me odnesli. Spominjam se velikega prostora, osvetljenega s karbidno svetilko. To je bil prejšnji bunker komiteja KPS za Trst. Obsegal je dva prostora, stal pa je v gozdu 2 do 3 km od vasi Suhorje. Vhod je bil skozi kvadratno odprtino, pokrito z lesenim pokrovom, ki je bil dobro prikrit z vejami in snegom.

Tovariši so odšli, pri meni pa je ostala Mateja, ki je izredno lepo skrbela zame. Koliko neznošnih skrbi je imelo v sebi to slovensko dekle! Partizanski sodelavec Stefan Šprohar, gozdarski čuvaj v Suhorju, nama je ob istem času vsak dan prinašal hrano in vodo ter naju seznanil z novicami. Ko je odhajal, je vedno svoje stopinje pokril s snegom. Nikoli mi ni bilo povsem jasno, kakšni nagibi so vodili tega molčečega starca, da je tako skrbel za naju. Kaj sem bil zanj, kaj sem mu naredil dobrega? Nikoli prej ga nisem videl, on pa je v tistih nevarnih časih vsak dan za naju tvegali življenje. Kako naj se mu zahvalim, njemu in kmetom Francu Maslu, Grgčcu ter drugim?

Z Matejo sva nestrpno pričakovala prihod partizanske patrulje, ki naju bo prepeljala na osvobodeno ozemlje. Približno po petih ali šestih dneh se Stefan ob napovedanem času ni

pojavi. Prišel je šele naslednji dan opolnoči z dvema kmetoma. Povedal nama je, da je že od jutra skupina Nemcev z nekim civilistom okoli najinega bunkerja iskala sledove. Komaj korak daleč so bili od najinega skrivališča, pa ga niso našli. Vse to so Stefan in tovariši opazovali iz vasi.

Povedali so, da ne smeva več ostati v bunkerju, ker vse kaže, da so Nemci že približno izvovali, kje sva. Zato so sklenili, da naju skrijejo v vasi. Se iste noči sva se preselila v vas Suhorje. Skrili so naju v velikem seniku sredi vasi. V seno so ob zidu skopali veliko luknjo in v njej sva bila skrita z Matejo. Stefan nama je še vedno prinašal vsako noč hrano in vodo in vsakokrat dobro zamaskiral vhod. Tretji dan bivanja v tem skrivališču sva naenkrat zaslišala streljanje in preklinjanje v nemščini čisto blizu. Po eni uri je vse utihnilo. Potem zelo dolgo ni bilo k nama nikogar. Mučila sta naju žeja in glad in tudi skrbi so naju obletavale. Okoli naju je bilo vse tiho kot v grobu, zdelo se na-

ma je, kot bi bila živa pokopana. Dihala sva težko in nisva ločila dneva od noči.

Toda neke noči je vseeno prišel Stefan s skupino mladih partizanov in potegnili so naju ven. Komaj sva se premikala, v glavah se nama je vrtelo. Kot sva zvedela, je vas spet pretrpela eno izmed številnih preiskav. Spet so iskali partizane, predvsem pa »ruskega doktorja«. Prišli so tudi v senik in nekoč je predlagal, naj bi zažgali seno, toda tega iz neznanega razloga niso naredili. Nekateri pa so splezali na seno in ga z vilami temeljito prebežali. Ko niso našli nič sumljivega, so odšli. Cela dva dneva so bili v vasi, ropali po hišah in pijančevali. Nazadnje so odšli in odpeljali s seboj nekaj vozov plena in nekaj živine. Se iste noči pa je prišel v vas bataljon Istrskega odreda s komandantom roditeljem Krebljem, da bi jih napadli, vendar so bili prepozni.

Vaščani in partizani so nama na dvorišču vaše gostilne

pripravili pravo gostijo. Medtem ko sva jedla, so partizani pripravljali prevoz. Nekdo je dal voz, drugi konja, tretji hrano. Tako smo tiste zimske noči odšli na pot.

Najprej smo prišli na neko stransko, nato pa na glavno cesto in po njej poskušali hoditi kar se da tiho. Samo sneg je škripal pod kopiti in kolesi voz. Okoli naju so se razporedili partizani v velikem polkrogu, toda zelo hitro jih nisem videl več. Pri prehodu železnice Postojna—Reka čez predor pri Kivolčah nas je zakrila gosta megla. Vodil naju je mlad in prijazen poročnik, ki se mu priimka žal več ne spominjam. Naenkrat je nekdo zakričal »stoj, kdo je«. Na naši strani je nekdo zakričal, da smo partizani in že se je po nas vsulo iz pušk in brozstrelk. Na našem vozu je ležal mlad partizan za vrečami s hrano. Začel je odgovarjati z brozstrelko.

V megli sem videl sence zasledovalcev. Tik pred zoro smo jim usli. Ko se je jutraj megla razklopila, smo prišli v veliko vas, podobno mestu. Po nasvetih poročnika in voznika se v njej nismo ustavili, ker sta nam dejala, da je v njej prebivalstvo na strani belogardistov. Odpeljali smo nato precej in utaborili nedaleč od vasi. Pred vzponom na Snežnik naj bi se konji odpotili. Toda nenadoma smo opazili, kako od vasi proti nam tečejo preganjalci. Takoj nam je postalo jasno, da uiti ne moremo in smo se zato odločili braniti se. Toda brozstrelke smo imeli prazne in tako razen pištol in bomb nismo imeli kaj pri roki. Skrili smo se za voz in čakali, kaj bo.

Le Mateja je bila sila odločna in delovna. Ze prej, v enem letu, kar sva bila skupaj, nisem slišal iz njenih ust niti ene pritožbe, niti enkrat nisem v njenih kot Jadransko morje sinjih oči videl sence strahu pred smrtjo. Nasprotno, vedno je navduševala in hrabrila osebje in ranjence. Velikokrat sem jo obkloval in si mislil, koliko nepremagljive sile in poguma je v tem dekletu. V naši bolnišnici je vodila politično in vzgojno delo in sila me je presenečalo, kako podrobno pozna zgodovino boja delavskega razreda, komunističnega gibanja in zgodovino partije naše države.

Sovražnik se nam je naglo približeval, nameraval nas je obkoliti. Torej pa sem zaslišal za našim hrbtom krike »hura« in »juris«. Ko sem se obrnil, sem zagledal, kako tečejo partizani s hriba, razpijo sneg do kolen in streljajo z mitraljezi in brozstrelkami. Ko so prišli do nas, jih je nekaj ostalo pri vozu, drugi so podili sovražnike. Tisti, ki so ostali, so nas pospremlili do samotne hiše v gozdu. Kot so povedali so nas opazovali in ko so opazili sovražnika, so nam prišli na pomoč.

Sele naslednji dan nas je dohitela skupina, ki nas je spremljala čez železnico. Od njih smo zvedeli, da je šel za nami celotni Poldijev bataljon. Toda v presledku med nami in njimi se je slučajno vrnila skupina domobrancev, ki je bila v neli vasi. Ko so domobranci opazili, da imajo pred seboj partizanski voz, so začeli po njem streljati in ga zasledovati. Poldijev bataljon pa se je spopadel z neko drugo domobransko skupino, ki je prišla prvi na pomoč.

Tistega dne smo se še vedno z istim vozom odpeljali v Babno polje na Notranjskem. Moj nahrbtnik, za katerega sem se skrival, ko so domobranci streljali na nas, je bil na več krajih preluknjan. Dve krogli sta ostali v sterilizatorju za kirurške instrumente. Nekaj jih je bilo poškodovanih.

Mateja je dejala, da so mi ravno ti instrumenti rešili življenje. Vendar ne v rokah kirurga, ampak kot oklep. Ne vem, če je bilo to res ...

Murat Gadžiev-Miša

Poziv odbora jurišnega bataljona 31. divizije

Pred nekaj tedni se je v Ljubljani v domu »Maksa Perca« sestal odbor borcev jurišnega bataljona 31. divizije. Njegov predsednik je Ivan Leban, Franc Kovacič-Tarzan podpredsednik, Zdravko Vidrih tajnik ter člani Tone Svetina, Janko Burnik-Boris, Janko Celar, Albin Kobal in Viktor Zabukeyev.

Ta udarna enota naše vojske je bila ustanovljena decembra 1944 v Dobračevem iz 100 mladih, toda v bojih preizkušenih borcev, do zob oboroženih predvsem z avtomatskim orožjem. Delovala je povsod tam, kjer je bilo treba nekaj narediti z drznostjo in silovitostjo. Tako se je bataljon bojeval v Dolomitih, v okolici Idrije, na Krasu in drugod, nazadnje pa je med prvimi vdrl v Trst.

Zaradi tega, ker je bil bataljon ustanovljen na območju

logaške občine, je odbor zaprosil za domicil skupščino občine Logatec. Delegacija odbora je obiskala občinski odbor ZJB in predsednika skupščine. Pred kratkim je skupščina sklep o podelitvi domicila tudi sprejela.

Razen tega je odbor sklenil zbrati podatke o vseh živih pripadnikih bataljona, pa tudi o padlih in po vojni umirlih. Zato odbor poziva vse, ki so se kdaj bojevali v tem bataljonu, naj pošljejo svoj priimek, ime, naslov ter podatke, od kdaj do kdaj so bili v bataljonu, na naslov: Zdravko Vidrih, Ljubljana, Majde Vrhovnikove 24. Prav tako naj enake podatke pošljejo tudi svojci umirlih in padlih pripadnikov bataljona.

Odbor bo tudi organiziral pisanje zgodovine bataljona. To je delo, ki zahteva veliko časa

in truda, pa tudi mnogo gradiva, tako dokumentarnega kot spominskega. Od dogodkov, ki jih bo zgodovina opisovala, je preteklo že četrto stoletje, dokumentov je malo, zato odbor prosi vse, naj pišejo svoje spomine. V njih naj opišejo razne dogodke, akcije, organizacije bataljona in drugo. Tudi spomine naj pošljejo tovarišu Vidrihu.

Kakor hitro bo odbor zbral podatke o živih pripadnikih bataljona, bo organiziral prvo srečanje in to v kraju, kjer je imel bataljon kako veliko akcijo, morda kje v Dolomitih ali v Skrbini na Krasu. Član odbora je znani partizanski pisatelj Tone Svetina, pisec »Ukane«. Obljubil je, da bo boje bataljona opisal tudi v III. delu »Ukane«, ki jo zdaj piše.

Z. V.

dinos

PODJETJE ZA INDUSTRIJSKIMI SUROVINAMI, REPRODUKCIJSKIM IN ODPADNIM BLAGOM

Ljubljana — Parmova 33

TELEFON 312-664, TELEPR. 31-398

SE S SVOJIMI ENOTAMI V VSEH VEČJIH KRAJIH SLOVENIJE TOPLO PRIPOROČA ZA ODKUP ODPADNEGA BLAGA.

DAJTE INDUSTRIJI ODPADNE SUROVINE

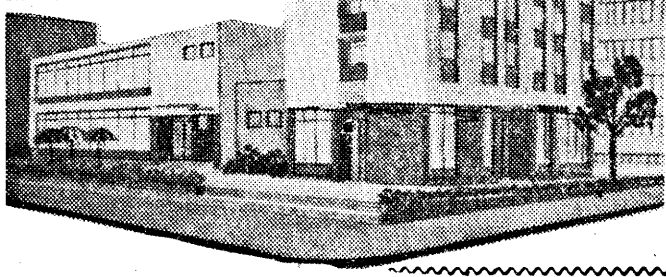
Gostinsko podjetje

»CENTRAL«

Hotel B kategorije

»DIANA«

Murska Sobota

Kavarna, restavracija, slaščičarna, bife, 40 sob, od teh 24 z eno posteljo, s kopalnicami in telefoni

Prvovrstna ciganska godba »BARANJA« igra vsak večer razen ponedeljka. Specialna prekmurska in internacionalna kuhinja. V neposredni bližini Radenci in Moravske Toplice. Menjalnica, turistično biro v hiši. Obiščite nas.

Letošnjo jesen bo minilo 25 let od zboru poslancev v Kočevju. Obiskali smo 70-letnika Franca Nagliča, ki domuje na vinorodni Moravski gori na robu Zasavja in Dolenske. Pot nas je vodila iz Litije skozi Jablaniško dolino in zatem po dolini samotne Reke.

Tod je v II. svetovni vojni živel na samotni gozdar Rafelj Lindič. Partizane je zalagal z orožjem, pa tudi s hrano in drugimi potrebščinami. To mu ni bilo težko, saj so do njega le redko prihajali Nemci, ker je domoval v nekdanji odročni logarnici.

Zatem smo se po serpentinah povzpeli na Javorski Pil, tu je potekala med vojno nemško-italijanska meja. Danes je na Javorskem Pilu partizanski spomenik. Tu so čestokrat prehajali mejo naši partizanski borci. V spopadih je padlo tudi nekaj partizanov, ki imajo pod sedlom skupen grob. Vsako leto obiščejo ta grob šolarji iz bližnje gabrovske osemletke. Na grob položijo cvetje in povedo nekaj deklamacij. Tudi litijska godba stalno sodeluje na kome-moracijah gabrovskega združenja borcev. K počastitvam prihajajo vaščani od blizu in daleč. Med njimi je tudi oče-nec Tone Naglič; na osvobo-

dilno borbo ga vežejo nepozabni spomini.

Od Litije je do Gabrovke, ki leži pod Moravsko goro, 20 kilometrov. Spotoma smo srečali nekdanjega partizanskega borca in oficirja Čalija Jelševarja iz bližnje vasi Tihaboju. Zanimivo življenje ima za seboj. Rodil se je v Ameriki, kjer je bil njegov oče rudar. Še mlad se je z očetom vrnil domov. Nekdanji partizanski oficir je bil po osvoboditvi gospodar na svoji kmetiji. Brž ko so v Gabrovki ustanovili kmetijsko zadrugo, ji je oddal

Do Nagličevih vodi več poti. Še najboljša je cesta, ki vodi iz Gabrovke mimo šole in Cvačarjeve domačije v strmino pod vinogradi in na višino k znanemu kmetu Rih-tarčku. Ko se pri Rih-tarčku, dvignemo nad važnim gabrovškim križiščem, se napotimo po kolovozni cesti v osrčje moravških vinogradov. Razveselimo se, ko opazimo poleg preprostih kmečkih zidanic tudi nekaj vikendov. Zgradili so jih domačini, pa tudi prijatelji prelepe Moravske gore iz Litije in celo Ljubljane.

tudi v Lukovico pri Tihaboju in proti Trebnjemu. Vseposod sem moral, koder se je zadrževal Dolenjski odred. Včasih sem šel na zvezo tudi do Pod-hoste ob reki Krki. Naša komanda mesta se je premikala iz Svetega Križa, današnje Gabrovke, v najrazličnejše vasi, kakor so pač zahtevale trenutne okoliščine.

»Bili ste odposlanec slovenskega naroda za gabrovški volilni okoliš?«

»Da. Osvobodilna fronta slovenskega naroda je razpisala prve volitve na osvobo-

la Gregoriča in mnoge druge voditelje nove Jugoslavije.

Zborovanja so bila v kočevskem Sokolskem domu vsak v večer od 1. do 3. oktobra 1943. Razprave so trajale vso noč. Proti jutru smo utrujeni zapuščali dvorano in stavbo, ki nosi danes ime po kočevskem prvoborcu profesorju Šešku — Šeškov dom.

Na zborovanju so nam povedali, da bo pot do naše svobode še dolga in trnova, in so imeli prav. Še mnogo hudega smo morali prestati, da smo s skupnimi močmi potolkli okupatorja in fašizem. Na tem zborovanju smo izvolili še slovensko delegacijo za zbor v Jajcu.

»Kako ste se vračali iz Kočevja?« smo še povprašali Nagliča.

»Po isti poti, kakor smo prišli: iz Kočevja z vojaškim kamionom do Dvora ob Krki. Tam smo spet sedli na Pavlinov voziček in se vrnili v domačo Moravško goro.«

»Še tisti mesec je proti koncu oktobra pridivila v bližnje vasi nemška hajka. Pobirali so ljudi in jih streljali. Poizvedovali so med vaščani, kdo je bil gabrovški delegat v Kočevju. Nagličovo sosedo Silvestrovko-Sladičovo mamu iz Brezovega so Nemci silili, naj pove vse, kar ve o OF in odposlancih, pa o volitvah in o izvoljenem zastopniku. Pretili so ji in jo tudi topli. Pa ni zvesta in zavedna žena ničesar izdala. Vedela je, da je bil odposlanec tovariš Naglič.

Skupno delo med NOB je tovariš Naglič močno zblazilo z domačin Gabrovke in Moravske gore. Marsikdaj skupaj sedejo za mizo in obujajo spomine. Ko pa potrkajo na vrata še njegovi otroci, ki sedaj živijo na Brnikih, Ljubljani in Medvodah, je pri Nagliču še posebno veselo.

J. Zupančič

Franc Naglič z Moravske gore

zemljo. S Francem Nagličem sta dobra znanca.

Moravsko goro ugledaš že z vrha Javorskega Pila. Razpo-tegnjena je kake štiri ali še več kilometrov v dolžino. Dviga se nad Moravčami in Gabrovko. Sega od Vodice pa do Orešja in Brezovega. Med vinskimi nasadi je kakih sto zidanic in domačij.

Koder raste vinska trta, so ljudje radodarni in prijazni. O vrlih ljudeh z Moravske gore, sosednjega Gobjeka, Storojca, Nove gore in še mnogih drugih vinskih gor, ki se dvigajo v tej okolici, je vedel že pred več kakor sto leti pisatelj France Levstik, ki je bil v tej okolici kot mlad fant za učitelja na bližnji graščini grofa Paceta na Tur-nu. Vso to idilično okolico in prijazne domačine je opisal v svojem potopisu »Popotovanje od Litije do Čateža«.

Pomenek o mnogih doma-čih zanimivostih teče tako živahno, da niti ne čutimo utrujenosti, ko se ustavimo pri Nagličevih.

Prijazno te ogleduje novi sobesednik skozi svoja očala in razgrinja pred nami svoje življenje in sega v bisago svojih pestrih, zanimivih spomi-nov.

»Sem Gorenjec iz Bele nad Kranjem. Moj dom je pod Storžičem. Izučil sem se za zidarja. V stari Avstriji sem bil vojak, ko pa nas je po prvi svetovni vojni klicala Koroška, sem odšel med borce za severno mejo. Služil sem v enoti komandanta Pertota. Pozneje sem se poročil in vzel za ženo svetokriško domačinko Mico Kovačevico; ta hišica je njena lastnina.

Ko so v drugi svetovni vojni vdrl v Gorenjsko švabi, smo brž začeli delati proti njim. Zato so mi postala tla na Gorenjskem prenevarna. Pa sva se z ženo odpravila v Moravče, ki so bile na italijanskem okupacijskem oz-nlju. Tu v novem kraju me ljudje niso poznali. Žilica pa mi ni dala miru. Brž sem se spoznal z nekaterimi naprednimi borbenimi domačini in smo se začeli shajati in kova-ti upor. Z uporniškim delom je začel gabrovški domačin Rudi Rapelj, poznejši spome-ničar. V družbi aktivistov OF so bili še nekateri domačini, tako Robi Vidmar, trgovec; danes je v Mariboru. Tudi do-mačin Vrbinc, po domače Perpar, je delal v sekretariatu aktivista Save Raplja. Naš sodelavec Gregor pa je bil ubit v borbi leta 1943. Padel je na Čatežu.

Tovariša Nagliča smo tudi vprašali, kakšno delo je opravljal kot aktivist in sodelavec sekretarja CF Save — Rudija Raplja.

»Imenoval me je za svojega namestnika. Skrbel sem za po-vezavo z drugimi aktivisti, pa tudi sporočila in pošto sem raznašal po terenu in odhajal tudi izven domačega kraja. Zaupno pošto sem vtaknil med cigarete v svoji cigaretni do-zi. Tudi ob osebnih preiskava-h je niso našli. Sicer pa sem imel srečo, ker me mnogi do-mačini še niso poznali, zato-rej jim nisem bil sumljiv. Mo-ja kurirska pot me je vodila

nem ozemlju. To je bilo po razpadu Italije. V Gabrovki so izvolili mene, v sosednjem Brezovem je bil za kočevski zbor izvoljen Jože Višnjikar, po domače Gašperin, po poklicu kmet. V Vodicih, na sa-mem stoječi vasi v bližini nekdanjega Galenštajnovskega gradu pod Veliko pečjo, pa je bil izglasovan za predstavnika v Kočevju France Pavlin, po domače Selebar. Ta je imel voz in konja. Vsi izvoljeni kandidati — volitve so bile dne 25. septembra 1943 — smo odšli na pot konec septembra. Potovjali smo kar podnevi, saj je bil ves teren po razpadu Italije osvobojeno ozemlje. Naša konjska vprega je prišla še istega dne popoldne do Dvora ob Krki. Tam smo počivali. Potovanja nismo mogli nadaljevati, ker je ves čas krožilo nad Dvorom in dolino Krke sovražnikovo letalo, oprezovalo in streljalo na vse, kar se je premaknilo po cesti. Pot smo nadaljevali šele naslednji večer. Iz Dvora nas je zapeljal v Kočevje partizan-ski kamion. Naša pot je bila varna, saj so bdeli ob vsej poti partizanski stražarji.

»Povejte nam kaj spominov z zbora odposlancev v Kočevju,« smo bili radovedni.

»Nekdaj kočevarsko mesto je bilo za tiste dneve nena-vadno zanimivo. Na zbor je prišlo 572 odposlancev. Zboru so prisostvovali tudi različne delegacije. Navzoči so bili mnogi voditelji osvobodilnega gibanja v Sloveniji in v dru-gih predelih Jugoslavije. Ta-krat sem spoznal Borisa Ki-driča, dr. Ivana Ribarja, Pav-

PARTIZANSKI OBRAZI

ZA VAŠ TRANZISTOR GRE!

BATERIJE za tranzistorje

- specialno za transi-storje nova baterija SUPER PL po angleški licenci VIDOR
- 50 % daljša življenjska doba
- plastična prevleka onemogoča izločanje kisline
- izredno natančne mere
- elektronska kontrola kvalitete

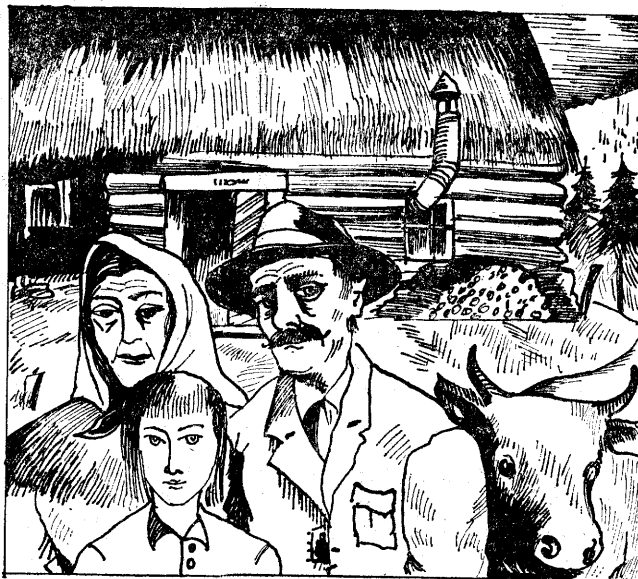
TOVARNA BATERIJ
ZMAJ
LJUBLJANA

PIŠE:
ANA KUČELJ

JANEZOVA ČETA
PIŠE:
J. RAVNIK

1. Lepi hrib je bila nekdanj vasi s štiri hišami, danes stojijo le še tri. Pred drugo svetovno vojno sta bili tam dve veliki kmetiji, ena malo manjša, četrta pa je bila Brezarjeva bajta. Pri Brinarju sta skopuški gospodar in silno pobožna gospodinja imela dva odrasla sinova. Matjona je malo starejša zakonca sta imela dva mala fantiča, pri Voglarjevih pa sta mlada dva imela fantka in deklico, pri njih je živel še stari oče. Sredi vasi se stalo veliko korito, kamor so hodili vsi vaščani po vodo in gonili napajati živino.

2. Brezarjeva bajta je bila spodaj zidana, zgoraj lese-na. Čepela je pod vzpetino in se na severni strani stiskala ob rob prostranega gozda, kot bi se sramovala slamnate strehe, malih okenc in očrnelih sten. Od ostalih hiš je bila oddaljena kakih dvesto metrov, skrita je bila za gostimi sadovnjaki, mimo nje pa je vodil kolovoz v gozd. Brezarjevi so imeli samo eno kravico, otrok pa je bilo veliko. Trije so bili že odšli od doma služiti, dva sta bila še majhna, Gelca pa se je učila za šiviljo v sosednji vasi. Vsak večer je prihajala domov.

3. V naši zgodbi bodo imeli glavno besedo trije Brezarčki: dvanaajstletni Janez, leto mlajši Slave in devetletni Mirče. To so bili tedaj pravi neugnanci — bistri, spretni, domiselni. Vedeli so za vsa ptičja gnezda v okolici, plezali so v vrhove smrek, da so pobirali vranam jajca in si jih skuhali ali ocvrli. Poleti so v gozdu nabirali borovnice in iskali gobe, pozimi pa so hodili več kot uro daleč v šolo. Dobro so se učili, vse so si dobro zapomnili, kar je zelo jezilo sosede, katerih otroci so s težavo osvajali šolsko učenost.

OKROGLE
IN
OGLATE

● Dve kategoriji domišljavcev. Nemški članek H. Kaspar je napisal: »Med egoisti je mnogo domišljavih bolnikov, med altruisti (nesebičnejši) pa mnogo domišljavih zdravnikov.«

● Rimljani so dosledni... Rimske univerze so bile več tednov zasedene od študentov, ki so onemogočali profesorjem predavanja. Mnoge učilnice filozofske fakultete so celo razdejali. Dekan filozofske fakultete rimske univerze profesor Lombardi je potožil: »Prve univerze so ustanovili stari Grki, razdejali pa so jih stari Rimljani. Grki niso več tisto, kar so bili, Rimljani pa — so.«

● Preroki bodo prišli ob kruh... Poljski pisatelj Vjateslav Brzusinski, ki je obravnaval nedavne dogodke na Poljskem in različne razlage o teh, je napisal tudi tole: »Preroki morajo zamenjati svoj poklic. Danes je težje uganiti, kaj je bilo, kot je bilo včasih prerokovati, kaj se bo zgodilo jutri.«

● Predvsem — pravičnosti! Zahodnonemški minister za zunanje zadeve Willy Brandt se je takole skušal obraniti zoper očitke, češ da dopušča sinu demonstriranje zoper vladno politiko: »Težko je ne upoštevati pravice kogar koli do lastnega mnenja samo zaradi tega, ker je — vaš sin!«

● Roka je v nevarnosti! Predsednik sirske vlade je odgovoril v nekem intervjuju: »Kdor bi v sedanjih razmerah ponudil roko Izraelu, bi izgubil roko...«

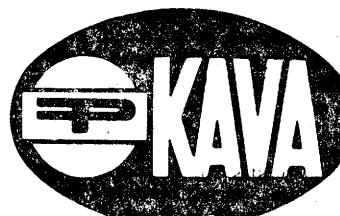
● Zapleteno poročilo. Zahodnonemški list »Bild« je poročal o neki sodniški razpravi zoper neko skupino Italijanov, ki delajo v Nemčiji: »Obtoženi Italijani so napadli Italijane, ki so bili napadli Italijane, ki so hoteli braniti obtožene Italijane.«

● Dosleden vedno in povsod... V nekem hamburškem časniku je bila objavljena tale notica: »Sestridesetletni Heinrich Liders in dvainpetdesetletna Eleonora Westhuss sta se poročila včeraj ob enajstih. Zenin je znan zbiralec starin.«

● Kaj pospešuje uspeh tragedije? Neka angleška igralka je, ko je govorila o mrtvili v angleškem gledališču, rekla: »Ničve več se ne zanima za tragedije. Zakaj ne? Mislim, da zaradi tega, ker gledajo ljudje radi tragedijo le tedaj, ko vlada v deželi blaginja. Pri nas pa je vse prej ko blaginja.«

● Zaupno... V nekem norveškem časniku je bil objavljen takle mali oglas: »Skupina mladih študentov je pripravljena poučevati starše, ki želijo pomagati svojim otrokom pri reševanju matematičnih nalog. Sifra; Zaupno!«

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

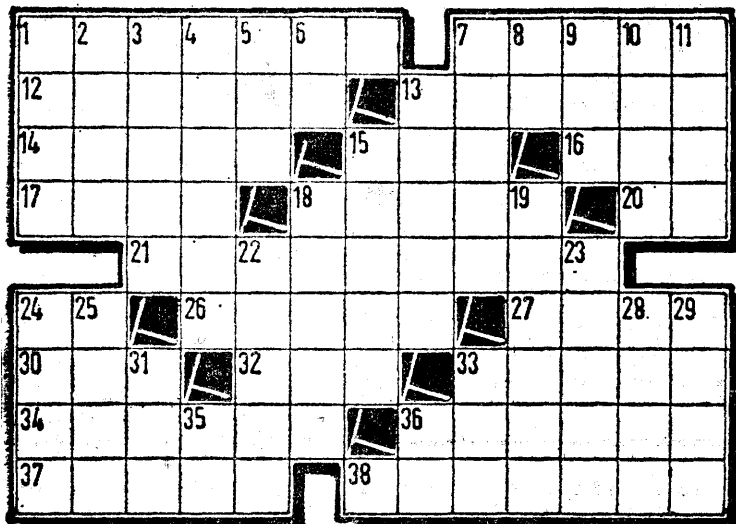
Special

DOBRO JE, ČE VESTE

Vojna v Vietnamu ni pogubna samo za ljudi, temveč tudi za živali, zlasti se za nekatere sesalce, ki jih je že pred vojno bilo prav malo. Ameriška vojska uporabi nekoliko milijonov ton herbicidov (pripomočkov za uničevanje rastlinstva) na leto, s čimer uničuje džungelsko rastlinje ter tako onemogoča osvobodilni vojski gibanje po džungli. Gozdovi izumirajo, ceje pokrajine so gole ter je na območjih nekdanjih džungel onemogočeno življenje manjšim pa tudi večjim živalim. Med ogrožene vrste živali spada npr. opica Pygatrix nemaeus, ki je znana po izredno lepo pisanim krznu, in še neka druga človeku podobna opica, imenovana: indokajski gibon. Ogroženih je tudi nekaj vrst divjega goveda, izredno redkih sesalcev, ker je človek ohranil le udmačene živali. Od teh divjih goved je bil npr. gaur (Bos gaurus) že pred vojno prav redka žival, saj so tedaj cenili, da živi komaj na nekaj 300 primerkov gaura.

Stevilne kulturne rastline, ki jih gojimo v Evropi, so prišle k nam večinoma iz Amerike in Azije. To so v glavnem subtropske rastline, ki po zaslugi pravilne izbire in gojenja določenih vrst kakor tudi prilagajanja našim podnebnim razmeram, odlično uspevajo tudi na naši celini. Azija nam je dala: pšenico, ječmen, riž, grah, breskev, marelico, slivo, češnjo, murvo, oreh, kostanj, mak in razne vrste zelne zelenjave. To so le najvažnejše vrste. Tudi Amerika nam je dala mnogo: krompir, koruzo, paradiznik, papriko, tobak, sončnico, bučo itd. Iz Afrike smo dobili ricinus in lubenico, iz Avstralije pa evkaliptusovo drevo.

Kanarski otoki sestojijo iz skupine vulkanskih otokov ob obali severozahodne Afrike. Na njih živi okrog 900.000 prebivalcev, v glavnem Španci, ki se večinoma ukvarjajo s poljedelstvom in ri-

bolovom. V španščini se ti otoki imenujejo: Islas Canarias, starinsko latinsko ime pa je bilo: Insulae fortunatae (t. j.: srečni otoki). Evropejci so na te otoke pozabili in jih pozneje — 1402. leta — znova odkrili. Ker je obstajala legenda, da živijo na zahodnih otokih pasjeglavlci, so mornarji, ki so silili v gostem gozdnatemu grmovju pasji lajce, verjeli omenjeni legendi in imenovali te otoke: Islas Canarias — Pasji otoki. Njihovo ime ni zatorej prišlo od imena ptice kanarčka. Pač pa živijo na teh otokih divji kanarčki, ki imajo rumenkasto zeleno perje.

Pravi diamant je težko razlikovati od izredno uspešnih posnetkov diamanta iz stekla. Razliko je moč ugotoviti le z uporabo rentgenskih žarkov, ki jih pravi diamant popolnoma prepušča, medtem ko je ta prepustnost pri diamantu iz stekla malenkostna.

Človek se lahko »sprijatelji« tudi z ribo, če ji nenehoma prinaša in daje hrano ter je pri tem ne plaši. Potapljači in podvodni lovci lahko marsikaj o tem povedo. Nek potapljač je redno srečeval v morskih globinah ribo, imenovano: balist, ki ji je večkrat ponudil odprto školjko. Sprva se je riba le počasi in zelo previdno približevala potapljačevi roki ter je iz školjke pobrala mehki del. Pozneje, ko se je tej postlasti in človeku že privadila, je prihajala v potapljačevo bližino takoj, ko je opazila stegnjeno roko z odprto školjko.

Mihailo Marić: ZA KULISAMI EMIGRACIJE

Prihod v Zirndorf-Lager

Nenad Petrović je prvo soboto prinesel v kavarno določen odstotek svoje plače emigrant-skemu »makroju«. Takoj jih je slišal, da je premalo, da naj dela nadure itd. Neki drug emigrant je Nenada opozoril, naj bo ubogljiv, zakaj njegov »makro« Ilija da je zelo strog. Očitno je, da je bila skupina dobro organizirana. Nenad je v nedeljo poiskal Jugoslovane, ki so se zbirali v bližini poslovnice »Securité sociale« (»Socialno zavarovanje«...), in zvedel, da skoraj vsi delajo na črno — brez dokumentov. Zvedel je tudi, da se da poceni stanovati v sprejemališču Rdečega križa v bližini pariške vzhodne železniške postaje. Preselil se je tja. Spet je bil med brezposelnimi, ušmi in potepuhi.

Delo »na črno«

»Plačo sem skrival, čevlje pa sem ponoči privezoval k nogi, da mi jih ne bi ukradli.« se je Petrović spominjal pariških dni. Tri tedne je brez prestanka delal na gradbiščih, nosil odstotke Iliji in prisluškoval pogovorom. Tako je zvedel, da je v Nemčiji lažje dobiti bolj plačano delo, da tudi za stanovanje ni hudo, da tam ni »makrojev« in da je dovolj, če prideš v Zirndorf-Lager, se prijaviš kot jugoslovanski begunec, potem pa gre »kot nama-zano«.

Petrović je zbral toliko denarja, kolikor ga je potreboval za železniško vozovnico od Pariza do Nürnberga, vendar pa

ni vedel, kako naj prekorači mejo. Takole je pripovedoval: »Tretjo soboto se nisen oglašil pri Iliji, marveč sem sedel na vlak. Slišal sem, da obmejna kontrola ni tako stroga, zatem sem skoval načrt: ko bi se vlak ustavil, bi izstopil in čez čas vstopil na drugi strani vagona. Tako bi se izognil policijski kontroli potnih listov. Kupil sem si vozovnico prvega razreda, da bi bil manj sumljiv.«

Srečanje s kontrolo

Pred vagonom, v katerem je bil Petrović, je bil jedrini voz. Odsel je v bife, da bi si privoščil pivo za »srečno pot«. Računal je, da je do meje še deset minut vožnje. Ko se je s steklenico in plastičnim kozarcem vračal v kupe, sta se pred njim znašla francoski in nemški policaj. Zahtevala sta potni list...

Pivo je pomagalo

»Obstal sem, kot bi treščilo vame. Vlak je vozil, jaz pa sem računal, da se bo ustavil kasneje, na obmejnem prehodu.«

Policaja nista bila sama. Med njima je stal skromno oblečen civilist, ki jima je hotel nekaj pojasniti. Govoril je mešanico francosčine, nemščine in srbohrvaščine. Prav gotovo je bil »slepi potnik«. Eden izmed policajev ga je nadržal, naj molči, tedaj pa je Nenada preslišnil. V dobri francosčini in celo s pariškim naglasom je rekel:

»Tako, gospodje, samo trenutek, saj vidite...«

Pokazal je steklenico in kozarec v rokah. Policaja sta ga pustila pri miru, ker sta morala pregledati potne liste ljudi v bližnjem kupeju. Petrović je mirno šel naprej in se kmalu znašel v vagonu, kjer sta policaja že opravila svoje delo.

Vlak je pripeljal na ozemlje ZR Nemčije z Nenadom Petrovićem vred. Čez Stuttgart se je pripeljal v Nürnberg, odondod pa v Zirndorf.

Nekoč je bilo takšnih taborišč več. V njih so se zbirali »begunci z Vzhoda«. Taborišča so nastala po koncu vojne, namenjena pa so bila pripadnikom kvisliških, fašističnih vojaških formacij, ki so zbežali iz domovine, ker so se bali kazni za sodelovanje z okupatorjem. Iz teh taborišč so se razkropili: ali po svetu, največ v ZDA, ali pa so zaprosili za politični azil in ostali v Evropi.

Zirndorf-Lager je eno zadnjih takšnih taborišč. Toda med emigrantji velja za »dolno odrešitve«, iz katere je mogoče oditi naprej v »svobodni svet«. Druge poti ni. Kdor hoče ostati v Nemčiji, pa je pobegnil iz domovine brez dokumentov, se mora prijaviti v Zirndorf-Lager. Tam o njegovi usodi odločajo »taboriščne oblasti«: ali bo ostal ali pa se bo moral vrniti v domovino.

Ko je Nenad Petrović 1. maja 1965 prišel pred vhod v Zirndorf-Lager, vsega tega ni vedel — ali pa le malo. Vedel je samo to, da se mora prijaviti, še prej pa vrči stran jugoslovanski potni list. Bilo je v soboto okoli treh popoldne. Petrović je obstal pred poslopjem z napisom »Policija«. Ko se je obotavljal, je iz stavbe prišel moški srednjih let v zeleni policijski uniformi. Pomignil mu je s prstom, naj vstopi...

Kaj je bilo s potnim listom?

»Jugoslovian?« je vprašal policaj.

Na hodniku je Petrovića prepustil drugemu policajcu. Ta ga je odvedel v prvo nadstropje, kjer je bilo nekaj miz. Molče mu je dal karton, kamor je bilo treba zapisati osebne podatke. Ko je bilo to storjeno, je vprašal: »Kje imate potni list?«

»Nimam ga! Pobegnil sem brez njega!«

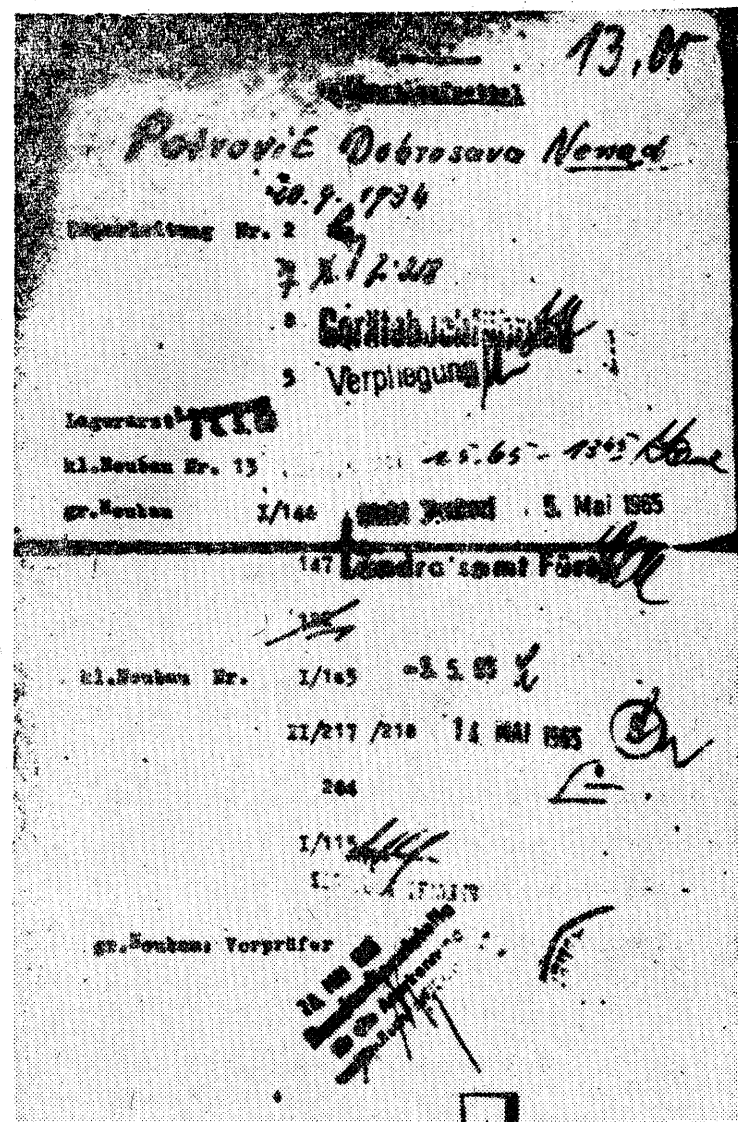
»Govorite resnico?« (Nenad Petrović je potni list že prej zalepil v ovojnico in ga z navadno pošto poslal domačim v Jugoslavijo.)

Nemški policaj je imel gotovo veliko izkušenj. Pregledal je izpolnjeni obrazec, nato pa rekel z ostrim glasom:

»Kdo pa ste sploh, gospod? Napisali ste, da ste Nenad Petrović. Pa se res tako piše? S čim lahko dokažete?«

»Zdaj pa se sezujite!«

Dostikrat se je že zgodilo, da kriminalci iz Jugoslavije na primer nadaljujejo svoje »delo« v Franciji, potem pa pobegnejo

KARTONCEK ROZNA TE BARVE S PODPISI IN PARAFAMI ZASLIŠEVALCEV IZ ZIRNDORF-LAGERJA.

v Nemčijo, uničijo vse dokumente, se izdajajo za politične begunce in prosijo za politični azil v Zirndorf-Lagerju. Zato taboriščna policija zahteva vsaj kakšen papir, po katerem bi bilo mogoče ugotoviti ali dokazati identiteto.

Tako je Nenad Petrović nazadnje segel v torbo in vzel iz nje svoje voziško dovoljenje, izdano v Beogradu. Nemec je pogledal fotografijo, potem pa vzel torbo. Vse je stresel na mizo. Zahteval je, naj Petrović tudi izprazni žep. Med

pregledovanjem se je še posebej pozanimal za zemljevid Nemčije, ki ga je bil Petrović kupil v Franciji.

»Koliko časa ste bili v Franciji?«

»Okoli tri tedne, gospod.« Policaj je nezaupljivo pogledal Petrovića, stopil bliže in mu odvilal ovratnik na srajci. Potem pa je ukazal:

»Zdaj pa se sezujite!«

Petrović se je počasi sezuval, pri tem pa mrzlično razmišljal, kaj se bo še zgodilo.

(Nadaljevanje prihodnjije)

KRIŽANKA

Sveci, 20. ljudska pritrdilnica, 21. predvojno glasilo slovenske mladine, ki je odigralo pomembno vlogo v naprednem mladinskem gibanju, 24. medmet, 25. samo ta, 27. veliko mesto v ZSSR (Ukrajina), 30. ime filmske igralke Gardner, 32. nekdanji turški velikaš, 33. velika nemška reka, ki se pri Bremeu izliva v morje, 34. mesni izdelki, 38. namize, 37. moško ime, 38. izraz, ki pomeni podiletev bivališča, partizanski edincem v raznih občinah.

NAVPICNO: 1. pustna slaščica, 2. židovski učenik, 3. Mohamedova vera, 4. šatulje, 5. zmikav, 6. oranje, 7. sestavljenka, predpona, 8. član, 9. afriški veletoč, 10. ločilen števec, 11. budistični višji duhovnik v Tibetu, 13. krdelo, 15. kraj na otoku Cresu, po katerem se imenuje jezero, 18. reka v severni Italiji, ki se izliva v Jadransko morje južno od Benetk, 19. pripadniki »kraljice« športa, 22. drugi predsednik ZDA (John, 1797-1801), 23. ngvinar »Dela«, ki priobčuje daljše članke (Viktor), 24. ameriška ustanova za raziskavo vesolja (ZDA), 25. posoda za jajčaste oblike, 28. skandinavski drobiž (množ.), 29. kuhan, zavret, 31. angleško pivo, 33. manjše jezero v Novi Gvineji, pokrajina Papua, 35. skrajšan veznik, 36. kem. znak za molibden.

REŠEVTE PREJSNJE KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. Bizjak, 7. Bizjak, 13. Ramona, 14. narava, 15. sva-ja, 17. namet, 18. CS, 20. olusk, 22. kara, 23. Ika, 25. Itala, 27. Rok, 28. Cort, 30. Aneks, 32. PO, 33. evnuh, 35. Irlji, 37. Vidmar, 39. Kolumb, 41. Artago, 42. ananse.

S seje predsedstva Zveze tabornikov Jugoslavije na Tjentištu

Taborniška organizacija je potrebna — ni potrebna

Med akcijo Večno šumi Sutjeska je bila na Tjentištu sklicana razširjena seja predsedstva Zveze tabornikov Jugoslavije, ki so se je udeležili tudi taborniki-mladinci, ki so se na akciji najbolj odlikovali ali kako drugače izstopali.

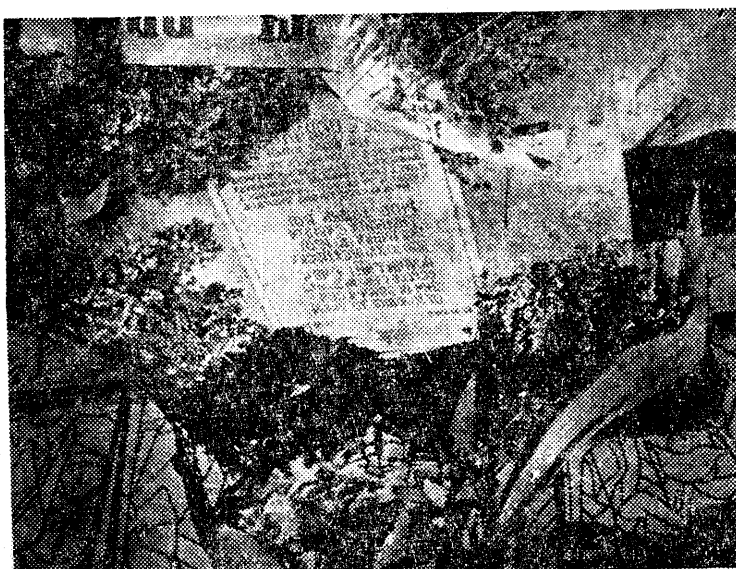
V prvi točki dnevnega reda — odnos med ZK in Zvezo tabornikov so se pokazale nekatere težave Zveze tabornikov. Pokazalo se je, da je Zveza tabornikov po trdem 15-letnem (v Sloveniji 17-letnem) delu postala peto kolo današnje družbe in vse kaže, da družbi ni potrebna.

To dejstvo namreč zagotovo potrjuje tudi slovenski primer. Akcija Večno šumi Sutjeska je bila povezana s precejšnjimi finančnimi stroški, ki jih Zveza tabornikov Slovenije ni zmogla, pa tudi njeni člani ne. Po lan-

skeletnih podatkih o letnih taborjenjih so ugotovili, da so bili stroški posameznega tabornika na 14-dnevnem taboru od 80 do 100 dinarjev. Tako so se odločili, da posamezen udeleženec akcije Večno šumi Sutjeska sam prispeva 100 dinarjev, ostale stroške, okrog 150 dinarjev za posameznika, pa bo skušala pokriti Zveza, delno iz lastnih sredstev, delno pa iz sredstev, za katere je zaprosila izvršni svet skupščine SRS, republiško konferenco SZDL, Zvezo mladine, Zvezo združenj borcev, Zvezo prijateljev mladine, Rdeči križ in republiški sindikalni svet ter 379 slovenskih podjetij. Zal pa je Zveza tabornikov Slovenije od potrebnih 60.000 din zbrala nekaj čez 6000 dinarjev. Republiški sindikalni svet je prispeval 2000 dinarjev, ostalo pa 14 podjetij, ki so na prošnjo odgovorila pozitivno. Vse ostale organizacije in izvršni svet skupščine SRS pa so odgovorili negativno, 318 podjetij pa sploh ni odgovorilo.

Tako predvidenih sredstev ni bilo in udeležba slovenskih tabornikov na zvezni akciji, s katero so vsi jugoslovanski taborniki počastili 25-letnico slavne bitke na Sutjeski, je postala vprašanje. Zveza tabornikov Slovenije je nastali problem rešila z najetjem kredita, za ka-

tere jamči s taborniškimi domom na Veliki planini, v izgradnjo tega doma je bilo vloženega mnogo prostovoljnega dela.

NAD TRI TISOČ TABORNIKOV IZ VSE JUGOSLAVIJE SE JE UDELEŽILO TABORA BRATSTVA IN ENOTNOSTI »HEROJ SAVA«, KI JE BIL SESTAVNI DEL AKCIJE »VEČNO ŠUMI SUTJESKA«. V REDNI DELOVNI PROGRAM TABORA JE BIL VKLJUČENO TUDI OBISKOVANJE BLIŽNJIH KRAJEV, ZNANIH IZ SLAVNE BITKE PRED 25. LETI. PRAV GOTovo JE BIL NAJBOLJ OBISKAN SPOMENIK NOB NA SUTJESKI GROB LEGENDARNEGA HEROJA SAVA KOVAČEVIĆA. — FOTO: V. BARABAS

trebna, ker vsi na seji navedeni primeri kažejo, da taborniška organizacija ni potrebna, saj je družbene in politične organizacije ne priznavajo tako, kot bi to zaslužila po trdem 15-letnem, v Sloveniji 17-letnem delu.

Po burni diskusiji na seji predsedstva Zveze tabornikov Jugoslavije je njen predsednik Radko Vujović-Čoče predlagal, da se preko sredstev javnega obveščanja: tiska, radia in televizije sproži javna polemika, ali taborniška organizacija je ali ni potrebna.

Upam, da se boste odzvali pozivu in preko tega lista povedali svoje mnenje o potrebnosti ali nepotrebnosti taborniške organizacije v naši družbi. Upam, da bomo lahko brali odgovore političnih in družbenih organizacij, ki s svojim sedanjim postopkom kažejo, da taborniška organizacija ni potrebna.

Odgovor na postavljeno vprašanje je za nas tabornike izredno pomemben, saj smo na razširjeni seji predsedstva Zveze tabornikov razpravljali, da v primeru, če bi bil odgovor negativen, to je — taborniška organizacija ni potrebna, bi se tudi mi sami morali sprijazniti s tem dejstvom, ker v takih pogojih delo ni mogoče.

Vlado Barabaš

•TV 15a izhaja vsak teden — izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in kliseji CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 S-dinarjev oziroma 18 novih dinarjev — Posamezna številka stane 50 S-din oz. 60 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15a«, Ljubljana, Beethovnova 10, pritl., p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki, 601-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo